

Karl Marx

Louis Bonapartes adertonde Brumaire

1852

Innehåll:

Författarens förord till andra upplagan.....	1
Engels' förord till tredje upplagan [1885]	2
Louis Bonapartes 18:de Brumaire.....	3
I.....	3
II.....	8
III.....	15
IV.....	24
V.....	29
VI.....	40
VII.....	51
Förklaringar till främmande ord m.m.....	61

Författarens förord till andra upplagan

Min alltför tidigt bortgångna vän *Joseph Weydemeyer*¹ hade för avsikt att från den 1 januari 1852 utge en politisk veckotidning i New York. Han uppmanade mig att för densamma skriva historien om coup d'état (statskuppen). Jag skrev därför varje vecka ända fram till mitten av februari artiklar för hans räkning under titeln: "Louis Bonapartes adertonde brumaire". Under tiden hade Weydemeyers ursprungliga plan gått om intet. Däremot utgav han på våren 1852 en månadskrift: "*Die Revolution*", vars andra häfte utgöres av min "Adertonde brumaire". Några hundra exemplar därav hittade vid denna tid fram till Tyskland utan att likväl hamna på den egentliga bokmarknaden. En till skenet ytterst radikal tysk bokhandlare, som jag erbjöd försäljningen, svarade med verklig moralisk indignation över en så "otidsenlig anmodan".

Man kan av dessa uppgifter se, att föreliggande skrift blivit till under det omedelbara intrycket av händelserna och att dess historiska material inte når utöver februari månad (1852). Att den nu åter utges beror dels på efterfrågan i bokhandeln, dels på påtryckning från mina vänner i Tyskland.

Av de skrifter, som ungefär *samtidigt* med min behandlade samma ämne, förtjänar endast två att nämnas: *Victor Hugo* "*Napoleon le Petit*" och *Proudhons* "*Coup d'État*".

Victor Hugo inskränker sig till bistra och spirituella invektiver mot den som bär ansvaret för statskuppen. Själva händelsen framstår hos honom som en blix från klar himmel. Han ser däri endast en enskild individs våldsdåd. Han märker inte, att han gör denna individ stor i stället för liten genom att tillskriva honom en personlig initiativkraft, som skulle vara utan like i världshistorien. Proudhon å sin sida försöker framställa statskuppen som resultat av en föregående historisk utveckling. Undan för undan förvandlas emellertid hos honom skildringen av statskuppens historia till en historisk apologi för statskuppshjälten. Han gör sig på så sätt skyldig till samma fel som våra så kallade *objektiva* historieskrivare. Jag påvisar däremot hur *klasskampen* i Frankrike skapade omständigheter och förhållanden, som gav en medelmåttig och grotesk personage möjligheten att spela hjälterollen.

En omarbetning av föreliggande skrift skulle ha berövat den dess säregna kolorit. Jag har därför inskränkt mig till att endast rätta tryckfel och stryka numera obegripliga anspelningar.

Den avslutande meningen i min skrift: "Men om kejsarmanteln till slut hamnar på Louis Bonapartes axlar, kommer den tunga Napoleonstatyn att störta ner från Vendômeapelarens topp", har redan gått i uppfyllelse.

Överste Charras öppnade angreppet på napoleonkulten i sitt verk om fälttåget 1815. Sedan dess och särskilt under de sista åren har den franska litteraturen med historieforskningens, kritikens, satirens och vitsens vapen gjort rent hus med napoleonlegenden. Utanför Frankrike lade man föga märke till detta våldsamma brott mot den traditionella folktron, denna oerhörda andliga revolution och ännu mindre begrep man den.

Slutligen hoppas jag, att min skrift skall bidra till att göra slut på den nu i synnerhet i Tyskland allmänt gängse skolfrasen om den så kallade *caesarismen*. Då man gör denna ytliga historiska analogi glömmer man huvudsaken, nämligen att klasskampen i det gamla Rom endast försiggick inom en privilegierad minoritet, mellan de fria rika och de fria fattiga, under det att befolkningens stora produktiva massa, slavarna, endast utgjorde den passiva piedestalen för de kämpande. Man glömmer *Sismondis* träffande uttalande: Det romerska proletariatet levde på samhällets bekostnad, medan det moderna samhället lever på proletariatets bekostnad. Då den antika och den moderna klasskampens materiella,

---

¹ Under amerikanska inbördeskriget militärkommendant i distriktet St. Louis (Marx' fotnot).

ekonomiska betingelser är så fullständigt olika, kan inte heller deras respektive politiska avkomlingar ha mer gemensamt med varandra än ärkebiskopen av Canterbury med översteprästen Samuel.

London 23 juni 1869.

Karl Marx.

Engels' förord till tredje upplagan [1885]

Det faktum att en ny upplaga av "Adertonde brumaire" blivit nödvändig, trettiofyra år efter det att den första gången utkom, bevisar att skriften ännu i dag inte förlorat något av sitt värde.

Och den var faktiskt ett genialt arbete. Omedelbart efter den händelse, som överraskade hela den politiska världen som en blixtnedslag från klar himmel, som av somliga fördömdes med ett ramaskri av moralisk indignation, av andra mottogs som räddningen undan revolutionen och som straffet för dess förvillelser, men som alla mötte med förvåning och ingen förstod – omedelbart efter denna hänvändelse uppträdde Marx med en epigrammatiskt kort framställning, som klarlade hela förloppet av den franska historien sedan februaridagarna i dess inre sammanhang, reducerade miraklet av den andra december till ett naturligt, nödvändigt resultat av detta sammanhang och behövde därvid inte ens behandla statskuppshjälten annorlunda än med välförtjänt förakt. Och med sådan mästarhand var bilden tecknad, att varje nytt avslöjande, som sedan gjorts, endast lämnat nya bevis på hur troget den återspeglar verkligheten. Denna glänsande förmåga att förstå de samtida historiska händelserna, denna förmåga att klart genomskåda händelserna i det ögonblick, då de utspelas, har faktiskt inte sin like.

Men för detta krävdes också Marx' ingående kunskaper i fransk historia. Frankrike är det land, där de historiska klasstriderna mer än någon annanstans varje gång genomkämpats ända till avgörande, där alltså också de växlande politiska former, inom vilka de rör sig och i vilka deras resultat sammanfattas, fått de skarpaste konturerna. Frankrike, som var feodalismens centrum under medeltiden, den enhetliga ståndsmonarkins mönsterland sedan renässansen, krossade i den stora revolutionen feodalismen och grundade bourgeoisins rena herravälde i en klassisk form som inget annat europeiskt land. Och även det uppåtsträvande proletariats kamp mot den härskande bourgeoisin uppträder här i en eljest obekant, akut form. Det var anledningen till att Marx inte blott med särskild förkärlek studerade den tidigare franska historien utan också i detalj följde den nutida, att han samlade material för kommande behov och därför aldrig överraskades av händelserna.

Men till detta kom också en annan omständighet. Det var just Marx, som först hade upptäckt historiens stora rörelselag, den lag, enligt vilken alla historiska strider – vare sig de försiggår på det politiska, religiösa, filosofiska eller något annat ideologiskt område – faktiskt blott är det mer eller mindre tydliga uttrycket för strider mellan samhällsklasser, och att existensen av och därmed också sammanstötningarna mellan dessa klasser återigen är beroende av hur pass utvecklat deras ekonomiska läge är, hur deras produktionssätt och deras därav betingade varuutbyte ser ut. Denna lag, som har samma betydelse för historien som lagen om energins förvandling för naturvetenskapen – denna lag gav honom också här nyckeln till att förstå den franska republikens historia. På denna historia har han här provat sin lag och till och med ännu efter trettiofyra år måste vi säga, att den bestått provet på ett glänsande sätt.

Friedrich Engels.

Louis Bonapartes 18:de Brumaire

I

Hegel gör någonstans den anmärkningen, att alla stora världshistoriska händelser och personer så att säga förekommer två gånger. Han glömde att tillfoga: den ena gången som tragedi, den andra gången som fars. Caussidière i stället för Danton, Louis Blanc i stället för Robespierre, Berget 1848-51 i stället för Berget 1793-95, brorsonen i stället för farbrodern. Och samma karikatyr utgör de omständigheter, under vilka andra upplagan av ”Adertonde brumaire”¹ utgives.

Människorna gör själva sin historia, men de gör den inte efter eget gottfinnande, inte under omständigheter som de själva valt utan under omständigheter, som är omedelbart förhandenvarande och nedärvda. Traditionen från alla döda släktled trycker som en mara på de levandes hjärna. Och just då dessa tycks vara i färd med att omforma sig själva och tingen, att skapa något som man hittills aldrig skådat, just i sådana revolutionära krisepoker besvär de ängsligt gångna tiders andar att komma till sin hjälp, lånar deras namn, kampparoller, kostymering för att i denna gamla ärevördiga förklädning och med detta lånade språk uppföra de nya världshistoriska scenerna. Så maskerade sig Luther som aposteln Paulus, revolutionen 1789-1814 draperade sig omväxlande som romersk republik och som romerskt kejsardöme, och republiken 1848 kunde inte hitta på något bättre än att omväxlande parodiera 1789 och den revolutionära traditionen från 1793-95. På samma sätt översätter nybörjaren, som har lärt ett nytt språk, ständigt detta tillbaks till sitt modersmål, men först då har han tillägnat sig det nya språkets anda och kan obehindrat använda det nya språket, när han utan översättning och utan hjälp av sitt modersmål kan bruka detsamma.

Då man ser närmare på dessa världshistoriska andebesvärjelser visar sig genast en iögonfallande skillnad. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, St. Just, Napoleon, den gamla franska revolutionens heroer såväl som dess partier och massa, genomförde i romersk kostymering och med romerska fraser sin tids uppgift, att frigöra och skapa det moderna *borgerliga* samhället. De förra slog den feodala jorden i stycken och mejade av de feodala huvudena, som hade vuxit på denna. Den sistnämnde skapade i det inre av Frankrike de betingelser, under vilka den fria konkurrensen först kunde utvecklas, den parcell-uppdelade jordegendomen utsugas, nationens frigjorda industriella produktivkraft användas, och på andra sidan de franska gränserna sopade han överallt bort de feodala formerna i den mån det var nödvändigt för att skaffa det borgerliga samhället i Frankrike en motsvarande tidsenlig omgivning på den europeiska kontinenten. Sedan den nya samhällsformationen en gång upprättats, försvann de förhistoriska kolosserna och med dem det återuppståndna Rom – alla Brutusar, Cracher, Publicoler, tribuner, senatorer och Caesar själv. Det nyktert verklighetsbetonade borgerliga samhället hade frambragt sina verkliga tolkar och talesmän i Say, Cousin, Royer-Collard, Benjamin Constant, Guizot o.s.v., dess verkliga härförare satt bakom kontorsbordet och pundhuvudet Ludvig XVIII var deras politiska huvud. Helt upptagna av att producera rikedom och föra en fredlig konkurrenskamp begrep de inte längre, att romartidens andar stått fadder vid deras vagga. Men trots att det borgerliga samhället saknar all heroism, behövdes det dock heroism, offer, terror, inbördeskrig och krig mellan folken för att det skulle komma till. Och dess gladiatorer fann i det klassiskt stränga arvet från

¹ Den 18 brumaire (enligt den under den franska revolutionen införda revolutionära kalendern) eller den 9 november 1799 genomförde Napoleon I en statskupp, i det han koncentrerade hela statsmakten i sina händer. År 1804 lät han utropa sig till kejsare. Republiken – den stora franska revolutionens viktigaste erövring – avskaffades. Med ”andra upplagan” av 18 brumaire menar Marx den omstörtning, som Napoleon I:s brorson, Louis Bonaparte, genomförde den 2 december 1851. – *Red.*

den romerska republiken de ideal och de konstformer, de illusioner de behövde för att för sig själva dölja det borgerligt begränsade innehållet i sina strider och hålla sin lidelse i nivå med den stora historiska tragedin. På samma sätt hade Cromwell och det engelska folket på ett annat utvecklingsstadium, ett hundra år tidigare, lånat språk, lidelser och illusioner för sin borgerliga revolution från gamla testamentet. Då det verkliga målet uppnåtts, då den borgerliga omgestaltningen av det engelska samhället fullbordats, trängde Locke undan Habakkuk.

Då man under nämnda revolutioner frammanade de dödas andar, tjänade dessa alltså till att förhålliga de nya striderna, inte att parodiera de gamla, att i fantasin överdriva den givna uppgiften, inte att slingra sig från att verkligen lösa den, att återfinna revolutionens anda, inte att låta dess ande spöka.

1848-51 var det bara den gamla revolutionens anda som spökade – ifrån Marrast, denna republicain en gants jaunes (republikan i gula handskar), som förklädde sig som den gamle Bailly, och ända till den äventyrare, som dolde sina trivialt motbjudande drag under den döda Napoleons järnmask. Ett helt folk, som tror att det genom revolutionen givit sig en snabbare rörelsekraft, finner sig plötsligt förpassat tillbaka till en förgångna epok, och för att inget misstag skall vara möjligt ifråga om detta återfall, står de gamla data upp på nytt, den gamla tideräkningen, de gamla namnen, de gamla edikten, som för länge sedan blivit en del av den antikvariska vetenskapen, och de gamla gendarmer, som för länge sedan tycktes ha ruttnat upp. Nationen känner sig som den tokige engelsmannen i Bedlam¹, som tror sig leva på de gamla faraonernas tid och varje dag beklagar sig över det hårda arbete, som han måste förrätta som guldgrävare i de etiopiska gruvorna, inmurad i detta underjordiska fängelse med en dåligt lysande lampa på huvudet, bakom honom slavuppsyningsmannen med sin långa piska och barbariska krigsknektar vimlande vid utgångarna, vilka varken förstår tvångsarbetarna i gruvorna eller varandra, då de inte talar något gemensamt språk. ”Och allt detta utsättes jag för – suckar den tokige engelsmannen – jag, den friborne britten, för att göra guld åt de gamla faraonerna”. ”För att betala familjen Bonapartes skulder” – suckar den franska nationen. Så länge engelsmannen var vid sitt fulla förstånd kunde han inte bli kvitt sin fixa idé om guld-makeriet. Så länge fransmännen gjorde revolution kunde de inte heller bli kvitt Napoleon-minnena, såsom valet den 10 december² bevisade. De längtade från revolutionens faror tillbaks till Egyptens köttgrytor, och den 2 december 1851 var svaret. De har inte bara en karikatyr av den gamla Napoleon, de har t.o.m. karikerat den gamla Napoleon, sådan han måste ta sig ut vid mitten av 1800-talet.

1800-talet sociala revolution kan inte hämta sin poesi ur det förgångna utan endast ur framtiden. Den kan inte ta itu med sig själv, förrän den befriat sig från all övertro på det förgångna. De tidigare revolutionerna behövde de världshistoriska minnena ur det förgångna för att bedöva sig själva ifråga om sitt eget innehåll. 1800-talets revolution måste låta de döda begrava sina döda för att komma fram till sitt eget innehåll. Där gick frasen utöver innehållet, här går innehållet utöver frasen.

Februarirevolutionen var en överrumpling, en *övertaskning* för det gamla samhället, och folket proklamerade denna oförmodade *kupp* som en världshistorisk bragd, med vilken en ny epok skulle ha inletts. Den 2 december trollas februarirevolutionen bort genom en falsk-spelares konst, och det som tycks ha vräcks överända är inte längre monarkin utan de liberala koncessioner, som man avtvingat denna under århundraden av strider. I stället för att själva *samhället* skulle ha tillkämpat sig ett nytt innehåll, tycks blott *staten* ha återvänt till sin äldsta form, till sabelns och munkkåpens oförskämt enkla herravälde. Till den coup de main

¹ Sinnessjukhus i England. – *Red.*

² Den dag då Louis Bonaparte valdes till republikens president. – *Red.*

(kupp) som genomfördes i februari 1848 svarar sålunda den coup de tête (överlagd kupp) som genomfördes i december 1851. Lätt fångat, lätt förgånget. Emellertid har inte mellantiden gått outnyttjad förbi. Det franska samhället har under åren 1848-51 – och det genom snabbare, d.v.s. revolutionär metod – inhämtat de rön och erfarenheter, som under en regelrätt, så att säga metodisk utveckling borde ha föregått februarirevolutionen, om den skulle bli något mer än en krusning på ytan. Samhället tycks nu ha kastats tillbaka bortom sin utgångspunkt; i verkligheten måste det först skapa sig den revolutionära utgångspunkt, den situation, de förhållanden, de betingelser, som är nödvändiga för att den moderna revolutionen skall få en allvarlig karaktär.

Borgerliga revolutioner, såsom de på 1700-talet, stormar raskt från framgång till framgång, de överbjuder varandra i dramatiska effekter, människor och ting tycks vara liksom omgivna av bengalisk eld, varje dag andas extas. Men de är kortlivade, snart har de nått sin höjdpunkt, och hela samhället går omkring i en dagen-efter-stämning, innan det nyktert lärt att tillägna sig resultaten av sin storm- und drangperiod. Proletära revolutioner däremot, såsom de på 1800-talet, kritiserar ständigt sig själva, avbryter ständigt sitt eget förlopp, går tillbaks till det skenbart fullbordade för att ta itu med det på nytt, hånar blodigt och grundligt halvheterna, svagheterna i sina första ynkliga försök, de tycks slå ner sin motståndare endast för att han skall suga ny kraft ur jorden och resa sig mot dem i ännu väldigare gestalt. Ständigt på nytt ryggar de tillbaks för det obestämda, oerhörda i de mål de ställt sig, ända tills den situation skapats, som gör varje återvändo omöjlig, och förhållandena själva ropar:

Hic Rhodus, hic salta!
Här är Rhodos, hoppa här!¹

För övrigt måste varje någorlunda vaken iakttagare – även om han inte steg för steg följt utvecklingens förlopp i Frankrike – ana, att revolutionen står inför en oerhörd blamage. Det var tillräckligt att höra med vilket självbelåtet segergläfs herrar demokrater omväxlande lyckönskade varandra till nådeverkningarna av den 2 maj 1852.²

Den 2 maj 1852 hade i deras huvuden blivit till en fix idé, till en dogm, liksom för kiliasterna den dag, då Kristus skulle återkomma och det tusenåriga riket begynna. Svagheten hade som alltid tagit sin tillflykt i tron på under, den trodde att den övervunnit fienden, när den trollade bort den i fantasin, och förlorade all förståelse för samtiden, medan den overksamts lovsjög den framtid, som förestod den, och de dåd, som den hade i tankarna, men ännu inte ville sätta i verket. Dessa hjältar – som sökte vederlägga sin bevisade oduglighet genom att skänka varandra sitt ömsesidiga medlidande och sluta sig samman i en flock – hade packat sina ränslor, de strök åt sig sina lagerkransar i förskott och var just sysselsatta med att in partibus (i delar) låta diskontera republikerna på växelmarknaden, för vilka de redan varit förutseende nog att helt lugnt och stilla organisera regeringspersonalen. Den 2 december träffade dem som en blix från klar himmel, och folken, som under epoker av klenmodighet och förstämning gärna låter de högljuddaste skrikhalsarna överrösta sin inre ångest, skall kanske ha övertygat sig om, att de tider är förbi, då snatrande gäss kunde rädda Capitolium.

Konstitutionen, nationalförsamlingen, de dynastiska partierna, de blå och röda republikanerna, hjältarna från Afrika,³ tribunernas åska, dagspressens ljungeldar, hela litteraturen, de politiska namnen och de andliga storheterna, den borgerliga lagen och straffrätten, liberté, égalité,

¹ D.v.s. – visa nu vad du duger till ... – Red.

² Denna dag skulle valet av en ny president för republiken äga rum. Louis Bonaparte borde ha varit tvungen att avgå, då författningen inte tillät att samma person återvaldes till republikens president före utgången av en fyra års mellantid. – Red.

³ De som avses är de generaler som vid Algiers erövring hade utmärkt sig för sina ”hjältedåd” (Cavaignac, Changarnier o.a.) – Red.

fraternité (frihet, jämlikhet, broderskap) och den 2 maj 1852 – allt har försvunnit som en fantasmagori för den magiska formeln från en man, som inte ens hans fiender utger för att vara någon trollkarl. Den allmänna rösträtten tycks blott ha levt ett ögonblick för att egenhändigt i hela världens åsyn uppgöra sitt testamente och i folkets namn själv förklara: allt som existerar är värt att gå under.

Det räcker inte att säga, som fransmännen gör, att deras nation överrumplades. En nation och en kvinna ursäktar man inte det obevakade ögonblick, då första bästa äventyrare kan våldföra sig på dem. Gåtan löses inte genom dylika vändningar utan formuleras bara på annat sätt. Det återstår att förklara, hur en nation på 36 miljoner kan överrumplas av tre banala äventyrare och bortföras i fångenskap, utan att den gör motstånd.

Låt oss i allmänna drag rekapitulera de faser, som den franska revolutionen genomgått från den 24 februari 1848 till december 1851.

Tre huvudperioder kan tydligt urskiljas: *februariperioden*; 4 maj 1848 till 29 maj 1849: *perioden för republikens konstituering* eller *den konstituerande nationalförsamlingens period*; 29 maj 1849 till 2 december 1851: *den konstitutionella republikens* eller *den lagstiftande nationalförsamlingens period*.

Den *första perioden* från den 24 februari eller Louis Philippes störtande till den 4 maj 1848, då konstituerande församlingen sammanträdde, den egentliga *februariperioden*, kan betecknas som revolutionens *prolog*. Dess karaktär kom officiellt till uttryck däri, att den regering som den improviserat förklarade sig själv *provisorisk*, och liksom regeringen förklarade sig allt, som under denna period påbörjades, försöktes och uttalades, för endast *provisoriskt*. Ingen och intet vågade göra anspråk på rätten att finnas till och att verkligen handla. Alla element, som hade förberett eller bestämt revolutionen: dynastisk opposition, republikansk bourgeoisie, demokratiskt-republikanskt småborgerskap, socialdemokratiska arbetare fick provisoriskt sin plats i februari-*regeringen*.

Det kunde inte vara på annat sätt. Februaridagarna syftade ursprungligen till en valreform, genom vilken kretsen av de politiskt privilegierade inom den besittande klassen själv skulle utvidgas och finansaristokratins envåldsmakt störtas. Men då det kom till en verklig konflikt, då folket gick på barrikaden, Nationalgardet förhöll sig passivt, armén inte bjöd något allvarligt motstånd och kungadömet tog till flykten, föreföll republiken vara en självklar sak. Varje parti tolkade den på sitt sätt. Proletariatet, som tillkämpat sig den med vapen i hand, satte sin stämpel på den och proklamerade den som *social republik*. Sålunda antydde det allmänna innehållet i den moderna revolutionen, vilket stod i märkligaste motsättning till allt, som främst och omedelbart skulle kunna sättas i verket med tillhjälp av det föreliggande materialet, med den bildningsnivå som massan nått under de givna omständigheterna och förhållandena. Å andra sidan erkände man anspråken från alla övriga element, som deltagit i februarirevolutionen genom den lejonpart de fick av platserna i regeringen. Inte i någon period finner vi därför en brokigare blandning av översvallande fraser och faktisk osäkerhet och hjälplöshet, av mera entusiastisk reformiver och grundligare herravälde för den gamla rutinen, av mera skenbar harmoni inom hela samhället och djupare split mellan dess element. Under det att parisproletariatet ännu frossade i anblicken av de väldiga perspektiv, som öppnat sig för det, och fördjupade sig i allvarligt menade diskussioner om de sociala problemen, hade samhällets gamla makter grupperat sig, samlat sig, besinnat sig, och fann ett oväntat stöd i nationens massa, bönderna och småborgarna, som alla på en gång störtade upp på den politiska scenen, sedan julimonarkins skrankor fallit.

Den *andra perioden* från 4 maj 1848 till slutet av maj 1849 är *konstitueringens period*, perioden för *den borgerliga republikens grundande*. Omedelbart efter februaridagarna hade inte bara den dynastiska oppositionen överrumplats av republikanerna och republikanerna av

socialisterna, utan hela Frankrike av Paris. Nationalförsamlingen, som sammanträdde den 4 maj 1848 och som valts av nationen, representerade nationen. Den var en levande protest mot kraven från februaridagarna och skulle anpassa revolutionens resultat till den borgerliga måttstocken. Förgäves försökte parisproletariatet – som genast förstod denna Nationalförsamlingens karaktär – den 15 maj, några dagar efter dess sammanträde att med våld förneka dess existens, att upplösa den, att på nytt splittra den organiska form, i vilken den reaktionära andan inom nationen hotade proletariatet i dess enskilda beståndsdelar. Den 15 maj fick som bekant inte något annat resultat än att för hela den tidrymd vi behandlar avlägsna Blanqui och hans kamrater, d.v.s. det proletära partiets verkliga ledare, från den offentliga skådeplatsen.

Efter Louis Philippes *borgerliga monarki* kan endast den *borgerliga republiken* följa, d.v.s. om hittills en obetydlig del av bourgeoisin härskat i konungens namn, så kommer nu hela bourgeoisin att härskas i folkets namn. Parisproletariatets krav är utopiskt prat, som man måste upphöra med. På denna förklaring från den konstituerande nationalförsamlingen svarade parisproletariatet med *juniupproret*, den väldigaste händelsen i de europeiska inbördeskrigens historia. Den borgerliga republiken segrade. På dess sida stod finansaristokratin, den industriella bourgeoisin, medelståndet, småborgarna, armén, det som mobilgarde organiserade lumpproletariatet, de intellektuella krafterna, prästerna och lantbefolkningen. På parisproletariatets sida stod ingen utom det självt. Mer än 3.000 rebeller slaktades ned efter segern, 15.000 förvisades utan dom. Med detta nederlag träder proletariatet i *bakgrunden* på den revolutionära scenen. Det försöker varje gång att tränga sig fram på nytt, så snart rörelsen tycks ta ny fart, men med ständigt svagare uppbåd av krafter och med ständigt mindre resultat. Så snart något av samhällsskikten över det råkar i revolutionär jäsning, ingår proletariatet ett förbund med detsamma och delar så alla nederlag, som de olika partierna efter varandra lider. Men dessa på varandra följande slag blir allt svagare, ju mer de fördelar sig över hela samhällets yta. Proletariatets mera betydande ledare på möten och i pressen faller i tur och ordning offer för domstolarna, och allt mera tvetydiga figurer inträder i ledningen. Delvis kastar sig proletariatet in i *doktrinära experiment, bytesbanker och arbetarassociationer, alltså i en rörelse, där det gör avkall på att omvävla den gamla världen med sina egna stora samhälleliga medel och snarare söker uppnå sin befrielse bakom ryggen på samhället, på privat sätt, inom ramen av sina begränsade existensbetingelser, och alltså med nödvändighet misslyckas*. Proletariatet tycks varken kunna återfinna den revolutionära storheten i sig självt eller vinna ny energi ur de nyinkomna förbindelserna, förrän *alla klasser*, som det i juni kämpat mot, ligger slagna vid sidan av det självt. Men det faller åtminstone med ära i den stora världshistoriska kampen. Inte bara Frankrike, hela Europa darrar för junijordbävningen, medan de efterföljande nederlagen för de högre klasserna köpes så billigt, att det kräves den fräcka överdriften från det segrande partiets sida för att de överhuvud skall kunna betecknas som händelser och de blir desto ärolösare ju längre bort från det proletära partiet det förlorande partiet står.

Junirebellernas nederlag hade nu visserligen förberett och jämnat den mark, på vilken den borgerliga republiken kunde grundläggas och byggas upp. Men det hade samtidigt visat att det i Europa rörde sig om andra frågor än ”om republik eller monarki”. Det hade klart visat, att *borgerlig republik* här betydde en klass' oinskränkta despoti över andra klasser. Det hade bevisat att i de gamla civiliserade länderna med utvecklad klassbildning, med moderna produktionsbetingelser och med ett andligt medvetande, där alla nedärvda idéer smält in genom århundradens arbete – i dessa länder betyder *republiken överhuvudtaget blott den politiska omvälvningsformen för det borgerliga samhället* och inte dess *konservativa livsform*, såsom exempelvis i Amerikas Förenta Stater, där klasser visserligen redan existerar, men ännu inte fått fast form utan där allting ständigt flyter och klasserna oavbrutet växlar beståndsdelar och avsöndrar sådana till varandra, där de moderna produktionsmedlen i stället för att

sammanfalla med en stagnerande överbefolkning snarare ersätter den relativa bristen på hjärnor och händer och där slutligen den materiella produktionens feberaktigt ungdomliga rörelse, som måste erövra en ny värld, varken har tid eller tillfälle att avskaffa den gamla andevärlden.

Alla klasser och partier hade under junidagarna förenat sig till *ordningens parti* mot den proletära klassen som *anarkins parti*, socialismens, kommunismens parti. De hade "räddat" samhället från "*samhällets fiender*". Som paroll hade de givit hären det gamla samhällets slagord "*egendom, familj, religion, ordning*" och tillropat det kontrarevolutionära korståget: "I detta tecken skall du segra!" Från detta ögonblick besegrar ropet "*egendom, familj, religion, ordning*" vart och ett av de talrika partier, som slutit upp under detta tecken mot juni-rebellerna, så snart något av dem i sitt eget klassintresse försöker hävda sig på den revolutionära valplatsen. Samhället räddas lika ofta som kretsen av dess härskare blir mindre, som ett mera exklusivt intresse hävdas gentemot ett mera vidsträckt. Varje krav på den enklaste borgerliga finansreform, den vanligaste liberalism, den mest formella republikanism, den plattaste demokrati bestraffas som "attentat mot samhället" och brännmärkes samtidigt som "socialism". Och slutligen förpassas "religionens och ordningens" överstepräster själva med en spark från sina pytiastolar, hämtas ur sängen i natt och mörker, kastas in i en fångvagn, sättes i fängelse eller landsförvisas, deras tempel jämnas med jorden, deras mun förseglas, deras penna brytes, deras lag rives i stycken i religionens, egendomens, familjens och ordningens namn. Ordningsfanatiska borgare skjutes ner på sina balkonger av druckna soldathopar, deras familjehelgedom vanhelgas, deras hus bombarderas till tidsfördriv – i egendomens, familjens, religionens och ordningens namn. Det borgerliga samhällets avskum bildar slutligen *ordningens heliga falang*, och hjälten Crapülinsky¹ drar in i Tuilerierna som "*samhällets räddare*".

II

Låt oss åter ta upp tråden i framställningen.

Konstituerande nationalförsamlingens historia sedan junidagarna är *historien om den republikanska bourgeoisifraktionens herravälde och upplösning*, denna fraktion, som man känner under namnet trikolorrepublikaner, rena republikaner, politiska republikaner, formalistiska republikaner o.s.v.

Under Louis Philippes borgerliga monarki hade denna fraktion bildat den *officiella* republikanska *oppositionen* och därigenom en erkänd faktor i den dåvarande politiska världen. Den hade sina representanter i kammaren och ett betydande inflytande i pressen. Dess organ i Paris, "*National*", gällde på sitt sätt för lika respektabel som "*Journal des Débats*". Dess karaktär svarade till denna ställning under den konstitutionella monarkin. Den var inte en fraktion inom bourgeoisin, som sammanhölls av några gemensamma intressen eller avgränsades genom säregna produktionsbetingelser. Den var ett kotteri av republikanskt sinnade borgare, författare, advokater, officerare och tjänstemän, vars inflytande vilade på landets antipati mot Louis Philippes person, på minnet av den gamla republiken, på en del fanatikernas republikanska tro men framför allt på *den franska nationalismen*, vars hat mot Wienfördragen och mot alliansen med England den fortfarande höll vid liv. En stor del av de anhängare, som "*National*" hade under Louis Philippe, hade den tack vare denna förstuckna imperialism, vilken därför senare under republiken kunde möta den som en övermäktig konkurrent i Louis Bonapartes person. Den bekämpade finansaristokratin, liksom hela den

¹ Hjälte i Heines dikt "Två riddare". I Crapülinsky förhånar Heine de genom sitt eget slöseri utarmade polska adelsmännen – (Crapülinsky, av det franska ordet *crapule*, frosseri, fylleri). Här betecknar Marx Louis Bonaparte med detta namn. – *Red.*

övriga borgerliga oppositionen gjorde. Polemiken mot budgeten, som i Frankrike nära sammanhänge med bekämpandet av finansaristokratin, åstadkom en så lättköpt popularitet och så ymnigt stoff för puritanska leading articles¹, att det måste utnyttjas. Industriebourgeoisin var tidningen tacksam för dess slaviska försvar för det franska skyddstullsystemet, som den emellertid förfäktade mer av nationella än av nationalekonomiska motiv, bourgeoisin i sin helhet var den tacksam för dess hätska utfall mot kommunismen och socialismen. För övrigt var "Nationals" parti *rent republikanskt*, d.v.s. det krävde en republikansk i stället för en monarkisk form för bourgeoisins herravälde och framför allt krävde det lejonparten av denna makt för egen del. Om betingelserna för denna förvandling hade det mycket oklara föreställningar. Vad det däremot var fullt på det klara med och vad som också öppet uttalades på reformbanketterna under Louis Philippes sista tid, var dess impopularitet bland de demokratiska småborgarna och särskilt hos det revolutionära proletariatet. Dessa rena republikaner, så rena som republikaner kan sägas vara, var också på vippet att foga sig i att få hertiginnan av Orléans till regent, då februarirevolutionen bröt ut och gav dess mest bekanta representanter en plats i den provisoriska regeringen. De hade naturligtvis redan från början bourgeoisins förtroende och majoriteten i konstituerande nationalförsamlingen. Ur den exekutivkommission, som nationalförsamlingen vid sitt sammanträde bildade, uteslöts genast provisoriska regeringens *socialistiska* element, och "Nationals" parti utnyttjade juniupprorets utbrott till att skicka iväg *exekutivkommissionen* och därmed befria sig från sina närmaste rivaler, *de småborgerliga* eller *demokratiska republikanerna* (Ledru-Rollin o.s.v.) Cavaignac, det bourgeois-republikanska partiets general, som förde befälet under junislaget, trädde i exekutivkommissionens ställe med ett slags diktatorisk makt. Marrast, tidigare rédacteur en chef för "National" blev konstituerande nationalförsamlingens ständiga president, och ministerposterna liksom samtliga övriga betydande poster tillföll de rena republikanerna.

Den republikanska bourgeoisfraktionen, som sedan länge betraktat sig som julimonarkins legitima arvinge, fick således se sitt ideal förverkligat över all förväntan, men den kom till makten inte som den under Louis Philippe hade drömt om genom en borgerlig liberal revolt mot tronen utan genom proletariatets med militärmakt kuvade resning mot kapitalet. Vad den hade föreställt sig som en *ytterst revolutionär* händelse, utspelade sig i verkligheten som en *ytterst kontrarevolutionär*. Frukten föll i dess sköte, men den föll från kunskapens träd och inte från livets.

Bourgeoisrepublikanernas envåldsmakt varade blott från 24 juni till 10 december 1848. Den låter sig summeras i skapandet av *en republikansk författning* och i *belägringstillståndet i Paris*.

Den nya *författningen* var i grund och botten endast den republikaniserade upplagan av den konstitutionella chartan 1830.² Julimonarkins snäva valcensus, som till och med uteslöt en stor del av bourgeoisin från den politiska makten, var oförenlig med existensen av en borgerlig republik. Februarirevolutionen hade omedelbart i stället för denna census proklamerat den direkta allmänna rösträtten. Bourgeoisrepublikanerna kunde inte göra denna händelse ogjord. De måste nöja sig med att tillfoga en begränsande bestämmelse om sex månaders bofasthet inom valdistriktet. Den gamla organisationen för förvaltningen, kommunalväsendet, rättsväsendet, armén o.s.v. lämnades orörd kvar eller också – i de fall då författningen ändrade dem – avsåg ändringen innehållsregistret, inte innehållet, namnet, inte saken.

¹ Ledande artiklar – *Red.*

² Den författningsrevision som genomfördes efter julirevolutionen 1830, ändrade nästan ingenting alls i den bestående valcensus. Man sänkte endast valcensus till 200 franc och ålderscensus från 40 till 30 år. Vid ett inneväranantal av 34 miljoner tillerkändes sammanlagt endast 250.000 franska medborgare rösträtt. – *Red.*

Den oundvikliga generalstaben av friheter från 1848, personlig frihet, tryck-, tal-, förenings-, mötes-, undervisnings- och religionsfrihet o.s.v., fick en konstitutionell uniform, som gjorde dem osårbara. Var och en av dessa friheter proklamerades nämligen som den franska *citoyens obetingade* rätt, men med den ständiga randanmärkningen att den är obegränsad i den mån den inte begränsas av ”*andras lika rättigheter* och den *offentliga säkerheten*” eller av ”*lagar*”, som skall förmedla just denna harmoni mellan de individuella friheterna sinsemellan och med den offentliga säkerheten. Exempelvis: ”Medborgarna har rättighet att sammansluta sig, att samlas fredligt och obehäpnat, att petitionera och att ge uttryck åt sin mening genom pressen eller på annat sätt. *Åtnjutandet av dessa rättigheter har inga andra skrankor än andras lika rättigheter och den offentliga säkerheten*” (Kap. II i den franska författningen, § 8). – ”Undervisningen är fri. Undervisningsfriheten skall *åtnjutas* under de av lagen fastställda betingelserna och under statens överinseende” (sammastädes § 9). – ”Varje medborgares bostad är okränkbar *med undantag* för under de av lagen föreskrivna formerna” (kap. I, § 3). O.s.v., o.s.v. – Författningen hänvisar därför ständigt till framtida *organiska* lagar, som skall utförligt behandla dessa randanmärkningar och reglera åtnjutandet av dessa obegränsade friheter så, att de varken kommer i konflikt med varandra eller med den offentliga säkerheten. Och senare har de organiska lagarna skapats av ordningens vänner och alla dessa friheter reglerats på så sätt, att bourgeoisin vid åtnjutandet av desamma inte lider något men av de andra klassernas lika rättigheter. I de fall då de helt förnekar ”de andra” dessa friheter eller tillåter dem att åtnjuta dem under betingelser, som utgör lika många polisfallor, sker detta ständigt uteslutande i ”*den offentliga säkerhetens*” intresse, d.v.s. bourgeoisins säkerhet – såsom författningen föreskriver. Båda parterna åberopade sig därför i det följande med full rätt på författningen, såväl ordningens vänner, vilka upphävt alla dessa friheter, som demokraterna, som krävde att de skulle tillämpas. Varje paragraf i författningen innehåller nämligen sin egen antites, sitt eget över- och underhus, nämligen i den allmänna frasen: friheten, i randanmärkningen: upphävandet av friheten. Så länge alltså frihetens *namn* respekterades och endast det verkliga praktiserandet av densamma förhindrades – på laglig väg naturligtvis – förblev frihetens konstitutionella existens orörd och oantastad, även om man aldrig så mycket slagit ihjäl dess *praktiska* existens.

Denna författning, som på ett så sinnrikt sätt gjorts osårbar, var emellertid liksom Akilles sårbar på en punkt, men inte i hälen utan i huvudet, eller snarare i de två huvuden, i vilka den utmynnade – *lagstiftande församlingen* å ena sidan, *presidenten* å den andra. Man behöver bara ögna igenom författningen för att finna, att endast de paragrafer, som fastställer presidentens förhållande till lagstiftande församlingen, är absoluta, positiva, oemotsägliga, oförtydbara. Här gällde det nämligen för bourgeoisrepublikanerna att säkerställa sig själva. Paragraferna 45-70 i författningen är så avfattade, att nationalförsamlingen på konstitutionell väg kan avsätta presidenten, men presidenten upplösa nationalförsamlingen endast mot konstitutionen, endast genom att han sätter konstitutionen själv ur spelet. Här frammanar den alltså sin egen våldsamma tillintetgörande. Den kanoniserar inte bara liksom chartan av år 1830 maktens delning utan utvidgar den ända till en outhärdlig motsättning. *De konstitutionella krafternas spel* – såsom Guizot kallade det parlamentariska krakelet mellan lagstiftande och verkställande makten – spelar ständigt va banque i författningen av år 1848.

Å ena sidan 750 folkrepresentanter, valda genom allmän rösträtt och valbara på nytt, vilka bildar en okontrollerbar, oupplöslig, odelbar nationalförsamling, en nationalförsamling, som har oinskränkt lagstiftande makt, som ytterst avgör frågor om krig, fred och handelsfördrag, som ensam har rätt att utfärda amnesti och som genom sin permanens ständigt intar den främsta platsen på scenen. Å andra sidan presidenten, med alla den kungliga maktens attribut, med befogenheten att till- och avsätta sina ministrar, oberoende av nationalförsamlingen, med alla den exekutiva maktens medel i sin hand, som delar ut alla poster och därigenom i

Frankrike har avgörandet över åtminstone en och en halv miljon människors existens, ty så många är beroende av de 500.000 ämbetsmännen och av officerarna av alla grader. Han har hela den väpnade makten bakom sig. Han åtnjuter privilegiet att kunna benåda enskilda förbrytare, att suspendera avdelningar av nationalgardet, att i samförstånd med statsrådet avsätta de general-, kanton- och kommunalråd, som medborgarna själva valt. Det är förbehållet honom att ta initiativet till och leda alla fördrag med utlandet. Under det att nationalförsamlingen ständigt uppträder på scenen och öppet utsättes för vulgär kritik, lever han ett avskilt liv i de elyseiska nejderna, och därtill med författningens artikel 45 för ögonen och i hjärtat, vilken varje dag tillropar honom: "Frère, il faut mourir!" (Broder, du måste dö!) Din makt tar slut den andra söndagen i den ljuvliga månaden maj det fjärde året efter ditt val! Då är härligheten slut, stycket spelas inte två gånger, och om du har skulder, så se till i tid att du betalar av dem med de 600.000 franc, som konstitutionen beviljat dig, såvida du inte föredrar att den andra måndagen i den ljuvliga månaden maj vandra till Clichy!¹ – Om konstitutionen sålunda ger presidenten den faktiska makten, söker den i gengäld säkra den moraliska makten åt nationalförsamlingen. Om man bortser från att det är omöjligt att genom lagparagrafer skapa en moralisk makt, upphäver konstitutionen här återigen sig själv, i det den låter presidenten väljas av alla fransmän genom direkt rösträtt. Under det att Frankrikes röster splittrar sig, då det gäller nationalförsamlingens 750 medlemmar, så koncentrerar de sig däremot här på en individ. Under det att varje enskild folkrepresentant blott representerar det ena eller andra partiet, den ena eller andra staden, den ena eller andra stadsdelen eller också bara nödvändigheten att välja någon av de sjuhundra femtio utan att man intresserar sig så mycket vare sig för saken eller mannen, så är presidenten nationens utvalde och hans val är den stora trumf, som det suveräna folket spelar ut en gång vart fjärde år. Den valda nationalförsamlingen står i ett metafysiskt förhållande men den valda presidenten i ett personligt förhållande till nationen. Nationalförsamlingen uttrycker väl i sina enskilda representanter nationalandans många olika sidor, men i presidenten förkroppsligas nationalandan själv. I förhållande till nationalförsamlingen äger han en slags gudomlig rätt, han är av folkets nåde.

Thetis, havsgudinnan, hade spått Akilles, att han skulle dö i blomman av sin ungdom. Författningen, vilken liksom Akilles har sin sårbara punkt, hade också sina aningar liksom Akilles, att den skulle få en tidig död. Det var tillräckligt för de rena republikaner, som satte ihop författningen, att från sin idealrepublikens töckenhöljda himmel kasta en blick ner på den profana världen, för att de skulle se hur rojalisternas, bonapartisternas, demokraternas och kommunisternas övermod och deras egen impopularitet dag för dag växte, i samma mån som de närmade sig fullbordandet av sitt stora konstverk på lagstiftningens område, utan att Thetis därför behövde lämna havet och meddela dem hemligheten. De försökte på ett konstitutionellt knepigt sätt överlista ödet med tillhjälp av § 111 i författningen, enligt vilken varje förslag om *revidering av författningen* måste behandlas på tre på varandra följande debatter, mellan vilka ständigt måste vara en hel månads uppehåll, och samla åtminstone tre fjärdedelar av rösterna, och därtill under förutsättning, att inte mindre än 500 av nationalförsamlingens medlemmar deltar i omröstningen. De gjorde därmed bara ett vanmäktigt försök, att ännu som parlamentarisk minoritet – en situation som de redan själva profetiskt förutsåg – utöva en makt, som i detta ögonblick, då de förfogade över den parlamentariska majoriteten och över alla regeringsmaktens medel, för varje dag gled allt mer ur deras svaga händer.

Slutligen anförtror sig författningen i en melodramatisk paragraf åt "hela det franska folkets såväl som varje enskild fransmans vaksamhet och patriotism", sedan den redan i en annan föregående paragraf anförtrott de "vaksamma" och "patriotiska" åt den ömma uppsikten från den högsta domstol med vidsträckta befogenheter, "haute cour", som den själv uppfunnit.

---

¹ Bysättningshäktet i Paris. – Red.

Detta var författningen av år 1848, vilken den 2 december 1851 inte kastades överända av ett huvud utan föll vid den blotta beröringen med en hatt. Visserligen var denna hatt en trekantig napoleonshatt.

Medan bourgeoisrepublikanerna i nationalförsamlingen var sysselsatta med att grubbla ut, diskutera och votera om denna författning, upprätthöll Cavaignac utanför nationalförsamlingen *belägringstillståndet i Paris*. Belägringstillståndet i Paris fungerade som hjälpare åt konstitutionen i dess republikanska födslovåndor. Om författningen senare skaffades ur världen med tillhjälp av bajonetter, så får man inte glömma, att den redan i moderlivet likaledes beskyddades av bajonetter – nämligen sådana som var riktade mot folket – och sattes till världen med tillhjälp av bajonetter. De ”honetta republikanernas” förfäder hade låtit sin symbol, trikolorn, göra sin turné genom Europa. De ”honetta republikanerna” å sin sida gjorde också en uppfinning, som av sig själv hittade ut över hela kontinenten, men med aldrig slocknande kärlek återvände till Frankrike, tills den nu förvärvat medborgarskap i hälften av dess departement – *belägringstillståndet*. En förträfflig uppfinning, vilken periodiskt använts i varje kris som följt under loppet av den franska revolutionen. Men kasernen och bivacken, som man periodiskt försökte låta utöva sitt tryck på det franska samhällets huvud för att pressa ihop dess hjärna och få det att hålla sig stilla; sabeln och musköt, som man periodiskt lät döma och förvalta, fungera som förmyndare och censor, utöva polis- och nattvaktstjänst; knävelborren och vapenrocken, som man periodiskt utbasunerade som samhällets högsta visdom och som samhällets styresman; – måste inte kasern och bivack, sabel och musköt, knävelborr och vapenrock till slut komma på den idén att hellre en gång för alla rädda samhället, i det de utropade sin egen regim som den högsta och helt befriade det borgerliga samhället från bekymret att regera sig själv. Kasern och bivack, sabel och musköt, knävelborr och vapenrock måste desto mer komma på den idén som de sedan också kunde vänta bättre kontant betalning för sina ökade meriter, under det att det endast periodiska belägringstillståndet och de tillfällen då man övergående räddade samhället på uppdrag av den ena eller andra bourgeoisfraktionen var föga givande, med undantag för några döda och sårade och en del vänliga borgargrimaser. Borde inte militären slutligen en gång också leka belägringstillstånd för sina egna intressen och samtidigt belägra borgarnas penningpungar? För övrigt bör man i förbigående sagt inte glömma, att *överste Bernard* – samma militärkommissionspresident, som under Cavaignac hjälpte till att deportera 15.000 rebeller utan varje dom – i detta ögonblick åter står i spetsen för den militärkommission som arbetar i Paris.

Om de honetta, de rena republikanerna med belägringstillståndet i Paris anlade den plantskola, där pretorianerna av den 2 december 1851 skulle växa sig stora, förtjänar de å andra sidan det erkännandet, att de – i stället för att liksom under Louis Philippe överdriva nationalkänslan – nu, då de förfogar över den nationella makten, kryper för utlandet och i stället för att göra Italien fritt låter det på nytt erövrats av österrikare och neapolitanare. Louis Bonapartes val till president den 10 december 1848 gjorde slut på Cavaignacs diktatur och konstituerande församlingen.

I § 44 i författningen heter det: ”Franska republikens president får aldrig ha förlorat sin egenskap av fransk medborgare.” Den franska republikens första president, L. N. Bonaparte, hade inte bara förlorat sin egenskap av fransk medborgare, hade inte bara varit anställd vid specialpolisen i England utan han var till och med naturaliserad schweizare.

Jag har på annat ställe klarlagt betydelsen av valet den 10 december. Jag ämnar här inte åter ingå på detta. Det räcker här med att anmärka, att det var en *böndernas reaktion* – vilka varit tvungna att betala februarirevolutionens kostnader – mot de övriga klasserna inom nationen, en *landsortens reaktion mot staden*. Det vann mäktig anklag inom armén, som ”Nationals” republikaner inte hade förskaffat sig någon ära eller några extra inkomster, vidare bland storbourgeoisin, som hälsade Bonaparte som bron över till monarkin, slutligen bland

proletärerna och småborgarna, som hälsade honom som gisslan för Cavaignac. Jag kommer senare att få tillfälle att ingå på böndernas förhållande till den franska revolutionen.

Epoken från 20 december 1848¹ och till upplösandet av konstituerande församlingen i maj 1849 omfattar historien om bourgeoisrepublikanernas undergång. Sedan dessa grundat en republik för bourgeoisin, fördrivit det revolutionära proletariatet från valplatsen och tills vidare bringat det demokratiska småborgerskapet att tuga, skjutes de själva åt sidan av bourgeoisins massa, vilken med rätta lägger beslag på denna republik som *sin egendom*. Denna bourgeoismassa var emellertid *rojalistisk*. En del av densamma, storgodsägarna, hade härskat under *restaurationen* och var därför *legitimistisk*.²

Den andra delen, finansaristokraterna och de storindustriella, hade härskat under julimonarkin och var därför *orléanistisk*. De som innehade de höga ämbetena inom armén, vid universitetet, inom kyrkan, des barreaus (advokatståndet), akademien och pressen fördelade sig på de båda sidorna, om också i olika proportion. Här i den borgerliga republik, som varken bar namnet *Bourbon* eller namnet *Orléans* utan namnet *Kapital*, hade de funnit den statsform, under vilken de kunde härskas *gemensamt*. Redan juniupproret hade förenat dem till "Ordningens parti". Nu gäller det närmast att göra sig av med bourgeoisrepublikanernas koteri, som ännu innehade platserna i nationalförsamlingen. Lika brutalt som dessa rena republikaner hade missbrukat den fysiska makten mot folket, lika fejt, försagt, modlöst, brutet, kampodugligt vek de nu tillbaka, när det gällde att gentemot den exekutiva makten och rojalisterna försvara sin republikanska övertygelse och sin lagstiftningsrätt. Jag skall här inte berätta den ärelösa historien om deras upplösning. De gick inte under utan försvann. Deras historia är oåterkalleligt slut, och under den följande perioden figurerar de, såväl inom som utom församlingen, endast som gamla minnen som åter tycks leva upp, så snart det åter rör sig om blotta namnet republik och så ofta den revolutionära konflikten hotar att sjunka ner till den lägsta nivån. Jag påpekar i förbigående, att den tidning som gett detta parti dess namn, "National", under den följande perioden bekänner sig till socialismen.

Innan vi slutar med denna period måste vi kasta ännu en blick tillbaka på de båda makter, av vilka den ena den 2 december 1851 förintade den andra, under det att de från den 20 december 1848 och till konstituerande församlingens avgång levte i äktenskaplig samsjunga. Vi menar Louis Bonaparte å den ena sidan och å den andra de förenade rojalisternas, ordningens, storbourgeoisins parti. Då Bonaparte tillträdde presidentposten bildade han genast en regering av män tillhörande ordningspartiet och placerade Odilon Barrot i dess spets, nota bene, den gamla ledaren för den parlamentariska bourgeoisins mest liberala fraktion. Herr Barrot hade äntligen nått fram till den regering, vars spöke förföljt honom sedan 1830, och än mer: till statsministerposten i denna regering; men inte så som han tänkt sig under Louis Philippe, som parlamentsoppositionens främsta ledare utan med uppgiften att slå ihjäl ett parlament, och som bundsförvant till alla sina ärkefiender, jesuiter och legitimister. Han hemförde äntligen bruden men först sedan hon skändats. Bonaparte själv gjorde sig skenbarligen fullständigt osynlig. Ordningspartiet handlade för honom.

Redan under den första ministerkonseljen fattades beslutet om expeditionen till Rom, vilken man kom överens att genomföra bakom nationalförsamlingens rygg, och för vilken man ämnade skaffa sig de erforderliga medlen under falsk förevändning. Sålunda började man med ett bedrägeri mot nationalförsamlingen och en helig konspiration tillsammans med de

¹ Den 20 december 1848 tillsatte Louis Bonaparte sin första regering med *Odilon Barrot* i spetsen. – *Red.*

² *Restaurationstiden* – perioden efter Napoleon I:s störtande (1814), då den av den stora franska revolutionen störtade Bourbondynastin återinsattes. Denna period sträcker sig fram till julirevolutionen 1830. Bourbondynastins anhängare, som representerade storgodsägarnas intressen, kallades *legitimister* (de betraktade Bourbondynastin som den enda legitima monarkin). *Orléanisterna* – dynastin Orléans' anhängare, som kom till makten efter julirevolutionen 1830 – företrädde bankiernas, finansaristokratins intressen. – *Red.*

utländska envåldsmakterna mot den revolutionära romerska republiken. På samma sätt och genom samma manövrer förberedde Bonaparte sin kupp av den 2 december mot den rojalistiska lagstiftande församlingen och dess konstitutionella republik. Låt oss inte glömma, att samma parti, som den 20 december 1848 bildade Bonapartes regering, den 2 december 1851 bildade majoriteten i lagstiftande nationalförsamlingen.

Konstituerande församlingen hade i augusti beslutat att inte upplösa sig, förrän den utarbetat och offentliggjort en hel rad organiska lagar, som skulle komplettera konstitutionen. Den 6 januari 1849 lät ordningens parti genom representanten Râteau föreslå församlingen att lämna de organiska lagarna åt sitt öde och hellre besluta att *upplösa sig själv*. Inte bara regeringen med herr Odilon Barrot i spetsen utan samtliga rojalistiska medlemmar av nationalförsamlingen sade den i detta ögonblick barskt att det var nödvändigt att upplösa nationalförsamlingen för att återupprätta krediten, för att konsolidera ordningen, för att göra slut på det obestämda provisoriska tillståndet och lägga grunden till ett definitivt tillstånd; nationalförsamlingen hindrade den nya regeringens produktivitet och försökte endast av illvilja att förlänga sin tillvaro, landet hade tröttnat på den. Bonaparte lade alla dessa invektiv mot den lagstiftande makten på minnet, lärde dem utantill och visade den 2 december 1851 de parlamentariska rojalisterna att han hade lärt av dem. Han upprepade deras egna slagord mot dem själva.

Regeringen Barrot och ordningspartiet gick längre. De organiserade *petitioner till nationalförsamlingen* över hela Frankrike, i vilka man vänligen bad denna försvinna. På så sätt ledde de sina oorganiserade massor i elden mot nationalförsamlingen, det konstitutionellt organiserade uttrycket för folket. De lärde Bonaparte att från de parlamentariska mötena appellera till folket. Äntligen den 29 januari 1849 var den dag kommen, då konstituerande församlingen skulle fatta beslut om sin egen upplösning. Nationalförsamlingen fann den byggnad där den skulle sammanträda besatt av militär. Changarnier, ordningspartiets general, i vars händer högsta befälet över nationalgarde och linjetruupper låg samlat, höll en stor militärparad i Paris, som om det skulle vara omedelbart före ett slag, och de förenade rojalisterna förklarade hotande för konstituerande församlingen, att man skulle använda våld om den inte fogade sig. Den fogade sig och utverkade bara en helt kort frist för sin tillvaro. Vad var den 29 januari annat än statskuppen av den 2 december 1851, endast genomförd av rojalisterna tillsammans med Bonaparte mot den republikanska nationalförsamlingen? Herrarna märkte inte eller ville inte märka, att Bonaparte utnyttjade den 29 januari 1849 till att låta en del av trupperna defilera förbi sig framför Tuilerierna och begärligt grep just denna första offentliga mobilisering av militärmakten mot den parlamentariska makten för att erinra om Caligula.¹ De såg förvisso bara sin Changarnier.

Ännu ett motiv, som särskilt drev ordningspartiet att med våld förkorta konstituerande församlingens livslängd, var frågan om de *organiska* lagar, som kompletterade författningen, såsom undervisningslagen, kulturlagen o.s.v. För de förenade rojalisterna var det av stor betydelse att själva få stifta dessa lagar och inte låta dem utarbetas av de numera misstroagna republikanerna. Bland dessa organiska lagar fanns emellertid också en lag om republikens presidents ansvarighet. År 1851 var den lagstiftande församlingen just sysselsatt med att avfatta en sådan lag, då Bonaparte förekom denna kupp genom kuppen av den 2 december. Vad skulle inte de förenade rojalisterna under sitt parlamentariska vinterfälttåg år 1851 ha givit för att ha haft en redan färdig ansvarighetslag, och det en lag som avfattats av en misstrogen, hatfull, republikansk församling!

---

¹ *Cajus Caligula* – den tredje romerska kejsaren (år 12-41), en sinnesrubbad despot, som kom på tronen med härens hjälp. För att förödmjuka senaten, den illusoriska kvarlevan av det republikanska Rom, gav han sin häst titeln senator. – *Red.*

Sedan konstituerande församlingen den 29 januari 1849 själv brutit sina sista vapen, hetsades den till döds av regeringen Barrot och ordningens vänner, man försummade ingenting som kunde förödmjuka den och tvingade den, sedan den förlorat all tillit till sig själv, att stifta lagar, som berövade den den sista resten av allmänhetens aktning. Bonaparte, som var upptagen av sin fixa napoleonsidé, var fräck nog att offentligt utnyttja denna den parlamentariska maktens förnedring. Då nämligen nationalförsamlingen den 8 maj 1849 gav regeringen misstroendevotum på grund av Oudinots besättande av Civita-Vecchia och befallde att den romerska expeditionen skulle reduceras till sitt angivna syfte, publicerade Bonaparte samma kväll i "Moniteur" ett brev till Oudinot, där han lyckönskar denne till hans hjåltedåd och redan i motsättning till de parlamentariska bläcksuddarna uppträder som arméns högsinnade beskyddare. Rojalisterna log åt detta. De betraktade honom helt enkelt som sin *dupe* (narr). När slutligen Marrast, konstituerande församlingens president, för ett ögonblick trodde att nationalförsamlingens säkerhet svävade i fara och stödd på författningen rekvirerade en överste med hans regemente, vägrade översten, åberopade sig på disciplinen och hänvisade Marrast till Changarnier, som avvisade honom med den hånfulla anmärkningen, att han inte älskade *bayonettes intelligentes* (tänkande bajonetter). I november 1851, då de förenade rojalisterna skulle ta upp den avgörande kampen med Bonaparte, sökte de i den beryktade *questorlagen* genomdriva principen om direkta trupprekvisitioner genom nationalförsamlingens president. En av deras generaler, Leflô, hade undertecknat lagförslaget. Förgäves röstade Changarnier för förslaget och förgäves hyllade Thiers den tidigare konstituerande församlingens visa omtänksamhet. *Krigsministern St. Arnaud* svarade honom såsom Changarnier hade svarat Marrast, och – under bifallsrop från Berget!

Sålunda hade *ordningspartiet*, då det ännu inte var nationalförsamling, då det ännu endast var regering, själv brännmärkt den *parlamentariska regimen*. Och det ger hals, när den 2 december 1851 förvisar denna regim från Frankrike!

Vi önskar den lycklig resa.

III

Den 29 maj 1849 sammanträdde den lagstiftande nationalförsamlingen. Den 2 december 1851 sprängdes den. Denna period omfattar den *konstitutionella eller parlamentariska republikens* livstid.

Den sönderfaller i tre huvudepoker: 29 maj 1849 till 13 juni 1849, kamp mellan demokratin och bourgeoisin, *det småborgerliga eller demokratiska partiets nederlag*; 13 juni 1849 till 31 maj 1850, bourgeoisins parlamentariska diktatur, d.v.s. de förenade orléanisternas och legitimisternas eller ordningspartiets diktatur, som når sin fulländning *i avskaffandet av den allmänna rösträtten*; 31 maj 1850 till 2 december 1851, kamp mellan bourgeoisin och Bonaparte; *bourgeoisins störtande från makten, den konstitutionella eller parlamentariska republikens undergång*.

Under den första franska revolutionen avlöstes de *konstitutionellas* herravälde av *girondisternas* herravälde och girondisternas av *jakobinernas*. Vart och ett av dessa partier stöder sig på det mera framåtskridna. Så snart det fört revolutionen tillräckligt långt för att inte längre kunna följa den, ännu mindre att gå i spetsen för den, skjutes det åt sidan av den djärvare bundsförvanten, som står bakom det, samt sändes till giljotinen. Revolutionen rör sig så i uppåtstigande linje.

Motsatsen är fallet med revolutionen av år 1848. Det proletära partiet uppträder som bihang till det småborgerligt-demokratiska. Det förrådes och överges av detta parti den 16 april, den 15 maj och under junidagarna. Det demokratiska partiet å sin sida stöder sig på det

bourgeoisrepublikanska partiets skuldror. Knappt tror sig bourgeoisrepublikanerna kunna stå stadigt på fötterna, förrän de skakar av sig den besvärliga kamraten och själva stödjer sig på ordningspartiets skuldror. Ordningpartiet drar åt sig skulderna, låter bourgeoisrepublikanerna göra en kullerbytta och kastar sig självt upp på den väpnade maktens skuldror. Det inbillar sig ännu sitta på dess skuldror, när det en vacker dag märker att skulderna förvandlats till bajonetter. Varje parti slår bakut mot det som tränger framåt och sträcker sig framåt mot det som tränger tillbaka. Det är inte underligt att det i denna löjliga ställning förlorar jämvikten och störtar tillsammans under besynnerliga piruetter och med oundvikliga grimaser. Revolutionen rör sig sålunda i nedåtgående linje. Den befinner sig i denna nedåtgående rörelse innan den sista februaribarrikaden röjts undan och den första revolutionsmyndigheten konstituerats.

Den period vi har framför oss omfattar den mest brokiga blandning av skriande motsatser: konstitutionella element, som öppet konspirerar mot konstitutionen, revolutionärer som förklarar sig vara konstitutionella, en nationalförsamling som vill vara allsmäktig och ständigt förblir parlamentarisk; ett Berg som finner att dess sak är tålamodet och som genom att profetera om kommande segrar parerar dagens nederlag; rojalister, som bildar republikens *patres conscripti* (valda fäder, senatorer) och av omständigheterna tvingas att hålla de fientliga kungahusen, vars anhängare de är, i utlandet och att hålla republiken, som de hatar, i Frankrike; en verkställande makt som hämtar sin kraft ur själva sin svaghet och sin respektabilitet ur det förakt, som möter den; en republik som inte är något annat än två monarkiers – restaurationens och julimonarkins – sammanlagda skändlighet, med en imperialistisk etikett – förbindelser vars första klausul är splittring, strider vars första lag är att inte nå något avgörande, i lugnets namn tygellös och innehållslös agitation, i revolutionens namn det högtidligaste förkunnande av lugn och ordning, lidelser utan sanning, sanningar utan lidelse, hjältar utan hjältedåd, en historia utan tilldragelser; en utveckling vars enda drivkraft tycks vara kalendern, tröttande genom ett ständigt upprepande av samma spänning och samma utlösning; motsättningar som periodiskt tycks tillspetsas av sig själv endast för att av sig själv avtrubbas och falla samman utan att kunna upplösas; pretentiöst demonstrerade ansträngningar och borgerlig ångest för världens hotande undergång, och samtidigt de mest småaktiga intriger och hovkomedier iscensatta av världsfrälsarna som i sin *laissez aller* (låt gå-system) mindre erinrar om yttersta domen än om Frondens¹ tider – Frankrikes officiella samlade geni som omintetgöres av en enda individs småsluga dumhet; nationens samlade vilja, som så ofta den talar genom den allmänna rösträtten söker sitt motsvarande uttryck i de inbitna fienderna till massornas intressen, tills den äntligen finner det i en fribytares egen-sinne. Om någonsin ett avsnitt i historien är målat grått i grått, så är det detta. Människor och händelser tycks vara Schlemihlgestalter i omvänd bemärkelse, skuggor som förlorat sina kroppar. Revolutionen själv förlamar dem som uppbär den och utrustar bara sina motståndare med lidelsefull våldsamhet. När det ”röda spöket”, som ständigt frambesvärjes och bortbesvärjes av kontrarevolutionärerna, äntligen visar sig, så är det inte med den anarkistiska frygierluvan på huvudet utan i ordningens uniform, i *röda ballongbyxor*.

Vi har sett, att den regering, som Bonaparte tillsatte på sin himmelfärdsdag den 20 december 1848, var en ordningspartiets, en den legitimistiska och orléanistiska koalitionen regering. Denna regering Barrot-Falloux hade överlevt den republikanska konstituerande församlingen, vars livslängd den mer eller mindre våldsamt förkortat, och stod ännu vid rodret. Changarnier, de förenade rojalisternas general, förenade fortfarande i sin person högsta kommandot över första militärdivisionen och nationalgardet i Paris. De allmänna valen slutligen hade säkrat ordningpartiet den överväldigande majoriteten i nationalförsamlingen. Här mötte Louis

¹ *Frondens tider i Frankrike* (1648-53) tiden innan Ludvig XIV uppnått myndig ålder och då Anna av Österrike utövade regentskapet. Den oppositionella rörelsen utgjordes av parlamentsfronden och prinsarnas frond. – *Red.*

Philipptes deputerade och pärer en helig skara av legitimister, för vilka nationens talrika valsedlar förvandlats till inträdesbiljetter till den politiska arenan. De bonapartistiska folkrepresentanterna var alltför tunnsådda för att kunna bilda ett självständigt parlamentariskt parti. De framträdde endast som *mauvaise queue* (dåligt bihang) till ordningspartiet. Sålunda var ordningspartiet i besittning av regeringsmakten, armén och den lagstiftande församlingen, kort sagt: hela statsmakten, moraliskt stärkt genom de allmänna valen, som gav dess herravälde skenet av att vara folkets vilja, och genom kontrarevolutionens seger vid samma tid över hela den europeiska kontinenten.

Aldrig har ett parti öppnat ett fälttåg med större medel och under gynnsammare auspici.

De skeppsbrutna *rena republikanerna* i lagstiftande nationalförsamlingen fann att de smält ihop till en liten klick på ungefär 50 man, med de afrikanska generalerna Cavaignac, Lamoricière och Bedeau i spetsen. Det stora oppositionspartiet bildade emellertid *Berget*. Detta parlamentariska namn hade det *socialdemokratiska* partiet givit sig. Det förfogade över mer än 200 av nationalförsamlingens 750 röster och var därför minst lika mäktigt som var och en av ordningspartiets tre fraktioner, tagen för sig. Dess relativa minoritet i förhållande till hela den rojalistiska koalitionen tycktes uppvägas av vissa omständigheter. Departementsvalen visade, att Berget vunnit en betydande anslutning bland befolkningen på landsbygden. Och inte nog därmed. I sina led räknade det nästan alla deputerade från Paris, armén hade genom att välja tre underofficerare avlagt en demokratisk trosbekännelse, och Bergets chef, Ledru-Rollin, hade till skillnad från alla ordningspartiets representanter upphöjts till det parlamentariska adelsståndet därigenom att fem departement gemensamt röstat på honom. Berget tycktes alltså den 29 maj 1849 – med hänsyn till de oundvikliga konflikterna mellan rojalisterna inbördes och mellan ordningspartiet i dess helhet och Bonaparte – ha alla förutsättningar för framgång. Fjorton dagar senare hade det förlorat allt, äran inberäknat.

Innan vi följer den parlamentariska historien längre, är det nödvändigt att göra några anmärkningar för att undvika allmänt förekommande, felaktiga uppfattningar om hela karaktären av den epok, som vi behandlar. Sett ur demokratisk synvinkel rör det sig under den lagstiftande nationalförsamlingens period om detsamma som under den konstituerande: det rör sig helt enkelt om kampen mellan republikaner och rojalister. Men rörelsen själv sammanfattar de i ett slagord: ”*reaktion*”, en natt, där alla katter är grå och där de har möjlighet att deklamera sina nattvaktsplattheter. Och vid den första anblicken uppvisar ordningspartiet mycket riktigt ett virrvarr av olika rojalistiska fraktioner, som inte bara intrigerar mot varandra för att var och en sätta upp sina pretendenter på tronen och hålla motpartens pretendent utanför, utan som också alla förenas i sitt gemensamma hat och sina gemensamma angrepp mot ”republiken”. Berget å sin sida uppträder i motsättning till denna rojalistiska konspiration som ”republikens” representant. Ordningspartiet tycks ständigt vara sysselsatt med en ”reaktion”, som inte mer och inte mindre än vad fallet är i Preussen riktar sig mot press, föreningsfrihet och liknande, och som genomföres på samma sätt som i Preussen genom brutal polis-inblandning från byråkraternas, gendarmeriets och domstolarnas sida. Berget å sin sida är likaledes ständigt sysselsatt med att avvärja dessa angrepp och på så sätt försvara de ”eviga mänskliga rättigheterna”, liksom varje så kallat folkparti i större eller mindre grad gjort sedan ett och ett halvt århundrade tillbaks. Om man emellertid litet närmare betraktar situationen och partierna, så försvinner detta yttre sken, som döljer *klasskampen* och den för denna period säregna fysionomin.

Legitimister och orléanister bildade som sagt ordningspartiets två stora fraktioner. Vad var det som kom dessa fraktioner att hålla fast vid sina pretendenter och ömsesidigt skilde dem från varandra? Var det inget annat än liljan och trikoloren, huset Bourbon och huset Orléans, olika schatteringar av rojalism, var det överhuvudtaget den rojalistiska trosbekännelsen? Under bourbonerna hade *storgodsägarna* regerat med sina svartrockar och lakejer under orléanerna

var det storfinansen, storindustrin, storhandeln d.v.s. *kapitalet* med dess följe av advokater, professorer och frasmakare. Det legitima kungadömet var blott det politiska uttrycket för jord- och markägarnas nedärvda herravälde, liksom julimonarkin blott var det politiska uttrycket för de borgerliga uppkomlingarnas usurperade herravälde. Det som alltså skilde dessa fraktioner från varandra var inga s.k. principer, det var deras materiella existensbetingelser, två skilda slag av egendom, det var den gamla motsättningen mellan stad och land, rivaliteten mellan kapital och jordegendom. Att samtidigt gamla minnen, personlig fiendskap, farhågor och förhoppningar, fördomar och illusioner, sympatier och antipatier, övertygelser, trosartiklar och principer band dem vid det ena eller andra kungahuset, vem förnekar det? På grundvalen av de olika egendomsformerna, på grundvalen av de sociala existensbetingelserna reser sig en hel överbyggnad av olika och egendomligt utformade förmimmelser, illusioner, tänkesätt och livsåskådningar. Hela klassen skapar och utformar dem med utgångspunkt från sina materiella grundvalar och de motsvarande samhälleliga förhållandena. Den enskilda individen, som får dem inympade genom tradition och uppfostran, kan inbilla sig, att de utgör de egentliga avgörande motiven och utgångspunkten för hans handlande. När orléanister och legitimister, var och en av fraktionerna försökte inbilla sig själv och andra, att det var hängivenheten för deras två kungahus som skilde dem, så bevisades det senare av fakta, att det var deras splittrade intresse, som förbjöd förenandet av de två kungahusen. Och liksom man i privatlivet skiljer mellan vad en människa anser och säger om sig själv och vad han verkligen är och gör, så måste man ännu mera i de historiska striderna skilja partiernas fraser och inbillningar från deras verkliga organism och deras verkliga intressen, skilja vad de föreställer sig vara från vad de i realiteten är. Orléanister och legitimister stod i republiken sida vid sida med samma krav. Om vardera parten mot den andra parten ville genomdriva *restaurationen* av sitt eget kungahus, så betydde det ingenting annat, än att de *två stora intressen*, i vilket *bourgeoisin* delar upp sig – jordegendom och kapital – vart och ett sökte restaurera sin egen överhöghet och det andras underordnande. Vi talar om två intressen inom bourgeoisin, ty de stora jordägarna hade – trots sitt feodala kotteri och sin rashögfärd – genom det moderna samhällets utveckling fullständigt förborgerligats. Sålunda inbillade sig Tories i England länge att de svärmade för kungadömet, kyrkan och den fornengelska författningens rika skönhet, tills de i ett kritiskt ögonblick tvingades erkänna, att det blott är *jordröntan* de svärmar för.

De förenade rojalisterna bedrev sina intriger mot varandra i pressen, i Ems, i Claremont, utanför parlamentet. Bakom kulisserna drog de åter på sig sina gamla orléanistiska och legitimistiska livréer och uppförde åter sina gamla turneringar. Men på den offentliga tribunen, i sina huvud- och statsaktioner, som stort parlamentariskt parti, avfärdade de sina respektive kungahus med blotta referenser och uppsköt den monarkistiska restaurationen in infinitum (i det oändliga). De förrättade sina verkliga angelägenheter som *ordningens parti*, d.v.s. under en *samhällelig* inte under en *politisk* skylt, såsom representant för den borgerliga världsordningen och inte som riddare för vandrande prinsessor, som bourgeoisklass mot andra klasser och inte som rojalister mot republikanerna. Och som ordningens parti utövade de ett herravälde över de andra klasserna i samhället som var oinskränkta och hårdare än någonsin tidigare, under restaurationen eller under julimonarkin, liksom detta herravälde överhuvud taget blott var möjligt under den parlamentariska republikens form, ty blott under denna form kunde de två stora avdelningarna av den franska bourgeoisin förena sig, alltså sätta på dagordningen sin klass' herravälde i stället för en regim, utövad av en privilegierad fraktion inom densamma. När de likväl också som ordningens parti skymfde republiken och uttalade sin motvilja mot den, så skedde det inte bara på grund av deras rojalistiska minnen. Instinkten sade dem, att republiken visserligen fulländade deras politiska herravälde men samtidigt undergrävde deras samhälleliga grundval; i det de nu omedelbart – utan att kunna gömma sig bakom kronan, utan att kunna avleda nationens intresse genom sina underordnade strider sinsemellan och med kungadömet – stod öga mot öga med de underkuvade klasserna och

måste kämpa med dem. Det var en känsla av svaghet som gjorde, att de ryggade tillbaka för de rena betingelserna för sitt eget klassherravälde och kom dem att längta tillbaka till de mera ofullständiga och outvecklade och just därför mera ofarliga formerna för detsamma. Så ofta de förenade rojalisterna däremot råkade i konflikt med den pretendent, som var deras motståndare, med Bonaparte, så ofta de trodde att deras parlamentariska allmakt hotades av den verkställande makten, så ofta de alltså måste vända den politiska sidan av sitt herravälde utåt, uppträdde de som *republikaner* och inte som *rojalister*, från orléanisten Thiers, som varnande sade till nationalförsamlingen att republiken var det som minst skilde dem, och ända till legitimisten Berryer, vilken den 2 december 1851, omgjordad med det trefärgade skärpet, som tribun i republikens namn harangerade folket, som samlats utanför märems ämbetslokaler i tionde arrondissementet. Visserligen ropade ekot hånfullt tillbaka: Henri V! Henri V!

Mot den förenade bourgeoisin hade småborgare och arbetare bildat en sammanslutning, det s.k. *socialdemokratiska* partiet. Småborgarna ansåg att de dåligt belönats efter junidagarna 1848, att deras materiella intressen svävade i fara och att de demokratiska garantier, som skulle sätta dem i stånd att tryggt kunna hävda dessa intressen, sattes i fråga av kontrarevolutionen. De närmade sig därför arbetarna. Å andra sidan hade deras parlamentariska representation, *Berget*, som skjutits åt sidan under bourgeoisrepublikanernas diktatur, under den sista hälften av konstituerande församlingens tillvaro åter erövrat sin förlorade popularitet tack vare sin kamp mot Bonaparte och de rojalistiska ministrarna. Berget hade ingått ett förbund med de socialistiska ledarna. I februari 1849 ägde försoningsbanketten rum. Man gjorde ett förslag till ett gemensamt program, en gemensam valkommitté tillsattes och gemensamma kandidater uppställdes. Den revolutionära udden i proletariatets sociala krav avtrubbades och gavs en demokratisk formulering, den enbart politiska formen för småborgerskapets demokratiska krav suddades ut och deras socialistiska udd vändes utåt. Så uppstod *socialdemokratin*.

Det nya *Berget*, resultatet av denna kombination, innefattade – fränsett några statister från arbetarklassen och några socialistiska sekterister – samma element som det gamla Berget, endast numerärt starkare. Men under utvecklingens gång hade det förändrats tillsammans med den klass det representerade. Socialdemokratins egendomliga karaktär kan sammanfattas så, att man krävde demokratisk-republikanska institutioner som medel inte för att upphäva två ytterligheter, kapital och lönearbete, utan för att försvaga motsättningen mellan dem och förvandla den till harmoni. Hur många olika åtgärder för uppnåendet av detta syfte som än må föreslås, hur mycket det än må utpyntas med mer eller mindre revolutionära föreställningar, så förblir innehållet detsamma. Detta innehåll är en förändring av samhället på demokratisk väg, men en ändring inom småborgerskapets gränser. Man bör bara inte göra sig den bornerade föreställningen, att småborgerskapet principiellt vill genomdriva ett egoistiskt klassintresse. Det tror snarare, att de *speciella* betingelserna för dess befrielse är de *allmänna* betingelser, inom vilka ensamt det moderna samhället kan räddas och klasskamperna undvikas. Lika litet bör man inbilla sig, att alla de demokratiska representanterna är shopkeepers (småhandlare) eller svärmar för sådana. Till sin bildning och personliga ställning kan de vara himmelsvitt skilda från dessa. Vad som gör dem till representanter för småborgaren är, att de i sin tankevärld inte kommer utanför de skrankor som småborgaren i det praktiska livet aldrig kommer utanför, att de därför teoretiskt drives till samma uppgifter och lösningar, som småborgaren praktiskt drives till av sitt materiella intresse och sin ställning i samhället. Detta är överhuvud taget förhållandet mellan en klass' *politiska* och *litterära representanter* och den klass de representerar.

Efter den framställning som lämnats säger det sig själv, att när Berget oavbrutet kämpar med ordningspartiet om republiken och de s.k. mänskliga rättigheterna, så är varken republiken eller de mänskliga rättigheterna dess slutliga mål, lika litet som en armé, vilken man vill

avväpna och vilken sätter sig till motvärn, stigit fram på valplatsen för att behålla sina egna vapen.

Omedelbart efter det att nationalförsamlingen sammanträtt provocerade ordningspartiet Berget. Bourgeoisin kände nu att det var nödvändigt att göra upp med de demokratiska småborgarna, liksom de ett år tidigare hade insett nödvändigheten av att göra upp med det revolutionära proletariatet. Det var bara det att fiendens ställning var en annan. Det proletära partiets styrka var på gatan, småborgarnas i själva nationalförsamlingen. Det gällde alltså att locka dem från nationalförsamlingen och ut på gatan och att låta dem själva krossa sin parlamentariska makt, innan de fick tid och möjlighet att konsolidera den. Berget jagade med lösa tyglar i fällan.

De franska truppernas bombardemang av Rom var det lockbete man lade ut för Berget. Bombardemanget var ett brott mot artikel V i författningen, som förbjuder den franska republiken att använda sina stridskrafter mot ett annat folks frihet. Till detta kom också att artikel IV förbjöd varje krigsförklaring från den verkställande maktens sida utan nationalförsamlingens medgivande, och konstituerande församlingen hade genom sitt beslut av den 8 maj uttryckt sitt ogillande av den romerska expeditionen. På grundval av detta framlade Ledru-Rollin den 11 juni 1849 en anklagelseakt mot Bonaparte och hans ministrar. Retad av Thiers' getingsting lät han sig rentav provoceras till den hotelsen att han skulle försvara författningen med alla medel, till och med vapen i hand. Berget reste sig som en man och upprepade detta härskri. Den 12 juni uttalade nationalförsamlingen sitt ogillande av anklagelseakten, och Berget lämnade parlamentet. Händelserna den 13 juni känner var och en: den proklamation, som utfärdades av en del av Berget och i vilken Bonaparte och hans ministrar förklarades stå ”utanför författningen”; de demokratiska nationalgardernas gatuprocession, vilka – vapenlösa som de var – skingrades åt alla håll vid sammanstötningen med Changarniers trupper o.s.v., o.s.v. En del av Berget flydde till utlandet, en annan del överlämnades till specialdomstolen i Bourges och resten ställdes genom ett parlamentsreglemente som skolpojkar under nationalförsamlingspresidentens uppsikt. Paris förklarades åter i belägringstillstånd och den demokratiska delen av dess nationalgarde upplöstes. Därmed var Bergets inflytande i parlamentet och småborgarnas makt i Paris brutna.

Lyon – där händelserna den 13 juni givit signalen till ett blodigt arbetaruppror – förklarades tillsammans med de fem kringliggande departementen likaledes i belägringstillstånd, som råder ännu i denna stund.

Största delen av Berget hade lämnat sitt avantgarde i sticket i det den vägrade att underteckna dess proklamation. Pressen hade deserterat, i det endast två tidningar vågade publicera proklamationen. Småborgarna hade förrätt sina representanter: nationalgarderna uteblev eller förhindrade – där de visade sig – byggandet av barrikader. Representanterna hade lurat småborgarna, de uppgivna förbundna inom armén sågs ingenstädes till. Slutligen, i stället för att det demokratiska partiet skulle ha hämtat ny kraft ur proletariatet, hade det smittat proletariatet med sin egen svaghet, och – efter vanligheten vid demokratiska hjältedåd – hade ledarna den tillfredsställelsen att kunna anklaga sitt ”folk” för desertering och folket den tillfredsställelsen att kunna anklaga sina ledare för bedrägeri.

Sällan har en aktion förkunnats under större larm än Bergets förestående fälttåg, sällan en händelse uttrumpats med större säkerhet och längre i förväg än demokratins oundvikliga seger. Helt visst: demokraterna tror på de basuner, som kom Jerikos murar att störta in. Och var gång de står inför despotismens murar, försöker de göra efter undret. Om Berget hade velat segra i parlamentet, borde det inte ha kallat till vapen. Om det kallade till vapen i parlamentet, borde det inte ha förhållit sig parlamentariskt på gatan. Om den fredliga demonstrationen var allvarligt menad, så var det enfaldigt att inte förutse, att den skulle mötas

av vapen. Om man hade syftat till verklig kamp, så var det originellt att lägga ner de vapen, med vilka den måste föras. Men småborgarnas och deras demokratiska representanters revolutionära hotelser är endast försök att skrämman motståndaren. Och om de har fastnat i en återvändsgränd, om de har komprometterat sig tillräckligt för att vara tvungna att sätta sina hotelser i verket, så sker det på ett tvetydigt sätt, som inte skyr något mer än de medel som för till målet och ivrigt söker förevändningar för nederlag. Den smattrande ouvertyren, som förkunnade kampen, går över i en försagd morgning, så snart kampen skall börja, skåde-spelarna slutar att ta sig själva au sérieux (på allvar), och handlingen faller fullständigt samman som en luftfylld ballong som man sticker hål på med en nål.

Inget parti överdriver mer sina medel än det demokratiska, inget tar mera lättsinnigt fel vid bedömandet av situationen. Så snart en del av armén hade röstat för Berget, var detta genast övertygat om att armén skulle göra revolt till förmån för detsamma. Och av vilken anledning? Jo, en anledning som från truppernas ståndpunkt sett inte betydde något annat än att revolutionärerna tog parti för de romerska soldaterna mot de franska soldaterna. Å andra sidan var minnet av juni 1848 ännu alltför levande för att inte proletariatet skulle hysa en djup motvilja mot nationalgardet och de hemliga föreningarnas ledare, en djupgående misstro mot de demokratiska ledarna. För att utjämna dessa differenser krävdes det att stora gemensamma intressen skulle stå på spel. Ett brott mot en abstrakt författningsparagraf kunde inte utgöra något sådant intresse. Hade man inte enligt demokraternas egna försäkringar redan upprepade gånger brutit mot författningen? Hade inte de populäraste tidningarna brännmärkt den som ett kontra-revolutionärt fuskverk? Men demokraten, som representerar småborgerskapet, alltså en *övergångsklass*, där två klassers intressen samtidigt avtrubbar varandra, inbillar sig därför upphöjd över klassmotsättningarna överhuvudtaget. Demokraterna erkänner, att de har en privilegierad klass som fiende, under det att de själv tillsammans med hela den övriga delen av nationen bildar *folket*. Vad de representerar är *folkkrätten*, vad som intresserar dem är *folkets intresse*. De behöver därför inte vid en förestående kamp pröva de olika klassernas intressen och positioner. De behöver inte i alltför hög grad överväga sina egna medel. De har bara att ge signalen för att *folket* med alla sina outtömliga resurser skall kasta sig över *förtryckarna*. Om nu i praktiken deras intressen visar sig som intresselösa och deras makt som vanmakt, så ligger orsaken härtill antingen hos de fördärliga sofister, som delar det *odelbara folket* i olika fientliga läger, eller var armén alltför förrådd och förbländad för att kunna begripa att demokratins rena syften var dess eget bästa, eller har det hela strandat på en detalj vid utförandet eller också har en oförutsedd tillfällighet för denna gång förstört spelet. I varje fall går demokraten lika fläckfri ur det skymfligaste nederlag som han utan egen förskyllan gått in i det, med den nyvunna övertygelsen, att han måste segra, inte att han själv och hans parti måste uppge den gamla ståndpunkten utan tvärtom, att förhållandena måste mogna för denna.

Man bör därför inte föreställa sig, att det decimerade, brutna och genom det nya parlamentariska reglementet förödmjukade Berget var alltför olyckligt. Om händelserna den 13 juni hade avlägsnat dess ledare, så gav de å andra sidan plats åt underordnade förmågor som smickrades av denna nya ställning. Om deras maktlöshet i parlamentet inte längre kunde vara föremål för tvivel, så var de nu också berättigade att inskränka sin verksamhet till utbrott av moralisk indignation och högröstad deklamation. Om ordningspartiet föregav sig se alla anarkins färor förkroppsligade i dem – såsom revolutionens sista officiella representanter – så kunde de i verkligheten uppträda desto ofarligare och beskedligare. Och vad den 13 juni angår så fann de tröst i den djupsinniga vändningen: Men om man vågar angripa den allmänna rösträtten, då skall man få se på annat! Då skall vi visa, vad vi går för. Nous verrons (vi får se).

Vad angår de av Bergets anhängare som flytt till utlandet, så räcker det här med att anmärka, att Ledru-Rollin – som på knappt två veckor lyckats räddningslöst ruinera det mäktiga parti

han lett – nu fann sig kallad att bilda en fransk regering in partibus; att hans gestalt i fjärran, avlägsnad från aktionsplatsen, tycktes växa i storlek i samma utsträckning som revolutionens nivå sjönk och det officiella Frankrikes officiella storheter blev alltmera småskurna; att han kunde uppträda som republikansk pretendent år 1852, att han sände periodiska rundskrivelser till valackerna och andra folk, vari han hotade kontinentens despoter med sina och sina bundsförvanters bedrifter. Hade Proudhon så alldeles orätt, då han ropade till dessa herrar: ”Vous n'etes gue des blagueur!” (Ni är ingenting annat än skojare).

Ordningspartiet hade den 13 juni inte bara knäckt Berget, det hade genomdrivit, att *författningen underordnades nationalförsamlingens majoritetsbeslut*. Och på följande sätt förstod det republiken: att bourgeoisin här härskade under parlamentariska former utan att som under monarkin möta sådana skrankor som den verkställande maktens veto eller möjligheten att upplösa parlamentet. Det var den *parlamentariska republiken*, som Thiers kallade den. Men när bourgeoisin den 13 juni säkrade sin enväldsmakt inom parlamentets väggar, tillfogade den då inte parlamentet självt en obotlig skada i dess förhållande till den verkställande makten och folket genom att utesluta dess mest populära del? I och med att den utan vidare ceremonier utlämnade talrika deputerade till domstolen, upphävde den sin egen parlamentariska okränkbarhet. Det förödmjukande reglemente, som den tvingade Berget att underkasta sig, upphöjer i samma mån republikens president, som det degraderar den enskilde folkrepresentanten. I det bourgeoisin brännmärkte upproret till skydd för den konstitutionella författningen som en anarkistisk handling, som syftar till att omstörta samhället, förbjöd den sig själv att appellera till upproret i det ögonblick, då den verkställande makten skulle begå ett brott mot författningen, riktat mot den själv. Och vilken historiens ironi! Den general, som på Bonapartes uppdrag bombarderat Rom och sålunda givit den omedelbara anledningen till det konstitutionella myteriet den 13 juni – Oudinot – måste ordningspartiet den 2 december 1851 under fruktlösa böner erbjuda folket såsom författningens general mot Bonaparte. En annan hjälte från den 13 juni – Vieyra – som lovprisades från nationalförsamlingens tribun för de brutaliteter, han förövat i demokratiska tidningars lokaler i spetsen för ett band av storfinansens nationalgarden, denna Vieyra var invigd i Bonapartes sammansvärjning och bidrog väsentligt till att i nationalförsamlingens dödsstund avskära den från varje skydd från nationalgardenas sida.

Den 13 juni hade också en annan innebörd. Berget hade velat framtvunga en anklagelse mot Bonaparte. Dess nederlag var alltså en direkt seger för Bonaparte, en personlig triumf för honom över hans demokratiska fiender. Ordningspartiet vann segern, Bonaparte hade bara att inkassera den. Han gjorde det. Den 14 juni kunde man läsa en proklamation på Paris' husväggar, i vilken presidenten – liksom utan sin egen förskyllan, motsträvt, tvingad av händelsernas egen makt – framträder ur sin klosterliknande avskildhet, som den misskända dygden klagar över sina vedersakares förtal och, under det han till synes identifierar sin egen person med ordningens sak, snarare identifierar ordningens sak med sin egen person. Dessutom hade nationalförsamlingen visserligen efteråt godkänt expeditionen mot Rom, men det var Bonaparte som hade tagit initiativet till densamma. Sedan han åter infört översteprästen Samuel i Vatikanen, kunde han hoppas att som kung David få dra in i Tuilerierna. Han hade fått prästerna på sin sida.

Myteriet av den 13 juni inskränkte sig som vi såg till en fredlig gatuprocession. Mot den kunde man alltså inte vinna några krigiska lagrar. Inte desto mindre förvandlade ordningspartiet i denna tid, som var så fattig på hjältar och tilldragelser, detta slag utan blodsutgjutelser till ett andra Austerlitz. Talarstol och press lovprisade armén som ordningens makt i motsats till folkmassorna, som karakteriserades som anarkins vanmakt, samt prisade Changarnier som ”samhällets bålverk” – en mystifikation, på vilken han till slut själv trodde. Underhand förlades emellertid de kårer, som föreföll misstänkta, utom Paris, de regementen, där valen utfallit mest demokratiskt, förvisades från Frankrike till Alger, de oroliga elementen bland

trupperna stacks in i straffavdelningar, slutligen utestängde man systematiskt pressen från kasernen och reste en mur mellan kasernen och medborgarsamhället.

Vi har nu hunnit till den avgörande vändpunkten i det franska nationalgardets historia. 1830 hade det avgjort restaurationens fall. Under Louis Philippe misslyckades varje myteri, under vilket nationalgardet stod på truppernas sida. När det under februaridagarna 1848 förhöll sig passivt till upproret och intog en tvetydig ställning till Louis Philippe, gav han sig förlorad och var han förlorad. På så sätt slog den övertygelsen rot, att revolutionen inte kunde segra utan och armén inte mot nationalgardet. Det var arméns vidskepliga tro på den borgerliga allmakten. Junidagarna 1848, då hela nationalgardet tillsammans med linjetrupperna slog ner upproret, hade befast denna övertro. Efter Bonapartes regeringstillträde sjönk nationalgardets ställning i någon mån på grund av det författningsvidriga förenandet av kommandot över detsamma och kommandot över första militärdivisionen i Changarniers händer.

Liksom kommandot över nationalgardet här blev ett attribut till den militära överbefälhavaren, så fick det själv karaktären av bihang till linjetrupperna. Den 13 juni knäcktes nationalgardet slutgiltigt; inte bara genom att det delvis upplöstes, något som efter denna tid periodiskt upprepas i alla delar av Frankrike och endast lämnar ruiner kvar av det. Demonstrationen den 13 juni var framför allt en demonstration av de demokratiska nationalgardena. De hade visserligen inte fört sina vapen men däremot sina uniformer mot armén, men just i denna uniform satt talismanen. Armén övertygade sig om, att denna uniform var ett stycke ylletyg liksom varje annan uniform. Trollkraften försvann. Under junidagarna 1848 förenade sig bourgeoisin och småborgerskapet i nationalgardet med armén mot proletariatet, den 13 juni 1849 lät bourgeoisin armén upplösa det småborgerliga nationalgardet, den 2 december 1851 var bourgeoisins eget nationalgarde försvunnet, och Bonaparte konstaterade endast detta faktum, när han därefter undertecknade dekretet om dess upplösning. Sålunda hade bourgeoisin själv brutit sönder sitt sista vapen mot armén, men den var tvungen att bryta sönder det från det ögonblick, då småborgerskapet inte längre stod bakom den som vasall utan mötte den som rebell, liksom bourgeoisin överhuvudtaget med egen hand måste förstöra alla sina försvarsmedel mot envöldsmakten, så snart den själv hade blivit enväldig.

Ordningsmakten firade emellertid återerövrandet av den makt – som bara tycktes förlorad 1848 för att, befriad från sina skrankor, återfinnas 1849 – genom att smäda republiken och författningen, genom att förbanna alla framtida, nuvarande och tidigare revolutioner, dem inberäknade, som deras egna ledare gjort, och genom att stifta lagar, som satte munkorg på pressen, förintade föreningsrätten och reglerade belägringstillståndet som en organisk inrättning. Nationalförsamlingen gick därefter på ferier från mitten av augusti till mitten av oktober, sedan den valt en ständig kommission att fungera under dess frånvaro. Under dessa ferier intrigerade legitimisterna med Ems, orléanisterna med Claremont, Bonaparte intrigerade genom furstliga rundresor och departementsråden genom konferenser om en revidering av författningen – företeelser som regelbundet återkommer under nationalförsamlingens periodiska ferier och på vilka jag skall ingå närmare, så snart de får karaktären av tilldragelser. Här skall bara ytterligare påpekas, att nationalförsamlingen handlade opolitiskt, när den för längre mellantider försvann från scenen och endast lät en, om också jämmerlig gestalt synas i spetsen för republiken, Louis Bonapartes, under det att ordningspartiet skandaliserade sig för publiken genom att falla sönder i sina beståndsdelar och ge efter för sina motstridande restaurationsbegär. Varje gång som parlamentets förvirrande larm tystnade under dessa ferier och parlamentskroppen upplöstes i nationen, visade det sig klart, att det bara saknades ett för att ge denna republiks verkliga gestalt dess fulländning: att göra parlamentsferierna permanenta och ersätta republikens motto: Liberté, égalité, fraternité, med de otvetydiga orden: Infanteri, kavalleri, artilleri!

IV

I mitten av oktober 1849 sammanträdde åter Nationalförsamlingen. Den 1 november överraskade Napoleon den med ett meddelande, i vilket han tillkännagav att regeringen Barrot-Falloux avgått och att en ny regering bildats. Aldrig har man väl avskedat lakejer med mindre ceremonier än Bonaparte sina ministrar. De sparkar, som var ämnade åt nationalförsamlingen, träffade tills vidare Barrot & Co.

Regeringen Barrot hade, som vi sett, sammansatts av legitimister och orléanister, den var en ordningspartiets regering. Bonaparte hade behövt den för att upplösa den republikanska konstituerande församlingen, genomföra expeditionen mot Rom och knäcka det demokratiska partiet. Han hade skenbart dolt sig bakom denna regering, överlämnat regeringsmakten i ordningspartiets händer och anlagt den blygsamma karaktärsmask, som pressens ansvariga utgivare bar under Louis Philippe, masken des homme de paille (bulvanens). Nu kastade han masken, som inte längre var det lätta dok, bakom vilket han kunde dölja sin fysionomi, utan den järnmask, som hindrade honom att visa en egen fysionomi. Han hade tillsatt regeringen Barrot för att i ordningspartiets namn spränga den republikanska nationalförsamlingen. Han sände iväg den för att förklara sitt eget namn oavhängigt av ordningspartiets nationalförsamling.

Det saknades inte godtagbara förevändningar för denna åtgärd. Regeringen Barrot försummade t.o.m. de hövlighetsformer, som skulle ha låtit republikens president framträda som en maktfaktor vid sidan av nationalförsamlingen. Under nationalförsamlingens ferier offentliggjorde Bonaparte ett brev till Edgar Ney, i vilket han tycktes ogilla påvens liberala uppträdande, liksom han i motsättning till konstituerande nationalförsamlingen hade offentliggjort ett brev, i vilket han prisade Oudinot för angreppet på den romerska republiken. När nu nationalförsamlingen röstade om budgeten för den romerska expeditionen, bragte Victor Hugo av föregiven liberalism detta brev på tal. Ordningpartiet dränkte detta infall, att Bonapartes infall skulle kunna ha någon som helst politisk betydelse, i föraktligt tvivlande utrop. Ingen av ministrarna tog upp den kastade handsken. Vid ett annat tillfälle yttrade Barrot från talarstolen med sitt bekanta ihåliga patos några indignerade ord om de ”avskräckande intriger”, som enligt hans uppgift bedrevs i presidentens närmaste omgivning. Slutligen vägrade regeringen – samtidigt som den i nationalförsamlingen utverkade en änkepension åt hertiginnan av Orléans – att tillmötesgå något som helst förslag om förhöjning av presidentens civillista. Och i Bonaparte sammansmälte kejsarpretendenten så innerligt med den förkomna lyckoriddaren, att hans *ena* stora idé, att han var kallad att restaurera kejsardömet, ständigt kompletterades av den andra, att det franska folket var kallat att betala hans skulder.

Regeringen Barrot-Falloux var den första och sista *parlamentariska regering*, som Bonaparte tillsatte. Dess avgång utgjorde därför en avgörande vändpunkt. Därmed förlorade ordningpartiet för alltid en outhärlig position för hävdandet av den parlamentariska regimen: handhavandet av den verkställande makten. Man förstår genast, att i ett land som Frankrike, där den verkställande makten förfogar över en här av tjänstemän på mer än en halv miljon och alltså ständigt håller en oerhörd mängd intressen och existenser i det mest obetingade beroende, där staten omspanner, kontrollerar, förordnar, övervakar och utövar förmyndarskapet över det borgerliga samhället ända från dess mest omfattande livsyttringar till dess obetydligaste rörelser, från dess mest allmänna existensformer, till individernas privatexistens, där denna parasitorganism genom den mest omfattande centralisation vinner en förmåga att vara allestädes närvarande och allvetande, en ökad rörelseförmåga och elasticitet, som bara har sin analogi i den osjälvständiga hjälplösheten, i den förvirrade formlösheten hos den verkliga samhällskroppen – man förstår att nationalförsamlingen i ett sådant land genom att uppge förfogandet över ministerposterna uppgav varje verkligt inflytande, om den inte samtidigt förenklade statsförvaltningen, i största möjliga mån minskade tjänstemannahärens

och slutligen lät det borgerliga samhället och den allmänna meningen skapa sina egna av regeringsmakten oavhängiga organ. Men den franska bourgeoisins *materiella intresse* är just på det intimaste förknippat med upprätthållandet av detta omfattande och vittförgrenade statsmaskineri. Här placerar bourgeoisin den övertaliga delen av befolkningen och kompletterar i form av löner från staten vad den inte kan stoppa på sig i form av profiter, räntor, inkomster och honorar. Å andra sidan tvangs bourgeoisin av sitt *politiska intresse* att dagligen öka repressionen, alltså statsmaktens medel och personal, under det att den samtidigt måste föra ett oavbrutet krig mot den offentliga meningen och misstroget stympa och förlama samhällets självständiga organ, där det inte lyckades den att helt amputera dem. Sålunda tvingades den franska bourgeoisin genom sin klasstillning att ödelägga existensbetingelserna för envar parlamentarisk makt och alltså också för sin egen, å andra sidan tvingades den att göra sin fiende, den verkställande makten oemotståndlig.

Den nya regeringen hette regeringen d'Hautpoul. Inte så att förstå att general d'Hautpoul skulle ha erhållit rangen av ministerpresident. Tvärtom: med Barrot avskaffade Bonaparte samtidigt denna värdighet, som visserligen dömde republikens president till en konstitutionell konungs legala betydelselöshet, men med en konstitutionell konung utan tron och utan krona, utan spira och utan svärd, utan oansvarighetens privilegium, utan det ärftliga innehavandet av statens högsta värdighet och – vilket var det fatalaste – utan civillista. Regeringen d'Hautpoul ägde blott en man med parlamentariskt rykte, juden *Fould*, en av storfinansens mest beryktade män. I hans händer överlämnades finansministeriet. Man kan slå upp i parisbörsens noteringar, och man skall finna, att de franska värdepapperen från 1 november 1849 stiger och faller, allteftersom de bonapartska aktierna stiger och faller. Under det att Bonaparte sålunda funnit sin bundsförvant inom börsen, bemäktigade han sig samtidigt polisväsendet genom att utnämna Carlier till polisprefekt i Paris.

Följderna av regeringsskiftet kunde emellertid visa sig först under utvecklingens gång. I första omgången hade Bonaparte blott tagit ett steg framåt för att desto mer iögonfallande drivas tillbaka igen. På hans barska budskap följde den mest servila underdånighetsförklaring till nationalförsamlingen. Varje gång ministrarna vågade ett försagt försök att framföra hans personliga nycker som lagförslag, tycktes de endast motvilligt och tvingade av sin ställning utföra de komiska uppdragen, som de redan i förväg var övertygade om skulle bli utan resultat. Varje gång Bonaparte bakom ryggen på sina ministrar pladdrade om sina avsikter och lekte med sina ”*idées napoléoniennes*” (napoleonidéer), så desavouerade honom hans egna ministrar från nationalförsamlingens talarstol. Hans usurpationsbegär tycktes endast få ljud, för att hans motståndares skadeglada skratt icke skulle tystna. Han uppförde sig som ett misskänt geni, som hela världen betraktar som en narr. Aldrig åtnjöt han alla klassers förakt i fullare mått än under denna period. Aldrig härskade bourgeoisin mera oinskränkt, aldrig prålade den mera öppet med maktens insignier.

Min uppgift är här inte att skriva historien om dess lagstiftande verksamhet, som under denna period inskränker sig till två lagar: den lag, som återinför *vinskatten*, och *undervisningslagen*,¹ som avskaffar otron. Om fransmännens vindrickande försvårades, så gav man dem i stället desto rikligare av det sanna livets vatten. Om bourgeoisin i lagen om vinskatten förklarade det gamla förhatliga franska skattesystemet för oantastbart, sökte den genom undervisningslagen upprätthålla det gamla andliga tillståndet hos massorna, som kom dem att finna sig i detta skattesystem. Man förvånas då man ser orléanisterna, den liberala bourgeoisin, dessa

¹ *Vinskatten* – som träffade de fattigaste skikten av befolkningen – hade avskaffats av nationalförsamlingen och ersatts med en inkomstskatt. Regeringen Foulds första åtgärd var att på nytt införa vinskatten i dess gamla upprörande form, d.v.s. den träffade huvudsakligen endast småkonsumenterna. *Undervisningslagen* – som antogs av nationalförsamlingen den 15 mars 1850 – lämnade folkbildningsväsendet fullständigt i prästerskapets och jesuiternas händer. – *Red.*

voltairianismens och den eklektiska filosofins gamla apostlar, anförtro åt sina ärkefiender, jesuiterna, att förvalta Frankrikes andliga liv. Orléanister och legitimister kunde vara oense med avseende på tronpretendenten, men de begrep, att deras förenade herravälde krävde att två epokers undertryckningsmedel förenades, att julimonarkins undertryckningsmedel måste kompletteras och förstärkas av restaurationens undertryckningsmedel.

Bönderna, som sett alla sina förhoppningar grusas, och som mer än någonsin sviktade under å ena sidan det låga priset på spannmål, å andra sidan den växande bördan av skatter och hypoteksskulder, började röra på sig runt om i departementen. Man svarade dem med en klappjakt på skollärarna, som underställdes prästerna, med en klappjakt på märererna, som underställdes prefekterna, och genom ett spionagesystem, som alla var underkastade. I Paris och de större städerna bär reaktionen själv sin epoks fysionomi och utmanar mer än den slår ner. Ute på landsbygden blir den simpel, gemen, småaktig, tröttande, irriterande, med ett ord: gendarm. Man förstår, hur tre års gendarmregim, välsignad av prästregimen, måste demoralisera omogna massor.

Vilka mängder av lidelse och deklamation ordningspartiet än förbrukade mot minoriteten från nationalförsamlingens talarstol, dess tal förblev enstavigt, som den kristnes, vars tal skall vara: Ja, ja, nej, nej! Enstavigt från talarstolen liksom i pressen. Tråkigt, som en gåta vars lösning man känner i förväg. Vare sig det handlade om petitionsrätt eller om vinskatt, om tryckfrihet eller om frihandel, om klubbar eller om kommunalförvaltning, om skydd för den personliga friheten eller om reglerande av statshushållningen – lösenordet återvände ständigt på nytt, temat förblev ständigt detsamma, domen var ständigt färdig att avkunnas och löd oföränderligt: ”*Socialism!*” Till och med den borgerliga liberalismen förklarades vara *socialistisk*, den borgerliga upplysningen – *socialistisk*, den borgerliga finansreformen – *socialistisk*. Det var *socialistiskt* att bygga en järnväg, där det redan fanns en kanal, och det var *socialistiskt* att försvara sig med en kapp, när man angreps med en värja.

Det var inte bara talesätt, mode, partitaktik. Bourgeoisin insåg mycket riktigt, att alla vapen den smitt mot feodalismen vände sin spets mot den själv, att alla bildningsmedel, som den frambringt, gjorde revolt mot dess egen civilisation, att alla gudar den skapat övergivit den. Bourgeoisin begrep, att alla så kallade borgerliga friheter och framstegsorgan angrep och hotade dess *klassherravälde* på samma gång i dess samhälleliga grundval och i dess politiska topp, att de alltså blivit ”*socialistiska*”. I denna hotelse och i detta angrepp fann bourgeoisin med rätta socialismens hemlighet, vars anda och tendens den bedömer på ett riktigare sätt än den så kallade socialismen förstår att bedöma sig själv och som därför inte kan begripa varför bourgeoisin envisas med att sluta sig samman mot den, vare sig den nu sentimentalt jämrar sig över mänsklighetens lidanden eller kristligt förkunnar det tusenåriga riket och den allmänna broderskärleken eller humanistiskt fablar om ande, bildning, frihet eller kläcker ut ett doktrinärt system om alla klassers försoning och välgång. Men vad bourgeoisin inte begrep var konsekvensen, nämligen att dess *egen parlamentariska regim*, att dess *politiska herravälde* överhuvudtaget nu också måste allmänt fördömas som *socialistiskt*. Så länge bourgeoisiklassens herravälde inte fullständigt organiserats, inte vunnit sitt rena politiska uttryck, kunde inte heller de andra klassernas motsättning till bourgeoisin framträda rent, och på de håll där den framträdde inte ta den farliga vändning, som förvandlar varje kamp mot statsmakten till en kamp mot kapitalet. Om bourgeoisin i varje livsytring från samhällets sida såg ett hot mot ”lugnet”, hur kunde den då i spetsen för samhället vilja försvara *orons regim*, en egen regim, den *parlamentariska regimen*, denna regim, som efter ett uttryck av en av dess talare lever i kamp och av kamp? Den parlamentariska regimen lever av diskussionen, hur skulle den då kunna förbjuda diskussionen? Varje intresse, varje samhällelig institution förvandlas här till allmänna idéer, avhandlas som idéer, hur skall då något som helst intresse, någon som helst institution stå över tanken och imponera som trosartikel? Kampen mellan talarna på tribunen

framkallar kampen mellan murvlarna i pressen, den debatterande klubben i parlamentet kompletteras nödvändigtvis med diskussionsklubbar i salongerna och på ölstugorna; representanterna, som ständigt appellerar till folkmeningen, berättigar folkmeningen att i petitioner säga sin verkliga mening. Den parlamentaristiska regimen överlämnar allt åt majoriteternas avgörande, skulle då inte de stora majoriteterna utanför parlamentet vilja ha avgörandet i sin hand? Om ni spelar fiol uppe på statens höjd, vad väntar ni då annat, än att de där nere skall dansa?

I och med att bourgeoisin nu förkättrar som ”*socialistiskt*” vad den tidigare förhållit som ”*liberalt*”, erkänner den, att dess eget intresse kräver, att den befrias från *självstyrelsens* risker; att man för att återställa lugnet i landet framför allt måste lugna dess bourgeois-parlament och för att bibehålla dess samhällliga makt måste bryta dess politiska makt; att enskilda borgare kan fortsätta att exploatera de andra klasserna och ostört njuta av egendomen, familjen, religionen och ordningen endast under den förutsättningen, att bourgeoisin som klass vid sidan av de andra klasserna dömes till samma politiska betydelselöshet; att man för att rädda dess penningpung måste slå av den kronan och låta svärdet, som skulle beskydda dem, samtidigt hänga som Damoklessvärd över dess eget huvud.

När det gällde de allmänna medborgerliga intressena visade sig nationalförsamlingen så improduktiv, att exempelvis debatterna om Paris-Avignon-järnvägen, som upptogs på vintern 1850, ännu inte förts till slut den 2 december 1851. Där den inte var förtryckande och reaktionär, led den av obotlig ofruksamhet.

Under det att Bonapartes regering dels tog initiativet till lagar i ordningspartiets anda, dels ännu gick överdrivet hårdhänt fram, då det gällde att praktiskt tillämpa dem, sökte Bonaparte å andra sidan att vinna popularitet genom naivt dumma förslag, att understryka sin motsättning till nationalförsamlingen och antyda något fördolt i bakgrunden, som bara på grund av förhållandena hindrades att öppna sina dolda skatter för det franska folket. Så förslaget, att ge underofficerarna ett lönetillägg av fyra sous om dagen, så förslaget om en hederslånebank för arbetarna. Att få pengar till skänks och att få låna pengar, det var de perspektiv med vilka han hoppades kunna locka massorna. Gåvor och lån: till det inskränker sig lumpproletariatets – det förnämna och det låga – finansvetenskap. Till detta inskränkte sig de drivfjädrar, som Bonaparte förstod att sätta i rörelse. Aldrig har en pretendent på ett simplare sätt spekulerat i massornas okunnighet.

Gång på gång brusade nationalförsamlingen ut mot dessa uppenbara försök av Bonaparte att på dess bekostnad vinna popularitet, mot den växande faran att denna äventyrare – som drevs framåt av sina skulder och som inte hölls tillbaka av någon förvärvat berömmelse – skulle våga en förtvivlad kupp. Det dåliga förhållandet mellan ordningspartiet och presidenten hade antagit en hotande karaktär, då en oväntad händelse sände honom ångerfull tillbaka i dess armar. Vi menar *fyllnadsvalet 10 mars 1850*. Dessa val ägde rum för att ersätta de deputerade, som efter den 13 juni kastats i fängelse och gått i landsflykt. Paris valde endast socialdemokratiska kandidater. Det förenade rentav sina flesta röster på en rebell från juni 1848, Deflotte. Så hämnades det med proletariatet förbundna småborgerskapet i Paris för sitt nederlag den 13 juni 1849. Det tycktes i farans stund ha försvunnit från valplatsen endast för att vid lämpligt tillfälle åter beträda den med mångdubblade stridskrafter och en djärvare kampparoll. En omständighet tycktes öka faran av denna valseger. I Paris röstade armén för junirebellen mot Lahitte, en av Bonapartes ministrar, och ute i landet röstade den till stor del på Bergets anhängare, vilka även här, om också inte så avgjort som i Paris, segrade överlägset över sina motståndare.

Bonaparte såg sig plötsligt på nytt stå öga mot öga med revolutionen. Liksom den 29 januari 1849, liksom den 13 juni 1849 försvann han den 10 mars 1850 bakom ordningspartiet. Han

böjde sig, gjorde försagt avbön och erbjöd sig att enligt den parlamentariska majoritetens vilja utnämna vilken som helst regering, han bönföll rentav de orléanistiska och legitimistiska partiledarna, sådana som Thiers, Berryer, Broglie, Mole, kort sagt de s.k. borggrevarna¹ att i egen person gripa statens roder. Ordningspartiet förstod inte att utnyttja detta ögonblick, som aldrig skulle komma åter. I stället för att djärvt bemäktiga sig den erbjudna makten tvang man inte ens Bonaparte att åter tillsätta den regering, som sänts iväg den 1 november. Man nöjde sig med att förödmjuka honom och insätta herr *Baroche* i d'Hautpouls regering. Denna Baroche hade rasat som allmän åklagare inför specialdomstolen i Bourges, först mot revolutionärerna av den 15 maj, och sedan mot demokraterna av den 13 juni, båda gångerna på grund av attentat mot nationalförsamlingen. Ingen av Bonapartes ministrar bidrog senare i högre grad till att nedsätta nationalförsamlingens anseende, och efter den 2 december 1851 ser vi honom åter som välbeställd och högt avlönad vicepresident i senaten. Han hade spottat i revolutionärernas soppa, för att Bonaparte skulle äta upp den.

Det socialdemokratiska partiet å sin sida tycktes endast jaga efter förevändningar att ifrågasätta sin egen seger och bryta dess udd. Vidal, en av de nyvalda Parisrepresentanterna hade samtidigt valts i Strassburg. Man förmådde honom att avböja valet i Paris och antaga det i Strassburg. I stället för att alltså ge sin seger på valplatsen en definitiv karaktär och därigenom tvinga ordningspartiet att genast gå till kamp i parlamentet, i stället för att sålunda tvinga motståndaren till kamp i ett ögonblick, då folket var entusiastiskt och stämningen i armén var gynnsam – tröttade det demokratiska partiet Paris med en ny valagitation under mars och april, lät det folkets upprörda lidelser hetsas upp i detta nya provisoriska spel med rösterna, lät det den revolutionära handlingskraften mätta sig med konstitutionella framgångar och utmytna i små intriger, ihåliga deklamationer och skenrörelser, lät bourgeoisin samla sig och vidtaga sina mått och steg, samt lät slutligen marsvalens betydelse få en sentimentalt mildrande kommentar genom fyllnadsvalet i april, genom valet av Eugene Sue. Med ett ord, den gjorde den 10 mars till ett aprilskämt.

Parlamentsmajoriteten begrep motståndarens svaghet. Dess sjutton borggrevar – ty Bonaparte hade överlämnat ledningen och ansvaret för angreppet åt denna majoritet – utarbetade en ny vallag, vars framläggande man uppdrog åt herr Faucher, som utbett sig denna ära. Den 8 maj framlade han lagen, som gick ut på att den allmänna rösträtten avskaffades, att tre års bofasthet i valdistriktet sattes som villkor för väljarna och slutligen att bevisandet av denna bofasthet för arbetarnas vidkommande blev beroende av deras arbetsgivares vittnesbörd.

Lika revolutionärt som demokraterna uppträtt och rasat under den konstitutionella valkampanjen, lika konstitutionella var de nu i sitt språk, då det gällde att med vapen i hand bevisa allvaret i denna valseger, ordning, majestätisk ro (*calme majestueux*), laglydig hållning, d.v.s. blind underkastelse under kontrarevolutionens vilja, vilken blåste upp sig som lag. Under debatten gjorde Berget ordningspartiet förslaget genom att mot dess revolutionära lidelsefullhet, hävda den hederliga borgarens lidelsefria hållning, som håller sig inom lagens gränser, och genom att slå det till marken med den fruktansvärda förebråelsen, att det uppträdde revolutionärt. Till och med de nyvalda deputerade bemödade sig att genom hyfsat och resonligt uppträdande bevisa, hur man misskände dem, då man skrek att de var anarkister och tolkade deras val som en seger för revolutionen. Den 31 maj antogs den nya vallagen. Berget nöjde sig med att smugla in en protest i presidentens ficka. Vallagen följdes av en ny tryckfrihetslag, vilken gjorde fullständigt rent hus med den revolutionära tidningspressen. Den hade förtjänat sitt öde. ”National” och ”La Press”, två borgerliga organ, återstod efter denna syndaflod som revolutionens yttersta förposter.

---

¹ *Borggreve* – smädenamn (hämtat ur ett drama av Victor Hugo), betecknande monarkisternas vanmäktiga härskarbegär och feodala strävanden. – *Red.*

Vi har sett, hur de demokratiska ledarna under mars och april gjorde allt för att dra in Paris' befolkning i en skenkamp, och hur de efter den 8 maj gjorde allt för att avhålla den från verklig kamp. Vi får dessutom inte glömma, att året 1850 var ett av de mest lysande åren av industriell och kommersiell blomstring, att parisproletariatet alltså hade full sysselsättning. Men vallagen av den 31 maj 1850 uteslöt det från allt deltagande i den politiska makten. Lagen avskar det från själva den mark, där kampen utkämpades. Den kastade arbetarna på nytt ner till den pariasställning, som de intagit före februarirevolutionen. Genom att de i ett sådant läge kunde låta sig ledas av demokraterna och glömma sin klass' revolutionära intresse för ögonblickets välgång, avstod de från äran att vara en erövrande makt, underkastade de sig sitt öde, bevisade de att nederlaget i juni 1848 gjort dem kampodugliga för år framåt och att den historiska processen under den närmaste tiden åter måste försiggå *över* deras huvuden. Vad beträffar den småborgerliga demokratin, som den 13 juni hade skrikit: ”Men om bara den allmänna rösträtten antastas, då skall man få se på annat!” – så tröstade denna sig nu med att det kontrarevolutionära slag, som träffat den, inte var något slag, och att lagen av den 31 maj inte var någon lag. Den 2 maj 1852 uppenbarar sig varje fransman i vallokalen med röstsedeln i ena handen och svärdet i den andra. Med denna profetia slog den sig till ro. Vad slutligen armén angår, så tuktades den av sina överordnade för valen i mars och april 1850, liksom den tuktas för valen den 29 maj 1849. Den här gången sade den sig emellertid bestämt: ”Revolutionsen kommer inte att dra oss vid näsan en tredje gång.”

Lagen av den 31 maj 1850 var bourgeoisins coup d'etat. Alla dess tidigare segrar över revolutionen hade endast provisorisk karaktär. De sattes ifråga, så snart den nuvarande nationalförsamlingen lämnade scenen. De var beroende av en sådan tillfällighet som ett nytt allmänt val, och valens historia sedan 1848 bevisade ovederläggligt, att i samma mån som bourgeoisins faktiska herravälde utvecklades, gick dess moraliska inflytande över folkmassorna förlorat. Den allmänna rösträtten uttalade sig den 10 mars direkt mot bourgeoisins herravälde, bourgeoisin svarade med att upphäva den allmänna rösträtten. Lagen av den 31 maj var alltså en nödvändighet i klasskampen. Å andra sidan krävde författningen, för att valet av republikens president skulle vara giltigt, ett minimum av två miljoner röster. Om ingen av presidentkandidaterna fick detta minimum, så skulle nationalförsamlingen välja presidenten bland de tre kandidater, som fått de flesta rösterna. Vid den tidpunkt, då konstituerande församlingen stiftade denna lag, var tio miljoner väljare inskrivna i röstlängderna. Följaktligen räckte det med en femtedel av de röstberättigade för att göra presidentvalet giltigt. Lagen av den 31 maj strök minst tre miljoner röster i röstlängderna, reducerade antalet röstberättigade till sju miljoner och bibehöll inte desto mindre det lagliga minimum på två miljoner för presidentvalet. Det lagliga minimum höjdes alltså från en femtedel till nära en tredjedel av de röstberättigade, d.v.s. man gjorde allt för att smuggla presidentvalet ur folkets händer och över i nationalförsamlingens. Sålunda tycktes ordningspartiet genom vallagen den 31 maj ha gjort sin makt dubbelt så stark, genom att det överlämnat valet av nationalförsamlingen och valet av republikens president till den konservativa delen av samhället.

V

Kampen mellan nationalförsamlingen och Bonaparte flammade genast upp igen, så snart den revolutionära krisen var över och den allmänna rösträtten avskaffats.

Författningen hade fastställt Bonapartes lön till 600.000 franc. Knappt ett halvår efter det att han tillträtt presidentposten lyckades han höja denna summa till det dubbla. Odilon Barrot tvingade nämligen konstituerande nationalförsamlingen att bevilja ett årligt tillägg på 600.000 franc till så kallade representationsutgifter. Efter den 13 juni hade Bonaparte gett uttryck åt liknande önskemål, men utan att denna gång finna gehör hos Barrot. Nu, efter den 31 maj,

utnyttjade han genast det gynnsamma ögonblicket och lät sina ministrar framlägga en civillista på tre miljoner i nationalförsamlingen. Ett långt, äventyrligt vagabondliv hade utrustat honom med de mest utvecklade känslspröt för att snoka ut de svaga ögonblick, då han kunde pressa ut pengar av sin bourgeois. Han bedrev formligen utpressning. Nationalförsamlingen hade våldfört folksuveräniteten med hans hjälp och hans samförstånd. Han hotade med att ange dess förbrytelse för folkets domstol, om den inte lossade på penningpungen och betalade hans tystnad med tre miljoner om året. Den hade berövat tre miljoner fransmän deras rösträtt. Han begärde för varje fransman, som förlorat sitt värde, en fullvärdig franc, noga räknat tre miljoner franc. Han, som valts av sex miljoner, krävde skadeersättning för de röster, som man efteråt lurat honom på. Nationalförsamlingens kommission tillbakavisade hans fräcka krav. Den bonapartistiska pressen hotade. Kunde nationalförsamlingen bryta med republikens president i ett ögonblick, då den principiellt och definitivt hade brutit med nationens massa? Den förkastade visserligen den årliga civillistan men beviljade ett engångstillägg på 2.160.000 franc. Nationalförsamlingen gjorde sig så skyldig till den dubbla svagheten att bevilja pengarna och samtidigt genom sin retlighet visa att den endast motvilligt beviljade dem. Vi skall senare få se, vad Bonaparte behövde pengarna till. Efter detta förargliga efterspel, som följde omedelbart på avskaffandet av den allmänna rösträtten, och under vilket Bonaparte bytte ut sin ödmjuka hållning under krisen i mars och april med utmanande oförskämdhet mot det usurpatoriska parlamentet, avbröt nationalförsamlingen sina förhandlingar för tre månader, från 11 augusti till 11 november. Den insatte i sitt ställe en ständig kommission på 18 medlemmar, som inte räknade en enda bonapartist men däremot några moderata republikaner. Den ständiga kommissionen av år 1849 hade bara bestått av ordningspartimän och bonapartister. Men den gången förklarade sig ordningspartiet i permanent krigstillstånd mot revolutionen. Nu förklarade sig den parlamentariska republiken i permanent krigstillstånd mot presidenten. Efter lagen av den 31 maj var denne ordningspartiets enda återstående rival. När nationalförsamlingen åter sammanträdde i november 1850 tycktes – i stället för de tidigare småstriderna med presidenten – en våldsam, hänsynslös kamp vara oundviklig, en kamp på liv och död mellan de båda makterna.

Liksom år 1849 hade ordningspartiet under detta års parlamentsferier splittrats i sina enskilda fraktioner, som alla sysslade med sina privata restaurationsintriger, vilka fått ny näring genom Louis Philippes död. Legitimistkungen Henrik V hade rentav utnämnt en formlig regering, som residerade i Paris och i vilken satt medlemmar av ständiga kommissionen.

Bonaparte var alltså i sin fulla rätt, då han i sin tur företog rundresor genom de franska departementen och – alltefter stämningen i den stad, som han lyckliggjorde med sin närvaro – än i mera försiktig, än i mera öppen form pladdrade om sina egna restaurationsplaner och värvade röster för sig. Under dessa resor – som naturligtvis måste firas som triumftåg av den stora "Moniteur" och Bonapartes små privatmoniteurer – åtföljdes han ständigt av medlemmar av *10 decemberföreningen*. Denna förening daterar sig från år 1849. Under förövändning att stifta en välgörenhetsförening hade man organiserat lumpproletariatet i Paris i hemliga sektioner, varje sektion leddes av bonapartistiska agenter och i spetsen för det hela stod en bonapartistisk general. Utom av ruinerade lebmän med tvetydiga existensmedel och tvetydig härkomst, utom av förkomna, äventyrliga element från bourgeoisin, bestod denna förening av vagabonder, avskedade soldater, frigivna förbrytare, förrymda tukthusfångar, skojare, bedragare, lazzaroner, ficktjuvar, taskspelare, falskspelare, sutenörer, bordellvärdar, bärare, litteratörer, positivhalare, lumpsamlare, skärslipare, kittelflickare, tiggare, kort sagt: hela denna obestämda, brokiga, kringstrykande massa som fransmännen kallar la Bohème. Av dessa med honom besläktade element bildade Bonaparte kärnan i 10 decemberföreningen. En "välgörenhetsförening" – så till vida som alla dess medlemmar liksom Bonaparte kände ett behov att öva välgörenhet mot sig själva på den arbetande nationens bekostnad. Denna

Bonaparte, vilken konstituerar sig som *chef för lumpproletariatet*, vilken här bara i massomfattning återfinns samma intressen, som han själv personligen fullföljer, vilken i detta utskott, avfall, avskum från alla klasser ser den enda klass, på vilken han obetingat kan stödja sig, det är den verkliga Bonaparte, Bonaparte sans phrase (oförfalskad). Som gammal durkdriven rumlare, uppfattar han folkens historiska liv och deras viktigaste statsaktioner som en komedi i ordets banalaste betydelse, som en maskerad, där de stora kostymeringarna, orden och poserna endast tjänar till att maskera den mest lågsinnade lumpenhet. Så under hans marsch mot Strassburg¹, då en dresserad schweizisk gam spelar rollen av romersk örn. Före sin inmarsch i Boulogne klär han ut några lakejer från London i fransk uniform. De föreställer armén. I sin 10 decemberförening samlar han 10.000 man slödder, som skall föreställa folket, liksom Klaus Zettel i Shakespeares pjäs ville föreställa lejonet. I ett ögonblick, då bourgeoisin själv spelade renaste komedi men på det allvarligaste sätt i världen, utan att bryta mot en enda av den franska dramatiska etikettens pedantiska regler, och till hälften lät sig luras, till hälften övertygas om det upphöjda allvaret i sina viktigaste statsaktioner – i det ögonblicket måste äventyraren, vilken rätt och slätt uppfattade komedin som komedi, segra. Först då han röjt ur vägen sina högtidliga motståndare, först då han själv tar sin kejsarroll på allvar och med Napoleonmasken menar sig föreställa den verkliga Napoleon – först då faller han offer för sin egen världsåskådning, den allvarliga clownen, som inte längre uppfattar världshistorien som en komedi utan sin egen komedi som världshistoria. Vad nationalateljéerna var för de socialistiska arbetarna, vad mobilgarderna var för bourgeois-republikanerna, det var 10 decemberföreningen för Bonaparte, de för honom karakteristiska partistridskrafterna. På hans resor måste avdelningar av denna förening, som packats samman på tåget, improvisera publik åt honom, agera den allmänna hänförelsen, gasta vive l'Empereur! (leve kejsaren), förnärma och prygla upp republikanerna, naturligtvis under polisens beskydd. På återresorna till Paris måste de bilda avantgardet, förekomma motdemonstrationer eller spränga dem. 10 decemberföreningen tillhörde honom, den var *hans* verk, hans egen idé. Vad han eljest tillägnade sig, tillföll honom genom förhållandenas makt, vad han eljest gjorde, gjorde förhållandena för honom, eller också nöjde han sig med att kopiera vad andra gjort. Men han, som offentligt inför medborgarna rörde sig med allmänna talesätt om ordningen, religionen, familjen, egendomen och bakom sig hade Schufterle- och Spiegelbergelementens² hemliga förening, denna förening, för oordning, prostitution och stöld – det är Bonaparte själv som originalförfattare, och 10 decemberföreningens historia är hans egen historia.

Det hade undantagsvis skett, att deputerade, tillhörande ordningspartiet, råkat bli utsatta för ”decembristernas” käppar. Än mer. Poliskommissarie Yon, som tilldelats nationalförsamlingen och fått i uppdrag att vaka över dess säkerhet meddelade ständiga kommissionen att en sektion av ”decembristerna” – enligt en utsago av en viss Alais – beslutat mörda general Changarnier och Dupin, nationalförsamlingens president, och redan utsett de personer, som skulle utföra detta. Man förstår herr Dupins skräck. En parlamentsundersökning om 10 decemberföreningen, d.v.s. en profanering av de bonaparteska hemligheterna, tycktes oundviklig. Omedelbart innan nationalförsamlingen sammanträdde upplöste Bonaparte klokt nog sin förening, naturligtvis endast på papperet, ty ännu mot slutet av år 1851 sökte polisprefekt Carlier i ett utförligt betänkande förgäves förmå honom att verkligen upplösa ”decembristerna”.

10 decemberföreningen skulle utgöra Bonapartes privata armé, tills han lyckats förvandla den statliga armén till en 10 decemberförening. Bonaparte gjorde det första försöket till detta kort efter det att nationalförsamlingen gått på ferier, och just med de pengar han just avtvingat den.

¹ Louis Bonapartes första misslyckade statskuppsförsök år 1836. Inmarschen i Boulogne år 1840 var Louis Bonapartes andra misslyckade försök att proklamera sig som kejsare. – *Red.*

² *Schufterle och Spiegelberg* – fränstötande typer i Schillers drama ”Rövarna”. – *Red.*

Som fatalist var han övertygad om att det finns vissa högre makter, som människan och i synnerhet soldaten inte kan motstå. Till dessa makter räknade han i främsta rummet cigarrer och champagne, kall fågel och vitlökskorv. I Elyséepalatsets gemak trakterade han därför först officerare och underofficerare med cigarrer och champagne, med kall fågel och vitlökskorv. Den 3 oktober upprepade han denna manöver med truppmassorna under St. Maur-paraden och den 10 oktober samma manöver i ännu större skala under trupprevy vid Satory. Farbrodern hade haft i tankarna Alexanders fälttåg i Asien, brorsonen tänkte på Bachus' erövringståg i samma land. Alexander var visserligen en halvgud, men Bachus var en gud och därtill 10 decemberföreningens skyddsgud.

Efter trupprevy den 3 oktober inkallade ständiga kommissionen krigsminister d'Hautpoul. Han lovade, att dessa disciplinbrott inte skulle upprepas. Vi vet, hur Bonaparte den 10 oktober höll d'Hautpouls ord. Vid båda paraderna hade Changarnier kommandot som högste befälhavare för armén i Paris. Changarnier – som samtidigt var medlem av ständiga kommissionen, chef för nationalgardet, ”räddaren” den 29 januari och den 13 juni, ”samhällets bålverk”, ordningspartiets kandidat till presidentvärdigheten, två monarkiers Monk in spe¹ – hade hittills aldrig erkänt sitt underordnande under krigsministern, hade ständigt öppet förhånat den republikanska författningen och förföljt Bonaparte med tvetydigt nedlåtande beskydd. Nu ivrade han för disciplinen mot krigsministern och för författningen mot Bonaparte. Under det att en del av kavalleriet den 10 oktober ropade: ”Vive Napoleon! Vivent ler saucissons!” (Leve Napoleon! Leve korvarna!), ordnade Changarnier så, att åtminstone det förbidefilerande infanteriet, som stod under hans vän Neumeyers kommando, iakttog en isande tystnad. Som straff avsatte krigsministern på Bonapartes tillskyndan general Neumeyer från hans post i Paris under förevändning att han skulle utnämnas till övergeneral över 14:e och 15:e militärdivisionerna. Neumeyer avtog denna omplacering och måste så begära sitt avsked. Changarnier å sin sida offentliggjorde den 2 november en dagorder, i vilken han förbjöd trupperna att så länge de stod under vapen tillåta sig politiska utrop och demonstrationer av något som helst slag. De elyseiska tidningarna² angrep Changarnier, ordningspartiets tidningar Bonaparte, ständiga kommissionen upprepade sina hemliga sammanträden, där man gång på gång föreslog att förklara fosterlandet i fara, armén tycktes delad i två fiendliga läger med två fiendliga generalstaber, den ena i Élyséepalatset, där Bonaparte regerade, den andra i Tuilerierna, där Changarnier höll till. Det tycktes nu bara behövas att nationalförsamlingen sammanträdde, för att signalen till kamp skulle ljuda. Den franska publiken bedömde dessa konflikter mellan Bonaparte och Changarnier på samma sätt som den engelska journalist, som karakteriserade dem med följande ord:

”Frankrikes politiska pigor sopar bort revolutionens glödande lava med gamla kvastar och skaller ut varandra, medan de utför sitt arbete.”

Emellertid skyndade sig Bonaparte att avsätta krigsminister d'Hautpoul, att hals över huvud sända iväg honom till Alger och i hans ställe utnämna general Schramm till krigsminister. Den 12 november sände han nationalförsamlingen ett meddelande, amerikanskt i sin vidlyftighet, överlastat med detaljer, ordningsdoftande, försoningstörstande, konstitutionellt resignerat, behandlande allt och alla, bara inte ögonblickets questions brûlantes (brännande frågor). Liksom i förbigående lät han ett ord falla, att enligt författningens uttryckliga bestämmelser presidenten ensam har att förfoga över armén. Meddelandet slutade med följande högtravande ord:

¹ Monk var en engelsk militär på 1800-talet, som efter Cromwells död övergick på kungamaktens sida och blev adlad – *Red.*

² Tidningar av bonapartistisk riktning. – *Red.*

”Frankrike kräver framför allt lugn ... Endast bunden av en ed, vill jag hålla mig inom de trånga gränser, den dragit upp för mig ... Vad mig själv beträffar – som valts av folket och endast har det att tacka för min makt – så vill jag alltid foga mig efter dess lagligt uttryckta vilja. Om ni vid detta sammanträde beslutar att revidera författningen, så kommer en konstituerande församling att reglera den verkställande maktens ställning. Om icke, så kommer folket att 1852 högtidligen förkunna sitt beslut. Men vilka lösningar framtiden än må finna, låt oss nå fram till en överenskommelse, på det att aldrig lidelser, överraskningar eller våld må avgöra över en stor nations öde ... Vad jag framför allt ägnar min uppmärksamhet är inte att veta, vem som 1852 skall regera över Frankrike, utan att använda den tid, som står till mitt förfogande, på så sätt, att mellantiden kan förlöpa utan agitation och störningar. Jag har uppriktigt öppnat mitt hjärta för er, ni kommer att besvara min uppriktighet med ert förtroende, min goda vilja med er medverkan, och gud skall göra det övriga.”

Bourgeoisins honetta, hycklat moderata, dygdigt banala språk blottar sin djupaste innebörd i munnen på 10-decemberföreningens självhärskare och picknickhjälten från St. Maur och Satory.

Ordningspartiets borggrevar lät inte ett ögonblick lura sig med hänsyn till det förtroende, som denna öppenhet förtjänade. Ifråga om eder var de för länge sedan blaserade, i sina led räknade de veteraner, virtuoser i den politiska menaden, stället om armén hade inte undgått deras uppmärksamhet. De märkte med ovilja, att brevet i sin vidlyftiga uppräknings av de senast stiftade lagarna med affekterad tystnad förbigick den viktigaste av dem, vallagen, och – i den händelse författningen inte reviderades – tvärtom överlämnade presidentvalet 1852 i folkets händer. Vallagen var blacken kring ordningspartiets fot, som hindrade det att gå, för att nu inte tala om att gå till storms! Dessutom hade Bonaparte genom att officiellt upplösa 10 decemberföreningen och avskeda krigsminister d'Hautpoul med egen hand offrat syndabockarna på fosterlandets altare. Han hade brutit udden av den väntade sammanstötningen. Slutligen sökte ordningspartiet själv ängsligt att undvika, mildra och hemlighålla varje avgörande konflikt med den verkställande makten. Av fruktan att förlora vad det vunnit i kampen mot revolutionen, lät det sin rival skörda frukterna av densamma. ”Frankrike kräver framför allt lugn.” Så hade ordningspartiet ropat till revolutionen sedan februari, så ropade Bonapartes brev till ordningspartiet. ”Frankrike kräver framför allt lugn.” Bonaparte begick handlingar, som syftade till usurpation men ordningspartiet gjorde sig skyldig till ”oro”, när det slog alarm med anledning av dessa handlingar och tolkade dem hypokondriskt. Korvarna från Satory var tysta som möss, så länge ingen talade om dem. ”Frankrike kräver framför allt lugn.” Sålunda krävde Bonaparte, att man skulle lämna honom i ro, och det parlamentariska partiet förklarades av dubbel fruktan: av fruktan att åter frambesvärja de revolutionära oroligheterna, av fruktan att själv framstå som orostiftare i sin egen klass' ögon, i bourgeoisins ögon. Då Frankrike alltså framför allt krävde lugn, vågade inte ordningspartiet svara ”krig”, sedan Bonaparte i sitt brev talat om ”fred”. Publiken, som hade bespetsat sig på stora skandal-scener vid nationalförsamlingens öppnande, sveks i sina förväntningar. De oppositionella deputerade, som krävde att ständiga kommissionens protokoll om oktoberhändelserna skulle framläggas, nedröstades av majoriteten. Man undvek alla debatter, som kunde verka upphetsande. Nationalförsamlingens arbete under november och december 1850 var utan intresse.

Först inemot slutet av december, började guerillakriget om några av parlamentets företrädesrättigheter. Rörelsen utmynnade i ett trask av småaktigt käbbel om de två myndigheternas företrädesrättigheter, sedan bourgeoisin tills vidare avgjort klasskampen genom att avskaffa den allmänna rösträtten.

Mauguin, en av folkrepresentanterna, hade av domstolen dömts för skuld. På förfrågan av domstolspresidenten förklarade justitieminister Rouher, att en häktningsorder utan vidare omständigheter skulle utfärdas mot gäldenären. Mauguin sattes alltså i bysättningshäktet. Nationalförsamlingen brusade upp, då den fick veta detta attentat. Den gav inte bara

omedelbart order om att han skulle frigivas, utan lät därtill ännu samma kväll sin polis-kommissarie med våld hämta ut honom från Clichy. För att emellertid visa sin tro på privategendomens helgd och med den baktanken att i nödfall öppna en asyl för besvärliga medlemmar av Berget förklarade nationalförsamlingen att det var tillåtet att sätta deputerade i bysättningshäktet, sedan dess tillåtelse inhämtats. Den glömde att dekretera, att också presidenten skulle kunna sättas i fängelse för skuld. Den förintade det sista skenet av okränkbarhet, som omgav medlemmarna av dess egen korporation.

Vi minns, att poliskommissarie Yon hade anklagat en av ”decembristernas” organisationer för mordplaner mot Dupin och Changarnier efter utsago av en viss Alais. Redan under det första sammanträdet gjorde questorerna med hänsyn till detta ett förslag att bilda en egen parlamentspolis, avlönad ur nationalförsamlingens privatbudget och fullständigt oberoende av polisprefekten. Inrikesminister Baroche hade protesterat mot detta ingripande på hans område. Man ingick därefter en usel kompromiss, enligt vilken nationalförsamlingens polis-kommissarie visserligen skulle avlönas ur dess privatbudget och skulle till- och avsättas av dess questorer men efter föregående överenskommelse med inrikesministern. Under tiden hade Alais dragits inför rätta av regeringen, och här var det lätt att framställa hans utsagor som en mystifikation och med allmänna åklagarens hjälp kasta ett löjets skimmer över Dupin, Changarnier, Yon och hela nationalförsamlingen. Nu, den 29 december, skrev minister Baroche ett brev till Dupin, i vilket han krävde att Yon skulle avskedas. Nationalförsamlingens byrå beslöt att låta Yon stanna på sin post, men nationalförsamlingen – som var förskräckt över sin våldsamt i Mauguin-affären och var van att när den vågat ge den verkställande makten ett slag, få två tillbaka – sanktionerade inte detta beslut. Den avskedade Yon som belöning för hans nit i tjänsten och berövade sig en parlamentarisk företrädesrättighet, som är absolut nödvändig mot en människa, som inte beslutar om natten vad han skall utföra följande dag, utan tvärtom smider sina planer om dagen och utför dem om natten.

Vi har sett, hur nationalförsamlingen under månaderna november och december trots verkliga anledningar kringgick och avböjde kampen mot den verkställande makten. Nu ser vi den tvungen att vid minsta anledning upptaga kampen. I Mauguin-affären bekräftade den principen om att folkrepresentanterna kunde sättas i fängelse för skuld, förbehöll sig emellertid att låta den komma till användning endast mot för den själv misshagliga deputerade, och om detta infama privilegium tvistade den med justitieministern. I stället för att utnyttja den föregivna mordplanen till att ställa frågan om 10 decemberföreningen och räddningslöst avslöja Bonaparte inför Frankrike och hela Europa i hans verkliga gestalt som chefen för Paris lumpproletariat, lät nationalförsamlingen sammandrabbningen med inrikesministern sjunka ner till en nivå, där det bara rörde sig om vilken det tillkom att till- och avsätta en poliskommissarie. Sålunda ser vi hur ordningspartiet under hela denna period på grund av sin tvetydiga ställning tvingas att plöttra bort och ödsla sin kamp mot den verkställande makten på småaktiga kompetensgräl, käbbel, ordrytteri, gränstvister och att göra de mest banala formfrågor till innehåll i sin verksamhet. Den vågar inte upptaga kampen i det ögonblick, då den har en principiell betydelse, då den verkställande makten verkligen blottat sig och nationalförsamlingens sak skulle vara nationens sak. Den skulle därigenom ge nationen marschorder, och den fruktar ingenting mer än att nationen skulle komma i rörelse. Trots sådana möjligheter tillbakavisar nationalförsamlingen därför Bergets förslag och övergår till dagordningen. Sedan sålunda stridsfrågan i hela sin vidd uppgivits avvaktar den verkställande makten lugnt den tidpunkt, då den av en liten obetydlig anledning åter kan ta upp densamma, då frågan så att säga endast erbjuder ett parlamentariskt lokalintresse. Då bryter ordningspartiets återhållna vrede ut, då rycker det förhänget åt sidan, då anklagar det presidenten, då förklarar det republiken i fara, men då synes också dess patos ihåligt och anledningen till kampen som en hycklande förevändning eller överhuvud taget inte kampen

värdig. Den parlamentariska stormen blir en storm i ett vattenglas, kampen blir intrig, sammandrabbningen skandal. Under det att de revolutionära klasserna skadeglatt fröjdar sig åt nationalförsamlingens förödmjukelse – ty de svärmar lika mycket för dennas parlamentariska företrädesrättigheter som församlingen ifråga för de allmänna friheterna – kan bourgeoisin utom parlamentet inte förstå, hur bourgeoisin inom parlamentet kan slösa bort sin tid med så futtiga trätor och hur den kan sätta slughet på spel genom en så ömklig konkurrens med presidenten. Den råkar i förvirring inför en strategi, som sluter fred i det ögonblick, då alla väntar att man skall slå till, och angriper i det ögonblick, då alla tror att freden är slut.

Den 20 december interPELLERADE Pascal Duprat inrikesministern om guldtackslotteriet. Detta lotteri var en ”dotter från Elysium”. Bonaparte hade satt det till världen tillsammans med sina trogna, och polisprefekten Carlier hade tagit det under sitt officiella beskydd, ehuru den franska lagen förbjuder alla lotterier med undantag av utlottning för välgörande ändamål. Sju miljoner lotter för en franc stycket, av vilka vinsten uppgavs skola användas till att frakta över lösa element i Paris till Kalifornien. Å ena sidan skulle drömmarna om guld tränga undan Parisproletariatets socialistiska drömmar och den lockande vinsten tränga undan den doktrinära rätten till arbete. Parisarbetarna kände naturligtvis inte i de kaliforniska guldtacksornas glans igen de oansenliga franc, på vilka man plockade dem. Men i huvudsak rörde det sig om ett direkt bedrägeri. De lösa element, som ville bryta guld i kaliforniska gruvor utan att besvära sig med att lämna Paris, var Bonaparte själv och hans skuldsatta följe. De av nationalförsamlingen beviljade tre miljonerna hade svirats upp, kassan måste på det ena eller det andra sättet fyllas på nytt. Förgäves hade Bonaparte satt igång en nationalinsamling för uppriktandet av s.k. cités ouvrières (arbetarbostäder), där han själv figurerade högst upp på listan med en betydande summa. De hårdhjärtade borgarna väntade misstroget att han skulle inbetala sin summa, och då detta naturligtvis inte skedde, föll spekulativen i de socialistiska luftslotten platt till marken. Guldtacksorna drog bättre. Bonaparte och hans kumpaner nöjde sig inte med att delvis stoppa i sin egen ficka överskottet av de sju miljonerna, sedan guldtacks-vinsterna utbetalats, de fabricerade falska lotter, de gav ut tio, femton, ja ända till tjugo lotter med samma nummer, en finansoperation i 10 decemberföreningens anda. Här hade nationalförsamlingen inte republikens fiktiva president framför sig utan den verkliga, levande Bonaparte. Här kunde den ertappa honom på bar gärning i konflikt inte med författningen utan med Code pénal (strafflagen). När den besvarade Duprats interpellation med att övergå till dagordningen, skedde detta inte bara därför att Girardins förslag att förklara sig ”satisfait” (tillfredsställd), erinrade ordningspartiet om dess egen systematiska korruption. Borgaren och framför allt den till statsman uppblåsta borgaren kompletterar sin praktiska skändlighet med en teoretisk överspändhet. Som statsman blir han liksom den statsmakt, som står öga mot öga med honom, ett högre väsen som endast kan bekämpas på ett högre, högtidligt sätt.

Bonaparte – som just i sin egenskap av bohem, av furstlig lumpproletär hade det företrädet framför den skurkaktiga borgaren, att han kunde föra kampen med gemena medel – insåg nu, sedan nationalförsamlingen själv med egen hand lett honom över militärbanketternas, paradernas, 10 decemberföreningens och slutligen Code pénals slippriga mark, att det ögonblick kommit, då han kunde övergå från den skenbara defensiven till offensiv. Han generades föga av de små nederlag, som justitieministern, krigsministern, marinministern, finansministern under tiden led, och i vilka nationalförsamlingen knorrande gav sitt missnöje till känna. Han hindrade inte bara ministrarna att avgå och att därmed erkänna den verkställande maktens underkastelse under parlamentet. Han kunde nu fullborda vad han påbörjat under nationalförsamlingens ferier: att lösslita militärmakten från parlamentet, att *avsätta Changarnier*.

En elyseisk tidning publicerar en dagorder, som uppges ha riktats till första militärdivisionen under maj månad och alltså utgått från Changarnier, i vilken officerarna uppmanas att i

händelse av en resning inte lämna förrädarna någon tillflykt i sina egna led, att omedelbart skjuta dem och att vägra att ställa trupperna till nationalförsamlingens förfogande, om denna skulle rekvirera dem. Den 3 januari 1851 interPELLERAS regeringen om denna dagorder. För att pröva denna fråga begär den först tre månaders betänketid, sedan en vecka och slutligen endast tjugofyra timmar. Nationalförsamlingen insisterar på att omedelbart få rent besked. Changarnier reser sig och förklarar, att denna dagorder aldrig existerat. Han tillfogar, att han ständigt skyndsamt ämnar efterkomma nationalförsamlingens order, och att den i händelse av en konflikt kan räkna på honom. Nationalförsamlingen tar emot hans förklaring med obeskrivligt bifall och antar ett förtroendevotum för honom. Den nedlägger sin makt, den dekretar sin egen maktlöshet och arméns allmakt genom att ställa sig under en generals privata beskydd. Men generalen misstar sig, då han till dess förfogande mot Bonaparte ställer en makt, som han blott fått till låns av samma Bonaparte, och då han å sin sida väntar skydd av detta parlament, av sin försvarsbehövande skyddsling. Men Changarnier tror på den hemlighetsfulla makt, med vilken bourgeoisin utrustat honom sedan den 29 januari 1849. Han betraktar sig som den tredje statsmakten vid sidan av de båda övriga. Han delar samma öde som denna epoks övriga hjältar eller snarare helgon, vilkas storhet just består i den partiskt höga mening, som deras partier hyser om dem, och vilka skrumpnar ihop till vanliga människor, så snart förhållandena bjuder dem att göra under. Vantron är överhuvudtaget dessa förmenta hjältars och verkliga helgons dödliga fiende. Därav deras värdigt moraliska indignation över vitsmakarna och gycklarna, som saknar all entusiasm.

Samma kväll inkallades ministrarna till Élyséepalatset. Bonaparte krävde energiskt att Changarnier skulle avsättas, fem ministrar vägrade att underteckna papperet, ”Moniteur” bebådade en regeringskris och ordningspartiets press hotade med att bilda en parlamentarisk armé under Changarniers befäl. Ordningspartiet hade konstitutionella befogenheter att taga detta steg. Det behövde bara utnämna Changarnier till nationalförsamlingens president och rekvirera en godtycklig mängd trupper till sin säkerhet. Det kunde göra det desto tryggare, som Changarnier ännu verkligen stod i spetsen för armén och nationalgardet i Paris och bara lurade på att rekvireras tillsammans med armén. Den bonapartistiska pressen vågade inte ens ifrågasätta nationalförsamlingens rättighet att direkt rekvirera trupper, juridiska skrupler som under de givna förhållandena inte lovade något gott. Att armén skulle lytt nationalförsamlingens order är sannolikt, när man tar i betraktande, att Bonaparte måste leta i åtta dagar över hela Paris för att slutligen hitta två generaler – Braguay d'Hilliers och St. Jean d'Angely – som förklarade sig beredda att kontrasignera Changarniers avsättning. Att ordningspartiet i sina egna led och i parlamentet skulle ha kunnat samla det antal röster, som behövdes för ett sådant beslut, är däremot mer än tvivelaktigt, om man tar i betraktande, att åtta dagar senare 286 röster avsöndrade sig från partiet, och att Berget ännu i december 1851, i avgörandets sista timma, förkastade ett liknande förslag. Emellertid skulle det kanhända ännu ha lyckats för borggrevarna att rycka upp sitt partis massa till en heroism, som bestod i att känna sig säker bakom en skog av bajonetter och mottaga tjänster från en armé, som deserterat över i dess läger. I stället för detta begav sig herrar borggrevar på kvällen den 6 januari till Élyséepalatset för att genom statskloka vändningar och betänkligheter förmå Bonaparte att avstå från att avsätta Changarnier. Den man försöker övertala erkänner man som situationens herre. Bonaparte, som blivit säker av detta steg, utnämner den 12 januari en ny regering, i vilken den förras ledare, Fould och Baroche, fortfarande är med. St. Jean d'Angely blir krigsminister, ”Moniteur” publicerar dekretet om Changarniers avsättning, hans kommando delas upp mellan Braguay d'Hilliers, som får första militärdivisionen, och Perrot, som får nationalgardet. Samhällets bålverk har avskedats, och om inte något oförutsett inträffar, så stiger i stället börskurserna.

I och med att ordningspartiet stötte bort armén, som i Changarniers person ställde sig till dess förfogande, och sålunda oåterkalleligt utlämnade den till presidenten, förklarade det, att bourgeoisin förlorat förmågan att härska. Den parlamentariska regeringen hade redan upphört att existera. Då partiet nu därtill förlorade ledningen av armén och nationalgardet, vad hade det då för maktmedel kvar, med vilka det kunde försvara parlamentets usurperande makt över folket och samtidigt sin konstitutionella makt mot presidenten? Inget. För ordningspartiet återstod nu bara att appellera till maktlösa principer, som det själv ständigt bara tolkat som allmänna regler, som man föreskrev en tredje part för att kunna röra sig själv desto friare. Men Changarniers avsättning, med den militära maktens övergång i Bonapartes händer slutar det första avsnittet av den period vi behandlar, den period som omfattar kampen mellan ordningspartiet och den verkställande makten. De båda makterna förklarar nu öppet krig, för det öppet, men först sedan ordningspartiet förlorat vapen och soldater. Utan regering, utan armé, utan folk, utan allmän opinion, efter den egna vallagen av den 31 maj inte längre representant för den suveräna nationen, utan ögon, utan öron, utan tänder, utan allt, hade nationalförsamlingen så småningom förvandlats till ett *gammalfranskt parlament*,¹ som måste överlåta åt regeringen att handla och själv nöja sig med knorrande invändningar post festum.

Ordningspartiet mottager den nya regeringen med en storm av förbittring. General Bedeau erinrar om ständiga kommissionens mildhet under parlamentsferierna och den överdrivna hänsynsfullhet, varmed den avstått från att offentliggöra sina protokoll. Inrikesministern framhårdar nu själv i att offentliggöra dessa protokoll, vilka nu naturligtvis är fadda som nattståndet vatten, inte avslöjar några nya fakta och inte har den ringaste verkan på den blaserade publiken. På Remusats förslag drar sig nationalförsamlingen tillbaka till sina kanslier och utnämner en ”*kommitté för utomordentliga åtgärder*”. Paris går desto mindre ur gängorna, som handeln i detta ögonblick blomstrar, manufakturerna har sysselsättning, spannmålspriserna är låga, livsmedel finnes i överflöd och sparkassorna dagligen erhåller nya insättningar. De ”utomordentliga åtgärder”, som parlamentet med så stort larm förkunnat, reduceras till ett misstroendevotum mot ministrarna den 18 januari utan att general Changarnier ens så mycket som nämnes. Ordningspartiet är tvunget att formulera sitt votum på detta sätt för att säkra sig republikanernas röster, då dessa av alla regeringens åtgärder endast godkänner just Changarniers avsättning, under det att ordningspartiet faktiskt inte kan klandra regeringens övriga handlingar, som det själv dikterat.

Misstroendevotumet av den 18 januari samlade 415 röster mot 286. Det genomdrevs alltså bara genom en *koalition* mellan de avgjorda legitimisterna och orléanisterna å ena sidan och de rena republikanerna och Berget å den andra. Det bevisade alltså, att ordningspartiet inte bara förlorat regeringen och förlorat armén utan att det i sina konflikter med Bonaparte också förlorat sin självständiga parlamentariska majoritet, att en trupp av de deputerade deserterat ur dess läger, av kompromissfanatism, av fruktan för strid, av utmattning, av familjehänsyn till släktingars statslöner, av spekulation i lediga ministerposter (Odilon Barrot), av den nakna egoism, som ständigt sätter genomsnittsborgaren i stånd att offra sin klass' gemensamma intresse för det ena eller andra privata motivet. De bonapartistiska deputerade tillhörde från första början ordningspartiet endast ifråga om kampen mot revolutionen. Det katolska partiets chef, Montalembert, kastade redan den gången sitt inflytande i Bonapartes vågskål, då han gav upp tron på det parlamentariska partiets livsduglighet. Ledarna för detta parti slutligen, Thiers och Berryer, orléanisten och legitimisten, var tvungen att öppet proklamera sig som republikaner, att bekänna att deras hjärta var monarkistiskt men deras huvud republikanskt, att

---

¹ Här avses parlamentena i det förrevolutionära Frankrike, som var högre rättsinstitutioner. De hade rättighet att registrera konungens nya förordningar. Därest de inte var ense med dessa förordningar, kunde de göra föreställningar hos konungamakten med begäran, att de skulle annulleras. Faktiskt förfogade de gammalfranska parlamentet inte alls över någon makt, ty konungen kunde alltid tvinga det att foga sig. – *Red.*

deras parlamentariska republik var den enda möjliga formen för den samlade bourgeoisins herravälde. De var således tvungna att inför själva borgarklassens ögon brännmärka de restaureringsplaner, som de oförtrutet bedrev bakom parlamentets rygg, såsom en lika farlig som huvudlös intrig.

Misstroendevotumet av den 18 januari träffade ministrarna och inte presidenten. Men inte regeringen utan presidenten hade avsatt Changarnier. Skulle ordningspartiet anklaga Bonaparte själv? För hans restaureringsbegär? Dessa kompletterade bara dess egna. För hans konspiration under militärparaderna och i 10 decemberföreningen? Det hade för länge sedan begravt dessa tema genom att helt enkelt övergå till dagordningen. För att han avsatt hjälten från den 29 januari och den 13 juni, den man som i maj 1850 hotade att i händelse av en resning sätta eld på Paris från alla fyra kanterna. Dess bundsförvanter från Berget och Cavaignac tillät det inte en gång att ge samhällets fallna bålverk återupprättelse genom en officiell sorgebetygelse. Det kunde inte själv bestrida presidentens konstitutionella befogenhet att avsätta en general. Det rasade endast därför att han använde sin konstitutionella rätt på ett oparlamentariskt sätt. Hade inte ordningspartiet ständigt på ett okonstitutionellt sätt gjort bruk av sina parlamentariska företrädesrättigheter och särskilt vid avskaffandet av den allmänna rösträtten? Det var alltså hänvisat till att noga hålla sig inom de parlamentariska skrankorna. Och därtill kom den egendomliga sjukdom, som sedan 1848 grasserat över hela kontinenten, den *parlamentariska kretinismen*, som försätter de smittade till en inbillad värld och berövar dem varje uppfattning, varje minne, varje förståelse av den krassa världen omkring dem. Det behövdes denna parlamentariska kretinism för att ordningspartiet – som med egna händer förstört alla betingelser för den parlamentariska makten och som måste förstöra dem i sin kamp med de andra klasserna – ännu skulle betrakta sina parlamentariska segrar som segrar och tro att det träffade presidenten, då det gick löst på hans ministrar. Det gav honom bara ett tillfälle att på nytt förödmjuka nationalförsamlingen i nationens ögon. Den 20 januari meddelade "Moniteur" att hela regeringens demissionsansökan bifallits. Under förevändning att inget parlamentariskt parti längre hade majoriteten – något som bevisade att votumet den 18 januari, denna frukt av förbundet mellan Berget och rojalisterna – och i avvaktan på att en ny majoritet skulle bildas, utnämnde Bonaparte en s.k. övergångsregering, av vars medlemmar ingen tillhörde parlamentet, idel fullständigt obekanta och betydelselösa individer, en regering av enbart biträden och skrivare. Ordningspartiet kunde nu få arbeta ut sig i spelet med dessa marionetter, den verkställande makten ansåg det inte längre mödan värt att på allvar låta sig representeras i nationalförsamlingen. Bonaparte koncentrerade desto öppnare hela den verkställande makten i sin person, han hade desto friare spelrum att utnyttja den för sina syften, ju mera hans ministrar var rena statister.

Ordningspartiet, som gick tillsammans med Berget, hämnades genom att rösta omkull ett förslag om en donation på 1.800.000 franc till presidenten, som 10 decemberföreningens chef tvingat sina ministerbiträden att framlägga. Denna gång avgjorde en majoritet på endast 102 röster, sedan den 18 januari hade alltså ytterligare 27 röster fallit från, ordningspartiets upplösning fortsatte. För att man inte ett ögonblick skulle misstaga sig om andan av dess koalition med Berget, vägrade det samtidigt att ens uppta till diskussion ett förslag om allmän amnesti för politiska brottslingar, vilket undertecknats av 189 av Bergets medlemmar. Det var nog att inrikesministern, en viss Vaissé, förklarade, att lugnet endast var skenbart, att det bedrevs en väldig underjordisk agitation, att överallt hemliga föreningar bildades, att de demokratiska tidningarna beredde sig att åter utkomma, att rapporterna från landsorten ljöd ogynnsamma, att de politiska emigranterna i Genève ledde en sammansvärjning som över Lyon förgrenade sig över hela södra Frankrike, att Frankrike omedelbart stod inför en industriell och kommersiell kris, att fabrikanterna från Roubaix hade inskränkt arbetstiden, att fångarna på Belle Isle hade gjort myteri – det var nog, att till och med bara en Vaissé

frambesvärjde det röda spöket för att ordningspartiet utan diskussion skulle förkasta ett förslag, som skulle ha gett nationalförsamlingen en oerhörd popularitet och kastat Bonaparte tillbaka i dess armar. I stället för att låta skrämja sig av den verkställande makten genom perspektivet till nya oroligheter, borde ordningspartiet snarare ha lämnat klasskampen en smula spelrum för att göra den verkställande makten beroende av sig. Men det kände sig inte vuxet uppgiften att leka med elden.

Under tiden vegeterade den så kallade övergångsregeringen vidare till framemot mitten av april. Bonaparte tröttade ut och gycklade med nationalförsamlingen genom ständigt nya ministerkombinationer. Än tycktes han vilja bilda en republikansk regering med Lamartine och Billault, än en parlamentarisk med den oundvikliga Odilon Barrot, vars namn aldrig fick saknas, när man behövde någon som lätt kunde dras vid näsan, än en legitimistisk med Vatimesnil och Benoit d'Azy, än en orléanistisk med Malleville. Under det att Bonaparte sålunda höll ordningspartiets olika fraktioner i ett spänt förhållande till varandra och oroade dem alla med utsikten till en republikansk regering och det därefter oundvikliga återinförandet av den allmänna rösträtten, framkallade han samtidigt hos bourgeoisin den övertygelsen, att hans uppriktiga bemödanden att få till stånd en parlamentarisk regering strandade på de rojalistiska fraktionernas oförsonlighet. Men bourgeoisin ropade desto högljuddare efter en ”stark regering”, den fann det desto oförlåtligare att lämna Frankrike ”utan administration”, ju mer en allmän handelskris tycktes vara i antågande och värvade anhängare för socialismen i städerna på samma sätt som det ruinerande låga spannmålspriset gjorde det på landet. Handeln blev för varje dag alltmera flau, antalet arbetslösa växte märkbart, i Paris var åtminstone 10.000 arbetare brödlösa, i Rouen, Mühlhausen, Lyon, Roubaix, Tourcoing, St. Etienne, Elbeuf o.s.v. stod talrika fabriker stilla. Under dessa omständigheter kunde Bonaparte våga att den 11 april restaurera regeringen av den 18 januari. Herrarna Rouher, Fould, Baroche o.s.v. förstärkta med herr Léon Faucher, som konstituerade församlingen under sina sista dagar enhälligt med undantag för fem ministerröster brännmärkt med ett misstroendevotum för spridande av falska telegrafiska meddelanden. Nationalförsamlingen hade alltså den 18 januari segrat över regeringen, den hade under tre månader kämpat med Bonaparte, för att Fould och Baroche den 11 april skulle kunna uppta puritanen Faucher som den tredje i sitt ministerförbund.

I november 1849 hade Bonaparte nöjt sig med en *oparlamentarisk* regering, i januari 1851 med en *utomparlamentarisk*, den 11 april kände han sig stark nog att bilda en *antiparlamentarisk* regering, som i sig harmoniskt förenade misstroendevota från de båda nationalförsamlingarna, den konstituerande och den lagstiftande, den republikanska och den rojalistiska. Denna regeringsskala var den termometer, på vilken parlamentet kunde mäta hur dess egen livsvärme sjönk. Den hade i slutet av april sjunkit till den grad, att Persigny vid ett personligt sammanträffande med Changarnier kunde uppmana denne att övergå till presidentens läger. Bonaparte – försäkrade han honom – betraktade nationalförsamlingens inflytande som fullständigt slut, och redan låg den proklamation klar, som skulle offentliggöras efter den ständigt tilltänkta men tillfälligtvis åter uppskjutna statskuppen. Changarnier meddelade ordningspartiets ledare om dödsannonsen, men vem tror att vägglusbett är dödliga? Och hur slaget, hur upplöst, hur dödsmärkt parlamentet än var, kunde det inte övervinna sig själv och i duellen med den groteska chefen för 10 decemberföreningen se något annat än duellen med en vägglus. Men Bonaparte svarade ordningspartiet på samma sätt som Agesilaus konung Agis: ”Du tycker att jag är en myra, men jag skall en gång förvandlas till ett lejon”.

VI

Den koalition med Berget och de rena republikanerna, som ordningspartiet i sina fruktlösa ansträngningar att behålla den militära makten och att återerövra den högsta ledningen av den verkställande makten såg sig dömd till, bevisade oemotsägligt, att det förlorat den självständiga *parlamentariska majoriteten*. Rätt och slätt kalenderns, timvisarens makt gav den 29 maj signalen till dess fullständiga upplösning. Med den 29 maj började nationalförsamlingens sista levnadsår. Den måste nu besluta sig för om författningen skulle förbli oförändrad eller om den skulle revideras. Men en revision av författningen, det betydde inte bara bourgeoisins eller den småborgerliga demokratin herravälde, demokrati eller proletär anarki, parlamentarisk republik eller Bonaparte, det betydde dessutom Orléans eller Bourbon! Sålunda föll mitt i parlamentet det Erisäpple, som öppet måste väcka de motstridande intressen, vilka splittrade ordningspartiet i fientliga fraktioner. Ordningspartiet var sammansatt av heterogena samhälls- element. Revisionsfrågan skapade en politisk temperatur, under vilken produkten åter sönderföll i sina ursprungliga beståndsdelar.

Bonapartisternas intresse för författningsrevisionen var klart. För dem handlade det framför allt om att avskaffa artikel 45, som förbjöd Bonapartes återval och förlängandet av hans makt. Inte mindre klar tycktes republikanernas ställning vara. De förkastade obetingat varje författningsrevision, de såg i en sådan en allsidig sammansvärjning mot republiken. Då de förfogade över *mer än en fjärdedel av rösterna* i nationalförsamlingen och då det författningsenligt krävdes tre fjärdedelar av rösterna för att göra ett beslut om författningsrevision och inkallande av en reviderande församling lagligt gällande, behövde de bara räkna sina röster för att vara säkra om segern. Och de var säkra om segern.

Gentemot dessa klara ställningstaganden kämpade ordningspartiet med olösliga motsättningar. Om det förkastade revisionen, så satte det status quo på spel, genom att det hänvisade Bonaparte till en enda återstående utväg: våldet, genom att det den 2 maj 1852, i avgörandets stund priskav Frankrike åt den revolutionära anarkin, med en president som förlorade sin auktoritet, med ett parlament som för länge sedan förlorat sin, och med ett folk som hade för avsikt att återerövra sin auktoritet. Om det röstade för den författningsenliga revisionen, så visste det att det röstade förgäves, och att det författningsenligt skulle hindras av republikanernas veto. Om ordningspartiet i strid mot författningen förklarade enkel majoritet vid omröstningen för bindande, så kunde det endast hoppas att kunna tygla revolutionen, om det obetingat underkastade sig den verkställande maktens myndighet, så gjorde det Bonaparte till herre över författningen, över revisionen och sig självt. En blott delvis revision, som förlängde presidentens makt, skulle bana väg för en kejsarlig usurpation. En allmän revision, som skulle förkorta republikens existens, skulle bringa de dynastiska kraven i oundviklig konflikt, ty betingelserna för en bourbonsk och betingelserna för en orléanistisk restauration var inte bara olika, de uteslöt varandra ömsesidigt.

Den *parlamentariska republiken* var mer än det neutrala område, där den franska bourgeoisins två fraktioner, legitimister och orléanister, mäktiga jordägare och industribaroner, kunde leva likaberättigade sida vid sida. Den var den oundvikliga betingelsen för deras *gemensamma* herravälde, den enda statsform, under vilken deras allmänna klassintresse samtidigt blev rådande över deras särskilda fraktioners krav som över alla övriga samhällsklasser. Som rojalister föll de tillbaka i sin gamla motsättning, i kampen mot jordegendomens eller penningens överhöghet, och det högsta uttrycket för denna motsats, personifikationen av densamma var deras konungar själva, deras dynastier. Därför satte sig ordningspartiet emot *att bourbonerna skulle kallas tillbaka*.

Orléanisten och deputeraden Creton hade 1849, 1850 och 1851 regelbundet ställt förslag om att upphäva utvisningsdekretet mot de kungliga familjerna. Lika regelbundet uppförde parla-

mentet skådespelet av en församling rojalister, som hårdnackat stängde de dörrar, genom vilka deras landsförvisade konungar kunde återvända. Richard III hade mördat Henrik VI med den anmärkningen, att han var för god för denna världen och hörde hemma i himlen. Rojalisterna förklarade att Frankrike var för dåligt att åter äga sina konungar. Tvingade av omständigheternas makt hade de blivit republikaner och godkände gång på gång det folkbeslut, som förvisade deras konungar från Frankrike.

Författningsrevisionen – som omständigheterna tvingade en att ta i betraktande – ifrågasatte utom republiken också de båda bourgeoisfraktionernas gemensamma herravälde, inför möjligheten av en monarki vaknade på nytt rivaliteten mellan intressena, kampen om suprematin mellan bourgeoisins båda fraktioner, vilka omväxlande intagit en privilegierad ställning. Ordningenspartiets diplomater trodde sig kunna bilägga denna kamp genom en sammansmältning av de båda dynastierna, genom en s.k. *fusion* av de rojalistiska partierna och deras kungahus. Restaurationens och julimonarkins verkliga fusion var den parlamentariska republiken, i vilken orléanistiska och legitimistiska färger utplånades och de olika bourgeoisarterna försvann i bourgeoisin, i släktet bourgeois. Men nu skulle orléanisten bli legitimist och legitimisten orléanist. Kungadömet, i vilken deras motsats personifierades, skulle förkroppsliga deras enhet, uttrycket för deras uteslutande fraktionsintressen bli uttryck för deras gemensamma klassintressen, monarkin prestera det som endast upphävandet av två monarkier, republiken, kunde prestera och hade presterat. Detta var de vises sten som satte myror i huvudet på ordningenspartiets doktorer. Som om den legitima monarkin någonsin skulle kunna bli industribourgeoisins monarki eller borgarkungadömet någonsin bli den ärftliga jordaristokratins kungadöme. Som om jordegendom och industri skulle kunna förbrödras under *en* krona, där kronan blott kunde falla på ett huvud, på den äldre broderns huvud eller på den yngres. Som om industrin överhuvudtaget skulle kunna förlikas med jordegendomen, så länge jordegendomen inte beslöt sig för att själv bli industriell. Om Henrik V skulle dö i morgon, skulle greven av Paris inte för den skull bli legitimisternas konung, det skulle möjligen vara om han upphörde att vara orléanisternas konung. Fusionens filosofer, som blåste upp sig allteftersom revisionsfrågan ryckte i förgrunden, som skaffat sig en officiell daglig tidning i "Assemblée nationale" och som till och med i detta ögonblick (februari 1852) åter är i verksamhet, förklarade däremot att hela svårigheten berodde på de båda dynastiernas motstånd och rivalitet. De försök att försona familjen Orléans med Henrik V, som började efter Louis Philippes död¹ men vilka liksom de dynastiska intrigerna överhuvudtaget endast utfördes under nationalförsamlingens ferier, under mellanakterna bakom kulisserna och mer var sentimentalt koketteri med den gamla vidskepelsen än något som man tog på allvar – dessa försök blev nu till viktiga statsaktioner och uppfördes av ordningenspartiet på den offentliga scenen istället för liksom hittills på amatörteatern. Kurirerna flög från Paris till Venedig, från Venedig till Claremont från Claremont till Paris. Greven av Chambord utfärdade ett manifest, i vilket han "med hjälp av hela sin familj" proklamerade inte sin utan den "nationella" restaurationen. Orléanisten Salvandry kastade sig till Henrik V:s fötter. Legitimist-cheferna Berryer, Benoit d'Azy, St. Priest begav sig till Claremont för att övertala orléanisterna, men förgäves. Fusionisterna upptäckte för sent, att de båda bourgeoisfraktionernas intressen varken blev mindre exklusiva eller mera medgörliga, då de tillspetsades i form av familjeintressen, av två kungahus' intressen. Om Henrik V erkände greven av Paris som efterföljare – den enda framgång, som fusionen i bästa fall kunde uppnå – så vann huset Orléans ingen rättighet som inte Henrik V:s barnlöshet redan säkrat det, men det förlorade alla de rättigheter, som det vunnit genom julirevolutionen. Det gav avkall på alla sina ursprungliga rättigheter, på alla titlar, som det under en nästan hundraårig kamp hade tillkämpat sig av den äldre Bourbongrenen, det utbytte sina historiska företrädesrättigheter

¹ Louis Philippe dog i Claremont i England den 26 augusti 1850. – *Red.*

mot sitt stamträds företrädesrättigheter. Fusionen var alltså ingenting annat än huset Orléans' frivilliga avgång, dess legitimistiska självuppgivelse, det ångerfulla återvändandet från den protestantiska statskyrkan till den katolska. Ett återvändande, som därtill inte ens förde det upp på den tron, som det förlorat, utan placerade det på tronens trappa, där det fötts. De gamla orléanistiska ministrarna Guizot, Duchâtel o.s.v., som likaledes skyndade till Claremont för att förorda fusionen, representerade faktiskt bara bakruset efter julirevolutionen, besvikelsen över borgarkungadömet och borgarnas kungadöme, den vidskepliga tron på legitimiteten som den sista amuletten mot anarkin. De inbillade sig vara förmedlare mellan Orléans och Bourbon, men i verkligheten var de bara orléanister, som deserterat, och som sådana mottogs de av prinsen av Joinville. Den livsdugliga, stridslystna delen av orléanisterna däremot, Thiers, Baze o.s.v. övertygade desto lättare Louis Philippes familj att om varje omedelbar monarkistisk restauration förutsatte de båda dynastiernas fusion och varje sådan fusion förutsatte att huset Orléans trädde tillbaka, så skulle det däremot helt motsvara deras förfäders traditioner att tills vidare erkänna republiken och avvakta, tills händelserna tillät dem att förvandla presidentstolen till en tron. Man gav spridning åt ryktet om Joinvilles kandidatur, publikens nyfikenhet hölls vid liv och några månader senare, i september, sedan revisionen förkastats, proklamerades kandidaturen öppet.

Försöket att få till stånd en rojalistisk fusion mellan orléanister och legitimister hade sålunda inte blott strandat, utan det hade brutit deras *parlamentariska fusion*, den republikanska form som förenade dem, och åter upplöst ordningspartiet i dess ursprungliga beståndsdelar. Men ju större klyftan blev mellan Claremont och Venedig, ju mer försoningen mellan dem gick upp i rök, ju mer Joinville-agitationen grep omkring sig, desto ivrigare och allvarigare blev förhandlingarna mellan Faucher, Bonapartes minister, och legitimisterna.

Ordningspartiets upplösning stannade inte vid de ursprungliga beståndsdelarna. Var och en av de båda stora fraktionerna upplöstes i sin tur på nytt. Det var som om alla de gamla nyanserna, som tidigare hade bekämpat varandra inom var och en av de båda kretsarna, vare sig det nu var den legitima eller orléanska, skulle ha levt upp på nytt såsom intorkade infusionsdjur som kommer i beröring med vatten, det var som om de på nytt skulle ha fått tillräcklig livskraft för att bilda egna grupper och självständiga motsättningar. Legitimisterna drömde sig tillbaks till stridsfrågorna mellan Tuilerierna och Pavillon Marsan,¹ mellan Villèle och Polignac. Orléanisterna genomlevde på nytt de gyllene tider, då turneringarna mellan Guizot, Molé, Broglie, Thiers och Odilon Barrot ägde rum.

Den revisionslystna, men angående gränserna för revisionen oeniga delen av ordningspartiet – bestående av de legitimister som leddes av Berryer och Falloux å ena sidan och av Laroche-Jaquelin å den andra, samt de kamprötta orléanisterna under ledning av Molé, Broglie, Montalembert och Odilon Barrot – enade sig med de bonapartistiska deputeraderna om följande obestämda och dimmiga förslag:

”Undertecknade deputerade framställer – i syfte att återgiva nationen det fulla utövandet av dess suveränitet – den motionen, att författningen må revideras.”

Samtidigt förklarade de emellertid enhälligt genom sin referent Tocqueville, att nationalförsamlingen inte hade rätt att föreslå *republikens avskaffande*, denna rätt tillkom endast revisionskammaren. För övrigt kunde författningen endast revideras på ”legalt” sätt, alltså blott om de författningsenligt föreskrivna tre fjärdedelarna av rösterna avgavs för revision. Efter sex dagars stormiga debatter, förkastades revisionen den 19 juli, som väntat var, 446

¹ Vad som avses är den kamp som under restaurationstiden fördes mellan konung Ludvig XVIII, som uppehöll sig i slottet Tuilerierna, och representanten för den extremt, reaktionära politiken, greve d'Artois (sedermera konung Karl X), vilken bodde i ”Pavillon Marsan” vid Tuilerierna. – *Red.*

röster för, men 278 emot. De avgjorda orléanisterna Thiers, Changarnier o.s.v. röstade med republikanerna och Berget.

Parlamentets majoritet förklarade sig sålunda emot författningen, men denna författning själv förklarade sig för minoriteten och förklarade dess beslut bindande. Men hade inte ordningspartiet den 31 maj 1850¹ och den 13 juni 1849 underordnat författningen under den parlamentariska majoriteten? Vilade inte hela dess politik hittills på att författningsparagraferna underordnades de parlamentariska majoritetsbesluten? Hade det inte överlämnat den gammaltestamentliga övertron på lagens bokstav åt demokraterna och brännmärkt den hos demokraterna? Men i detta ögonblick betydde författningsrevisionen ingenting annat än prolongering av presidentens makt, liksom prolongering av författningen inte betydde något annat än Bonapartes avsättning. Parlamentet hade förklarat sig för honom, men författningen förklarade sig mot parlamentet. Han handlade alltså i parlamentets anda, när han rev sönder författningen, och han handlade i författningens anda, när han upplöste parlamentet.

Parlamentet hade förklarat att författningen och med den dess eget herravälde stod ”utanför majoriteten”, det hade genom sitt beslut upphävt författningen och förlängt presidentens makt och samtidigt förklarat, att varken kunde den förra dö eller den senare leva, så länge det själv fortsatte att finnas till. Utanför dörren hördes stegen av dem, som skulle begrava det. Under det att parlamentet debatterade revisionen, avlägsnade Bonaparte general Baraguay d'Hilliers, som visat sig obeslutsam, från kommandot över första militärdivisionen och utnämnde i hans ställe general Magnan, segraren från Lyon, decemberdagarnas hjälte, ett av Bonapartes kreatur, som redan under Louis Philippe med anledning av Boulogne-expeditionen mer eller mindre komprometterat sig för hans skull.

Ordningspartiet bevisade genom sitt beslut om revisionen att det inte förstod vare sig att härska eller att tjäna, vare sig att leva eller att dö, vare sig att uppbära republiken eller att störta den, vare sig att upprätthålla författningen eller att kasta den överända, vare sig att samarbeta med presidenten eller att bryta med honom. Vem väntade det då skulle lösa alla motsättningar? Kalendern, händelsernas gång. Det upphörde att tillmäta sig makt över händelserna. Det utmanade alltså händelserna att våldtaga det och utmanade därmed den makt, till vilken det i kampen mot folket avstått det ena maktattributet efter det andra, tills det själv stod maktlös inför densamma. För att den verkställande makten desto mera ostörd skulle kunna utarbeta kampplanen mot ordningspartiet, förstärka sina angreppsmedel, välja sina verktyg, befästa sina positioner, beslöt ordningspartiet mitt i detta kritiska ögonblick att lämna scenen och gå på tre månaders ferier, från 10 augusti till 4 november.

Det parlamentariska partiet var inte bara upplöst i sina två stora fraktioner, och var och en av dessa fraktioner invändigt upplöst, utan ordningspartiet inom parlamentet hade kommit på spänd fot mot ordningspartiet *utanför* parlamentet. Bourgeoisins talesmän och skriftlärde, dess talarstolar och dess press, kort sagt bourgeoisins ideologer och bourgeoisin själv, representanterna och de representerade var främlingar för varandra och förstod inte längre varandra.

Legitimisterna i landsorten med sin begränsade horisont och obegränsade entusiasm, beskyllde sina parlamentariska ledare, Berryer och Falloux, för att ha deserterat över till det bonapartistiska lägret och att ha svikit Henrik V. Deras förstånd, som var vant att böja sig för de bourbonska liljorna, trodde på syndafallet men inte på diplomatin.

Långt mera ödesdigert och avgörande var handelsbourgeoisins brott med dess politiker. Den förebrådde dem inte, såsom legitimisterna gjorde med sina politiker, att de svikit sina principer utan tvärtom att de höll fast vid principer, som blivit onyttiga.

¹ Den 31 maj 1850 upphävde lagstiftande församlingen den allmänna rösträtten. – *Red.*

Jag har redan tidigare antytt, att den del av handelsbourgeoisin, som under Louis Philippe hade lejonparten av makten, *finansaristokratin*, sedan Fould inträtt i regeringen, blivit bonapartistisk. Fould representerade inte bara Bonapartes intressen på börsen, han representerade samtidigt börsens intressen hos Bonaparte. Finansaristokratins ställning skildras mest drastisk i ett citat ur dess europeiska organ, ”*Economist*” i London. I sitt nummer av den 1 februari 1851 meddelar tidningen i en korrespondens från Paris:

”Nu har vi från alla sidor konstaterat, att Frankrike framför allt kräver lugn. Presidenten förklarar det i sitt budskap till lagstiftande församlingen, det slår tillbaka som ett eko från de nationella talarstolarna, det bedyras av tidningarna, det förkunnas från predikstolen, *det bevisas genom statspapperens känslighet vid den ringaste utsikt till störning, genom dess fasthet, så snart den verkställande makten segrar.*”

I sitt nummer av den 29 november 1851 förklarar ”*Economist*” i sitt eget namn:

”På alla Europas börser är presidenten nu erkänd som ordningens skyltvakt”.

Finansaristokratin fördömde alltså ordningspartiets parlamentariska kamp med den verkställande makten som ett *störande av ordningen* och firade varje seger för presidenten över dess egna föregivna representanter som en *seger för ordningen*. Med finansaristokratin måste man här förstå inte bara de stora kreditgivarna och spekulanterna i statspapper, vars intressen man strax förstår sammanfaller med statsmaktens. Hela det moderna penningssystemet, hela bankhushållningen är på det intimaste förknippad med den statliga krediten. En del av dess affärskapital nedlägges och förräntas nödvändigtvis i lätt realiserbara statspapper. Deras depoziter – det kapital som ställs till deras förfogande och som de fördelar mellan köpmän och industriföretagare – härrör delvis ur de dividender, som tillfaller innehavaren av statspapper. Om statsmaktens stabilitet under varje epok varit Moses och profeternas för hela penningmarknaden och denna penningmarknads präster, hur mycket mer är den det inte i dag, då varje syndafloed hotar att spola bort de gamla statskulderna tillsammans med de gamla staterna.

Också den *industriella bourgeoisin* grämde sig i sin ordningsfanatism över det parlamentariska ordningspartiets stridigheter med den verkställande makten. Thiers, Anglas, Sainte Beuve o.s.v. fick efter sitt votum av den 18 januari, med anledning av Changarniers avsättning, mottaga offentliga tillrättavisningar av sina mandatgivare just i de industriella områdena, i vilka särskilt deras koalition med Berget stämplades som högförräderi mot ordningen. Om – såsom vi sett – det skrävande gnabbet, de småaktiga intrigerna, i vilket ordningspartiets kamp med presidenten tog sig uttryck, inte förtjänade något bättre mottagande, så var å andra sidan denna del av bourgeoisin, som krävde av sina representanter, att de utan motstånd skulle låta den militära makten övergå ur det egna parlamentets händer och i en äventyrarpretendents, inte ens värt de intriger som i dess intresse ödslades bort. Den bevisade, att kampen för att försvara dess *offentliga* intresse, dess eget *klassintresse*, dess *politiska makt* endast belastade och skapade förstämning inom partiet gnom störningar i de privata affärerna.

Överallt på sina rundresor mottogs Bonaparte nästan undantagslöst på det mest servila sätt av departementsstädernas borgerliga honoratiories, magistraterna, handelsdomarna o.s.v., till och med när han som i Dijon hänsynslöst angrep nationalförsamlingen och speciellt ordningspartiet.

Om affärerna gick bra, som ännu i början av 1851, rasade handelsbourgeoisin mot varje parlamentarisk kamp, för att inte affärerna skulle komma ur gängorna. Om affärerna gick dåligt, något som ständigt var fallet fr. o. m. slutet av februari 1851, anklagade de de parlamentariska striderna för att vara orsaken till stockningen och skrek om att stridigheterna måste tystna, på det att affärerna åter skulle få göra sig hörda. Debatten om författningsrevisionen inföll just under denna dåliga tid. Då det här rör sig om den bestående statsformens

vara eller icke vara, kände sig bourgeoisin desto mera berättigad att av sina representanter kräva ett slut på detta pinsamma provisorium och samtidigt ett upprätthållande av status quo. Det låg ingen motsägelse i detta. Med ett slut på provisoriet menade den just att man fortsatte det, att man uppsköt till ett obestämt fjärran det ögonblick, då det måste komma till ett avgörande. Status quo kunde blott upprätthållas på två sätt. Genom att förlänga Bonapartes makt eller genom att denne författningsenligt avgick och att man valde Cavaignac. En del av bourgeoisin önskade den senare lösningen och kunde inte ge sina representanter något bättre råd än att tåga, att lämna den brännande frågan orörd. Om deras representanter inte talade – menade de – så skulle Bonaparte inte handla. De önskade sig ett strutsparlament, som dolde sitt huvud för att inte bli sett. En annan del av bourgeoisin önskade låta Bonaparte sitta kvar på presidentstolen, emedan han nu en gång satt på presidentstolen, på det att allt måtte gå i de gamla spåren. Det upprörde den, att dess parlament inte öppet bröt mot författningen och utan vidare upplöste sig.

Generalråden i departementen – dessa storbourgeoisins representanter i landsorten, som höll sina sammanträden under nationalförsamlingens ferier, från den 25 augusti – förklarade sig nästan enhälligt för författningsrevisionen, alltså mot parlamentet och för Bonaparte.

Ännu otvetydigare än konflikten med de *parlamentariska representanterna* var bourgeoisins raseri över dess egna litterära representanter, dess egen press. Bourgeoisrätterna utdömde oöverkomliga penningböter och skamlösa fängelsestraff för varje angrepp, som bourgeoisjournalisterna gjorde mot Bonapartes usurpationsbegär, för varje försök från pressens sida att försvara bourgeoisins politiska rättigheter mot den verkställande makten, vilket väckte förvåning inte bara i Frankrike utan i hela Europa.

Om det *parlamentariska ordningspartiet* – såsom jag visat – genom att skrika på lugn dömt sig självt till att hålla sig lugnt, om det förklarade bourgeoisins politiska herravälde för oförenligt med bourgeoisins säkerhet och existens då det i kamp mot de andra klasserna i samhället med egen hand förintade alla betingelser för sin egen regim, för den parlamentariska regimen – så uppmanade däremot den *utomparlamentariska massan av bourgeoisin* genom sin servilitet mot presidenten, genom sina smädelser mot parlamentet, genom den brutala misshandeln av sin egen press, Bonaparte att undertrycka och förinta dess talande och skrivande del, dess politiker och dess skribenter, dess talarstolar och dess press, så att den nu förtroendefullt skulle kunna sköta sina privata affärer under skyddet av en stark och oinskränkt regering. Den förklarade rakt på sak, att den längtade efter att bli fri sin egen politiska makt för att bli fri från maktens mödor och faror.

Och denna utomparlamentariska bourgeoisin, som upprörts till och med över den rent parlamentariska och litterära kampen för dess egen klass' herravälde och förrått denna kamps ledare, den vågar nu efteråt anklaga proletariatet, att detta inte rest sig till blodig kamp, till kamp på liv och död för den, för bourgeoisin. Denna bourgeoisin, som varje ögonblick offrade sina allmänna klassintressen d.v.s. sitt politiska intresse för de mest bonerade och smutsiga privatintressen och anmodade sina representanter att göra ett liknande offer, den jämrar sig nu över att proletariatet för sina materiella intressen offrat dess ideala politiska intressen. Den spelar nu oskulden, som misskänts av det av socialisterna vilseförda proletariatet och övergivits i det avgörande ögonblicket. Och den finner ett allmänt eko i den borgerliga världen. Jag talar här naturligtvis inte om tyska kråkvinkelpolitiker och politiska lymlar. Jag hänvisar exempelvis till samma ”*Economist*”, som ännu den 29 november 1851, alltså fyra dagar före statskuppen, hade förklarat Bonaparte för ”ordningens skyltvakt” men Thiers och Berryer för ”anarkister”, och som redan den 27 december 1851, sedan Bonaparte bringat dessa anarkister till ro, skriker om det förräderi, som de ”okunniga, ouppfostrade, stupida proletärmassorna” skulle ha begått ”mot de mellersta och högsta samhällsskiktens duglighet, kunskaper,

disciplin, andliga inflytande, intellektuella resurser och moraliska vikt". Den stupida, ovetande och gemena massan var ingen annan än bourgeoisie massan själv.

År 1851 hade Frankrike utan tvivel genomgått en slags mindre handelskris. I slutet av februari visade sig en nedgång i exporten i jämförelse med år 1850, i mars blev det dåliga tider för handeln och fabriker stängdes, i april tycktes läget i industridepartementen vara lika förtvivlat som efter februaridagarna, i maj hade situationen ännu inte blivit bättre, ännu den 28 juni visade Frankrikes banks balans stilleståndet i produktionen genom en våldsam tillväxt av insättningarna och en lika stor nedgång ifråga om lån på växlar, och först i mitten av oktober inträdde åter en fortskridande förbättring i affärerna. Den franska bourgeoisie sökte förklaringen till denna stagnation för handeln i rent politiska orsaker, i kampen mellan parlamentet och den verkställande makten, i den osäkerhet som en endast provisorisk statsform skapar, i det skräckinjagande perspektiv som den 2 maj 1852 erbjöd. Jag vill inte förneka, att alla dess omständigheter verkade deprimerande på några industrigrenar i Paris och i landsorten. Men i varje fall var denna inverkan från de politiska förhållandena endast lokal och oväsentlig. Behövs det något annat bevis, än att de bättre tiderna för handeln inträdde just i det ögonblick, då det politiska läget försämrades, då den politiska horisonten förmörkades och man varje ögonblick väntade en blixtn från Elyseum, framemot mitten av oktober? Den franska borgaren, vars "duglighet, kunskaper, andliga insikt och intellektuella resurser" inte räcker längre än hans näsa är lång, kunde för övrigt under hela den tid, som industriutställningen i London varade, stöta näsan mot orsaken till sin handelsmisär. Under det att fabriker stängdes i Frankrike, ägde en rad kommersiella konkurser rum i England. Under det att den industriella paniken nådde en höjdpunkt i april och maj i Frankrike, nådde den kommersiella paniken i april och maj en höjdpunkt i England. Den engelska ylleindustrin led liksom den franska, den engelska sidenmanufakturen likaväl som den franska. Om de engelska bomullsfabriker fortsatte att arbeta, så skedde det inte längre med samma profit som 1849 och 1850. Skillnaden var endast den, att krisen i Frankrike var industriell, i England kommersiell, att fabriker – medan de låg stilla i Frankrike – utvidgades i England men under ogynnsammare betingelser än under de föregående åren, att i Frankrike exporten fick det hårdaste slaget, i England importen. Den gemensamma orsaken, som naturligtvis inte bör sökas inom gränserna för den franska politikens horisont, låg i öppen dag. 1849 och 1850 var år av högsta materiella blomstring och en överproduktion, vilken som sådan kom till synes först 1851. Inför det perspektiv som industriutställningen i början av detta år öppnade, forcerades den ytterligare. Som säregna omständigheter tillkom: först missväxten för bomullsskörden 1850 och 1851, sedan vissheten om en större bomullsskörd än väntat var, först stigandet, så det plötsliga fallandet, kort sagt svängningarna i bomullspriserna. Råsilkeskörden var åtminstone i Frankrike under genomsnittet. Yllemanufakturen slutligen hade sedan 1848 utvidgats så starkt, att ylleproduktionen inte kunde följa den och priset på råylle steg i stor disproportion till priset på yllefabrikat. Här har vi alltså ifråga om råmaterialet till världsmarknadsindustrier redan tredubbelt material till en stagnation för handeln. Frånsett dessa säregna omständigheter, var den skenbara krisen år 1851 ingenting annat än det uppehåll, som överproduktionen och överspekulationen varje gång gör under det industriella kretsloppet, innan den samlar alla sina krafter för att liksom i feber jaga igenom kretsloppets sista avsnitt och åter hamna vid sin utgångspunkt, den *allmänna handelskrisen*. Med sådana intervaller i handelshistorien utbryter i England kommersiella konkurser, under det i Frankrike industrin själv stoppar, dels däri-genom att den tvingas till återtåg av engelsmännens konkurrens på alla marknader, som just då blir outhärdlig, dels däri-genom att den som lyxindustri i första hand angripes av varje stagnation i handeln. Så genomgår Frankrike utom de allmänna kriserna sina egna nationella handelskriser, som emellertid bestämmes och betingas långt mer av det allmänna läget på världsmarknaden än av lokalt franskt inflytande. Det skulle inte vara utan sitt intresse att ställa

upp den franska borgarens fördom gentemot den engelska borgarens dom. Ett av de största handelshusen i Liverpool skriver i sin årsberättelse för år 1851:

”Få år har mer än det som nu gått till ända svikit de förhoppningar man hyst vid dess början. I stället för den väldiga blomstring, som man överlag väntade, visade det sig som ett av de mest nedslående åren sedan ett kvartssekel. Detta gäller naturligtvis bara de merkantila och inte de industriella klasserna. Och dock fanns det vid årets början säkra grunder att sluta sig till det motsatta. Förråden av produkter var små, kapital fanns i överflöd, livsmedlen var billiga, en rik skörd var tryggad, oavbruten fred på kontinenten och inga politiska eller finansiella störningar i hemlandet: i sanning, handelns vingar har aldrig varit mera obundna ... Vem skulle man tillskriva detta ogynnsamma resultat? Vi tror *den onaturligt stora handeln* såväl i import som export. Om våra köpmän inte själva kan dra upp snävare gränser för sin verksamhet, kan ingenting hålla oss på rätt köl utom en panik vart tredje år.”

Man kan nu föreställa sig den franska borgaren och hur hans handelssjuka hjärna mitt i denna affärspanik pinas, förvirras och bedövas av rykten om statskupper och införande av den allmänna rösträtten, av kampen mellan parlament och verkställande makt, av frondekriget mellan orléanisterna och legitimisterna, av de kommunistiska konspirationerna i Sydfrankrike, av påstådda jacquierier (bondeuppror) i Nièvre- och Cher-departementen, av reklamen för de olika presidentkandidaterna, av tidningarnas charlatanparoller, av republikanernas hotelser att med vapen i hand vilja försvara författningen och den allmänna rösträtten, av evangelierna från de emigrerade hjältarna in partibus, som förkunnade världens undergång till den 2 maj 1852 – man kan föreställa sig detta, och man skall förstå, att borgaren i denna obeskrivliga, öronbedövande konfusion av fusion, revision, prorogation, konstitution, konspiration, koalition, emigration, usurpation och revolution alldeles utom sig skriker till sin parlamentariska republik: ”*Hellre en ända med förskräckelse, än en förskräckelse utan ända!*”

Bonaparte förstod detta skri. Hans förståndsgåvor skärptes genom den växande aggressiviteten hos kreditorerna, vilka med varje solnedgång, som bringade förfallodagen, den 2 maj 1852, allt närmare, såg en himlakropparnas protest mot deras jordiska växlar. De hade blivit verkliga astrologer. Nationalförsamlingen hade berövat Bonaparte hoppet om konstitutionell prorogation av hans makt, prinsen av Joinvilles kandidatur tillät inte längre någon vacklan.

Om någonsin någon händelse kastat sin skugga framför sig långt innan den inträffat, så var det Bonapartes statskupp. Redan den 29 januari 1849, knappt en månad efter sitt val, hade han gjort Changarnier ett förslag om en dylik kupp. Hans egen premiärminister Odilon Barrot hade sommaren 1849 i förtäckta ordalag och Thiers på vintern 1850 öppet fördömt statskupppolitiken. Persigny hade i maj 1851 ännu en gång sökt vinna Changarnier för kuppen, ”*Messenger de l'Assemblée*” hade gett offentlighet åt denna konferens. De bonapartistiska tidningarna hotade under varje parlamentarisk storm med en statskupp, och ju mer krisen närmade sig, desto mer högröstade blev de. Under de orgier, som Bonaparte varje natt firade tillsammans med manlig och kvinnlig swell mob (eleganta svindlare), beslöt man, så snart midnattstimman slagit och rikliga dryckesoffer löst tungans band och upphetsat fantasin, att genomföra statskuppen följande morgon. Svärden drogs, glasen klirrade, folkrepresentanterna flög ut genom fönstret, kejsarmanteln föll ned på Bonapartes axlar, tills nästa morgons ljus åter drev undan spöket och det förvånade Paris av föga tystlåtna vestaler och indiskreta paladiner¹ fick reda på den fara, som det ännu en gång undslupit. Under september och oktober månader hopade sig ryktena om en statskupp. Skuggan fick samtidigt färgen som en brokig dagerrotyp. Man kan slå upp i den europeiska dagspressens organ för månaderna september och oktober, och man skall ordagrant finna antydningar som denna:

¹ Så betecknar Marx ironiskt de utsvävande hovdamerna och kavaljererna. Vestaler hette under antiken Vestas prästinnor, vilka avgett ed om sin jungfrulighet. Paladiner kallades medeltidens riddare, vilka förebildligt representerade de ridderliga dygderna. – *Red.*

”Paris är fyllt av rykten om en statskupp. Huvudstaden skall under natten fyllas av trupper och nästa morgon kommer dekret att utfärdas, som upplöser nationalförsamlingen, förklarar Seinedepartementet i belägringstillstånd, återinför den allmänna rösträtten, appellerar till folket. Bonaparte uppges söka ministrar för genomförandet av dessa olagliga dekret.”

De korrespondenser, som lämnar dessa uppgifter, slutar ständigt med ett ödesdigert ”uppskjutet”. Statskuppen hade alltid varit Bonapartes fixa idé. Med denna idé hade han åter beträtt Frankrikes jord.

Den hade bemäktigt sig honom till den grad, att han ständigt röjde den och pratade bredvid munnen. Han var så svag, att han lika ständigt uppgav den igen. Parisarna hade blivit så förtroliga med spöket: statskuppens skugga, att de inte ville tro på det, när det slutligen uppenbarade sig i levande gestalt. Det var alltså varken 10 decemberföreningens chefs strängt konspirativa hållning eller någon plötslig överrumpling av nationalförsamlingen, som kom statskuppen att lyckas. Om den lyckades, så lyckades den trots *Bonapartes* indiskretion och med *nationalförsamlingens* vetskap, som ett nödvändigt, oundvikligt resultat av den föregående utvecklingen.

Den 10 oktober meddelade Bonaparte sina ministrar om sitt beslut att återinföra den allmänna rösträtten, den 16 avgick ministrarna, den 26 fick Paris veta att regeringen Thorigny bildats. Samtidigt ersattes polisprefekten Carlier med Maupas, och chefen för första militärdivisionen, Magnan, koncentrerade de pålitligaste regementena till huvudstaden. Den 4 november upptog nationalförsamlingen på nytt sina sammanträden. Den hade ingenting annat att göra än att i korthet repetera den kurs, som den redan gått igenom, och att bevisa, att den blivit begraven först sedan den dött.

Den första post den förlorat i kampen mot den verkställande makten var regeringen. Den måste högtidligen erkänna denna förlust genom att erkänna regeringen Thorigny, som endast var en skenregering¹, för fullvärdig. Ständiga kommissionen hade mottagit herr Giraud med skratt, då han presenterade sig som representant för den nya regeringen. En så svag regering för så starka åtgärder som att återinföra den allmänna rösträtten! Men det handlade just om att genomdriva allt inte *i* parlamentet utan *mot* parlamentet.

Redan den första dagen av nationalförsamlingens öppnande erhöll den ett meddelande från Bonaparte, i vilket han krävde återinförandet av den allmänna rösträtten och avskaffandet av lagen av den 31 maj 1850. Hans ministrar förelade samma dag ett dekret av dylikt innehåll. Församlingen förkastade genast ministrarnas förslag om att omedelbart genomföra detta, och den 13 november förkastade den själva lagen med 355 röster mot 348. Den rev sålunda ännu en gång sönder sitt mandat, den bekräftade ännu en gång, att den förvandlats från folkets fritt valda representation till en klass' usurpatoriska parlament, den bekände ännu en gång, att den själv skurit av de muskler, som förband det parlamentariska huvudet med nationens kropp.

Om den verkställande makten genom sitt förslag om att återinföra den allmänna rösträtten appellerade från nationalförsamlingen till folket, appellerade den lagstiftande makten genom sin questorslag från folket till armén. Denna questorslag skulle fastslå dess rätt att direkt rekvirera trupper, att bilda en parlamentarisk armé. När den sålunda utnämnde armén till skiljedomare mellan sig och folket, mellan sig och Bonaparte, när den erkände armén som avgörande statsmakt, måste den å andra sidan bekräfta, att den för länge sedan uppgivit anspråket på herravälde över densamma. Genom att den i stället för att omedelbart rekvirera trupper, diskuterade rätten att rekvirera, förrådde den att den tvivlade på sin egen makt. Genom att den förkastade questorslagen, tillstod den öppet sin vanmakt. Denna lag föll med

¹ Marx kallar regeringen Thorigny för en skenregering, emedan den – bestod av medlemmar av det s.k. ”elyseiska broderskapet”, d. v. s. Bonapartes personliga anhängare. – *Red.*

en minoritet av 108 röster, Berget hade således fällt utslaget. Berget befann sig i samma läge som Buridans åsna, visserligen inte mellan två hötappar, där det gällde att avgöra vilken som var den mest lockande, men väl mellan två kok stryk, där det gällde att avgöra vilket som var det hårdaste. Å den ena sidan fruktan för Changarnier, å den andra sidan fruktan för Bonaparte. Man måste erkänna att läget inte var så heroiskt.

Den 18 november gjorde man det ändringsförslaget till det av ordningspartiet gjorda lagprojektet om kommunalvalen, att det i stället för tre års bofasthet skulle räcka med ett års bofasthet för väljarna. Ändringsförslaget föll med en enda röst, men denna enda röst visade sig genast vara ett misstag. Ordningspartiet hade, genom att det splittrats i sina fientliga fraktioner, för länge sedan förlorat sin självständigt-parlamentariska majoritet. Det visade nu, att det överhuvud taget inte längre fanns någon majoritet i parlamentet. Nationalförsamlingen hade blivit *icke beslutsmässig*. Dess atomiska beståndsdelar hölls inte längre ihop av någon kohesionskraft, den hade dragit sitt sista andedrag, den var död.

Bourgeoisins utomparlamentariska massa slutligen skulle ännu en gång, några dagar före katastrofen, högtidligen bekräfta sin brytning med bourgeoisin i parlamentet. Thiers, vilken som parlamentarisk hjälte mer än någon annan smittats av den parlamentariska kretinismens obotliga sjukdom, hade efter parlamentets död utkläckt en ny parlamentarisk intrig med statsrådet, en ansvarighetslag som avsåg att hålla presidenten inom författningens ram. Liksom Bonaparte den 15 september vid grundläggandet av de nya marknadshallarna i Paris, som en annan Masaniello,¹ hade tjusat till dames des halles, fiskförsäljerskorna – visserligen väjde ju en fiskförsäljerska i reell vikt upp 17 borggrevar – liksom han efter framläggandet av questorslagen entusiasmerade de i Elyséepalatset undfägnade löjtnanterna, så ryckte han nu den 25 november med sig den industriella bourgeoisin, som församlats i cirkus för att ur hans hand mottaga prismedaljen för industriutställningen² i London. Jag återger den karakteristiska delen av hans tal efter ”Journal des Débats”:

”Med så oförmodade framgångar är jag berättigad att upprepa: hur stor skulle inte den franska republiken vara, om den tilläts att fullfölja sina reella intressen och reformera sina institutioner i stället för att ständigt störas av å ena sidan demagogerna, å andra sidan de monarkistiska hallucinationerna. (Högljutt, stormande och upprepat bifall från alla håll av amfiteatern.) De monarkistiska hallucinationerna förhindrar varje framåtskridande i alla viktiga industrigrenar. I stället för framåtskridande blott kamp. Vi ser hur män, som tidigare varit de ivrigaste stödjepelarna för kungens auktoritet och företrädesrättigheter, blir partigångare åt ett konvent endast för att försvaga den auktoritet, som utgått ur den allmänna rösträtten. (Högljutt och upprepat bifall.) Vi ser hur män, som lidit mest av revolutionen och som jämrat sig mest över densamma, provocerar en ny revolution, och detta endast för att binda folkets vilja ... Jag lovar er lugn för framtiden ...” o.s.v., o.s.v. (Bravo, bravo, stormande bravorop.)

Så ropar industribourgeoisin sitt servila bravo åt statskuppen av den 2 december, parlamentets krossande, sitt eget herraväldes undergång, Bonapartes diktatur. Bifalldånet den 25 november fick sitt svar av kanondundret den 4 december, och herr Sallandrouzes hus – han hade applåderat mest – utsattes för de flesta bombarna.

När Cromwell upplöste långa parlamentet³, gick han ensam in och ställde sig mitt i salen, tog fram sitt ur, för att parlamentet inte skulle existera en enda minut längre än han bestämt, och drev ut varje enskild parlamentsmedlem med upprymt-humoristiska skymford. Napoleon, som var mindre än sin förebild, begav sig den 18 brumaire åtminstone in i den lagstiftande församlingen och läste upp dess dödsdom – även om det var med ängslan i rösten. Den andre

¹ Masaniello (1623-47) – fiskare, ledare för folkupproret mot det spanska herraväldet i Neapel år 1647. – Red.

² Första internationella industriutställningen pågick i London från den 1 maj till den 11 oktober 1851. – Red.

³ Så kallades det engelska parlamentet, som under den stora engelska revolutionen ägde bestånd under tretton år. (1640- 53). År 1653 upplöste Cromwell det och upprättade diktaturen. – Red.

Bonaparte, som för övrigt var i besittning av en helt annan verkställande makt än Cromwell eller Napoleon, sökte sin förebild inte i världshistoriens annaler utan i 10 decemberföreningens annaler, i kriminalrättens annaler. Han bestjäl Frankrikes bank på 25 miljoner franc, köper general Magnan för 1 miljon och soldaterna för 15 franc per styck, med snaps på köpet, sammanträffar som en tjuv om natten hemligen med sina kumpaner, låter sina män bryta sig in i de farligaste parlamentsledarnas hus och bortföra Cavaignac, Lamoricière, Leflô, Changarnier, Charras, Thiers, Baze o.a. direkt ur sängen, låter besätta de viktigaste öppna platserna i Paris samt parlamentsbyggnaden med trupper och samtidigt på morgonen slå upp skrikande plakat på alla husväggar, i vilka förkunnas att nationalförsamlingen och statsrådet upplösts, att den allmänna rösträtten återinförts och att Seinedepartementet försatts i belägringstillstånd. Kort därefter inför han i "Moniteur" ett falskt dokument, enligt vilket inflytelserika parlamentariska namn samlats omkring honom i form av ett extraordinärt statsråd.

Det i 10:e arrondissementets märbyggnad församlade rumpparlamentet, huvudsakligen bestående av legitimister och orléanister, beslutar under upprepade rop: "Leve republiken!" att avsätta Bonaparte, appellerar förgäves till den gapande massan utanför byggnaden, och släpas slutligen under eskort av afrikanska skarpskyttar först till d'Orsaykasernen, packas sedan in i fångvagnar och transporteras till fängelserna i Mazas, Ham och Vincennes. Så slutade ordningspartiet, lagstiftande församlingen och februarirevolutionen. Innan vi övergår till avslutningen ger vi ett kort schema över februarirevolutionens historia:

I. Första perioden. Från 24 februari till 4 maj 1848. Februariperioden. Prolog. Allmän förbrödningssvindl.

II. Andra perioden. Republikens konstituering och den konstituerande nationalförsamlingen.

1. 4 maj till 25 juni 1848. Samtliga klassers kamp mot proletariatet. Proletariatets nederlag under junidagarna.
2. 25 juni till 10 december 1848. De rena bourgeoisrepublikanernas diktatur. Författningsutkastet. Proklamerandet av belägringstillstånd i Paris. Bourgeoisdiktaturen den 10 december avskaffas genom Bonapartes val till president.
3. 20 december 1848 till 29 maj 1849. Konstituerande församlingens kamp med Bonaparte och det med honom förenade ordningspartiet. Konstituerande församlingens undergång. Den republikanska bourgeoisins fall.

II. Tredje perioden. Den konstitutionella republikens och den lagstiftande nationalförsamlingens period.

1. 29 maj 1849 till 13 juni 1849. Småborgarnas kamp med bourgeoisin och med Bonaparte. Den småborgerliga demokratins nederlag.
2. 13 juni 1849 till 31 maj 1850. Ordningspartiets parlamentariska diktatur. Fulländar sitt herravälde genom att avskaffa den allmänna rösträtten men förlorar den parlamentariska regeringen.
3. 31 maj 1850 till 2 december 1851. Kamp mellan den parlamentariska bourgeoisin och Bonaparte.
  - a. 31 maj 1850 till 12 januari 1851. Parlamentet förlorar överbefälet över armén.
  - b. 12 januari till 11 april 1851. Parlamentet misslyckas i sina försök att åter bemäktiga sig den administrativa makten. Ordningspartiet förlorar den självständiga parlamentariska majoriteten. Dess koalition med republikanerna och Berget.

- c. 11 april 1851 till 9 oktober 1851. Revisions-, fusions-, prorogationsförsök. Ordningspartiet upplöses i sina olika beståndsdelar. Bourgeoisparlamentets och bourgeoispressens brytning med bourgeoismassan konsolideras.
- d. 9 oktober till 2 december 1851. Öppen brytning mellan parlamentet och den verkställande makten. Parlamentet utkämpar sin dödskamp och dukar under, lämnad i sticket av sin egen klass, av armén, av alla övriga klasser, Den parlamentariska regimens och bourgeoisherraväldets undergång. Bonapartes seger. Kejsarlig restaurationsparodi.

VII

Den *sociala republiken* framträdde som fras, som profetia på tröskeln till februarirevolutionen. Under junidagarna 1848 dränktes den i *parisproletariatets* blod, men den går igen som en vålnad i dramats följande akter. Den *demokratiska republiken* anmäler sig. Den försvinner den 13 juni 1849 tillsammans med sina flyende *småborgare*, men under flykten kastar den dubbelt skrytsamma reklamlappar bakom sig. *Den parlamentariska republiken* tillsammans med bourgeoisin bemäktigar sig hela scenen, breder ut sig i hela sin prakt, men den 2 december 1851 begravdes den under de förenade rojalisternas ångestskrik: "Leve republiken!"

Den franska bourgeoisin stegrade sig under det arbetande proletariatets herravälde, den hade fört lumpproletariatet till makten med 10 decemberföreningens chef i spetsen. Bourgeoisin höll Frankrike i andlös skräck för den röda anarkins kommande fasor. Bonaparte gav det en försmak av denna framtid, när han den 4 december lät den brännvinsentusiasmerade ordningsarmén skjuta ner de förnäma borgarna från deras fönster vid Boulevard Montmartre och Boulevard des Italiens. Den hade förgudat sabeln, sabeln behärskar den. Den hade krossat den revolutionära pressen, dess egen press är krossad. Den hade ställt folkmötena under polisuppsikt, dess egna salonger står under polisuppsikt. Den hade upplöst de demokratiska nationalgardena, dess eget nationalgarde är upplöst. Den hade proklamerat belägringstillstånd, belägringstillstånd har proklamerats mot den själv. Den hade låtit militärkommissioner tränga undan juryerna, deras egna juryer har trängts undan av militärkommissioner. Den hade överlåtit åt prästerna att bestämma över folkundervisningen, prästerna bestämmer över dess egen undervisning. Den hade förvisat utan dom, den blir själv förvisad utan dom. Den hade undertryckt varje rörelse i samhället med tillhjälp av statsmakten, varje rörelse av dess eget samhälle undertryckes med tillhjälp av statsmakten. Av kärlek till sin penningpung hade den gjort revolt mot sina egna politiker och skribenter, dess politiker och skribenter har skaffats ur vägen, men dess penningpung plundras, sedan man lagt munkavle på den och brutit sönder dess penna. Outtröttligt hade bourgeoisin ropat till revolutionen, som den helige Arsenius till de kristna: "Fuge, tace, quiesce! Fly, tig, var lugn! Bonaparte ropar till bourgeoisin: "Fuge, tace, quiesce! Fly, tig, var lugn!"

Den franska bourgeoisin hade för länge sedan löst Napoleons dilemma: "Dans cinquante ans l'Europe sera républicaine ou cosaque". (Inom femtio år kommer Europa att vara republikanskt eller kosackiskt.) Den hade löst det genom "republique cosaque". Ingen Circe hade med sin trolldom förvandlat den borgerliga republikens konstverk till ett vanskapt vidunder. Denna republik hade inte förlorat något annat än skenet av respektabilitet. Det nuvarande Frankrike låg färdigt i den parlamentariska republiken. Det behövdes bara ett bajonettstyng för att blåsan skulle spricka och vidundret resa sig inför ens ögon.

Februarirevolutionens främsta syfte var att störta Orléans-dynastin och den del av bourgeoisin, som härskade under Orléans. Först den 2 december 1851 var detta syfte nått. Då konfiskerades huset Orléans kolossala besittningar, den reella grundvalen för dess inflytande, och det man väntat efter februarirevolutionen inträffade efter december, fängelse, flykt,

avsättning, förvisning, avvapning och hån för de män, som med sina skrik sedan 1830 hade tröttat ut Frankrike. Men under Louis Philippe härskade blott en del av handelsbourgeoisin. De andra fraktionerna av denna bourgeoisin bildade en dynastisk och en republikansk opposition eller stod helt utanför det s. k. legala landet. Först med den parlamentariska republiken blev handelsbourgeoisins alla fraktioner upptagna i statens krets. Under Louis Philippe uteslöt handelsbourgeoisin därtill lantbourgeoisin. Först den parlamentariska republiken ställde dem likaberättigade bredvid varandra, förmälde julimonarkin med den legitima monarkin och sammansmälte två epoker av äganderättens herravälde till en. Under Louis Philippe dolde den privilegierade delen av bourgeoisin sitt herravälde under kronan. I den parlamentariska republiken stack bourgeoisins herravälde oförblommerat upp sitt huvud, sedan den förenat alla sina element och utvidgat sitt rike till sin klass' rike. Sålunda måste revolutionen själv först skapa den form, under vilken bourgeoisklassens herravälde erhöll sitt vidaste, mest allmängiltiga och sista uttryck och alltså även kunde störtas utan möjlighet att kunna återuppstå.

Först då verkställdes den i februari fällda domen över den orléanistiska bourgeoisin, d. v. s. den livsdugligaste fraktionen inom den franska bourgeoisin. Då blev den slagen i sitt parlament, inom sitt advokatskrå, i sina handelsdomstolar, sina notariat, sina universitet, sina tribuner och sina tribunaler, sin press och sin litteratur, sina administrativa inkomster och sina sportler från domstolarna, sitt arméunderhåll och sina statsräntor, till sin själ och sin kropp. *Blanqui* hade uppställt upplösningen av bourgeoisgardena som revolutionens första krav, och bourgeoisgardena, som i februari räckte revolutionen handen för att hindra dess frammarsch, försvann från scenen. Panthéon självt förvandlades till en ordinär kyrka. Med den sista formen av bourgeoisregimen är också den trolldomskraft bruten, som på sjuttonhundratalet upphöjde dess initiativtagare till helgon.

Varför reste sig inte Parisproletariatet efter den 2 december?

Ännu var bourgeoisins störtande endast dekretat, dekretet hade inte satts i verkställighet. Varje allvarligt uppror från proletariatets sida skulle genast ha givit bourgeoisin ny kraft, försonat den med armén och säkrat arbetarna ett nytt juninederlag.

Den 4 december provocerades proletariatet till kamp av bourgeois och krämare. På kvällen denna dag lovade flera legioner av nationalgardet att uppträda på valplatsen, beväpnade och i uniform. Bourgeois och krämare hade nämligen kommit underfund med att Bonaparte i ett av sina dekret av den 2 december avskaffade den hemliga rösträtten och anbefallde dem att skriva sitt Ja eller Nej efter sina namn i de offentliga röstlängderna. Motståndet den 4 december skrämde Bonaparte. Under natten lät han slå upp plakat i alla Paris' gathörn, där återinförandet av den hemliga rösträtten kungjordes. Bourgeois och krämare trodde sig ha nått sitt syfte. De som inte visade sig följande morgon var just krämare och bourgeois.

Genom en kupp av Bonaparte natten mellan den 1 och 2 december hade parisproletariatet berövats sina ledare, barrikadcheferna. En armé utan officerare, som händelserna i juni 1848 och 1849 och maj 1850 gjort ovillig att kämpa under Bergets fana, överlämnade proletariatet åt sitt avantgarde, de hemliga föreningarna, att rädda Paris' upprorsära, vilken bourgeoisin så utan allt motstånd prigsav åt soldatesken, att Bonaparte senare kunde avvapna nationalgardet med den hånfulla motivering, att han fruktade, att anarkisterna skulle missbruka dess egna vapen mot det!

”*C'est le triomphe complet et définitif du Socialisme!*” (Det är socialismens fullständiga och slutgiltiga triumf!) Sålunda karakteriserade Guizot den 2 december. Men om också den parlamentariska republikens störtande inom sig bär fröet till den proletära revolutionens triumf, så var dess närmaste påtagliga resultat *Bonapartes seger över parlamentet, den verkställande maktens seger över den lagstiftande makten, en seger för makten utan fraser*

över frasens makt. I parlamentet upphöjde nationen sin allmänna vilja till lag, d.v.s. den härskande klassens lag till sin allmänna vilja. Inför den verkställande makten gör den avkall på varje egen vilja och underkastar sig den främmande viljans, auktoritetens maktbud. Den verkställande makten i motsats till den lagstiftande uttrycker nationens heteronomi i motsats till dess autonomi. Frankrike tycks alltså blott ha undkommit en klass' despoti för att falla tillbaks till en individs despoti, och det en individ som inte har någon auktoritet. Kampen tycks ha utfallit så, att alla klasser lika maktlösa och lika ordlösa faller på knä för gevärskolven.

Men revolutionen är grundlig. Den är ännu på resa genom skärselden. Den gör sin sak metodiskt. Fram till den 2 december 1851 hade den genomfört den första hälften av sitt förarbete, nu genomför den den andra. Den fulländade först den parlamentariska makten för att kunna störta den. Nu, då revolutionen uppnått detta, fulländar den den *verkställande makten*, reducerar den till dess renaste uttryck, isolerar den, reser sig emot den som en enda anklagelse för att koncentrera alla sina krafter på att förrinta den. Och när revolutionen har utfört denna andra hälft av sitt förarbete, kommer Europa att springa upp från sin plats och jubla: Bra bökat, gamla mullvad!

Denna verkställande makt med dess oerhörda byråkratiska och militära organisation, med dess vittförgrenade och förkonstlade statsmaskineri, med dess tjänstemannahär på en halv miljon vid sidan av en armé på ytterligare en halv miljon – denna fruktansvärda parasitkropp, som täcker den franska samhällskroppen som en hinna och stoppar till alla dess porer, uppkom under den absoluta monarkins tid, under feodalväldets förfall, som det bidrog att påskynda. Jordägarnas och städernas härskarprivilegier förvandlades till lika många attribut för statsmakten, de feodala värdigheternas innehavare förvandlades till avlönade tjänstemän och den brokiga provkartan på motstridande, medeltida maktfullkomligheter förvandlades till en av statsmakten reglerad plan, vars arbete är fabriksmässigt delat och centraliserat. Den första franska revolutionen som hade till uppgift att bryta alla lokala, territoriella särmakter i stad och på land för att skapa nationens borgerliga enhet, måste utveckla, vad den absoluta monarkin börjat: centraliseringen, men samtidigt också regeringsmaktens omfång, attribut och hantlangare. Napoleon fulländade detta statsmaskineri. Den legitima monarkin och juli-monarkin tillfogade ingenting annat än en större arbetsdelning, vilken växte i samma mån som arbetsdelningen inom det borgerliga samhället skapade nya intressegrupper, alltså nytt material för statsförvaltningen. Varje *gemensamt* intresse löstes genast från samhället och ställdes mot detsamma som ett högre, *allmänt* intresse, det drogs undan samhällsmedlemmarnas självverksamhet och gjordes till föremål för regeringens verksamhet, från bron, skolhuset och den kommunala förmögenheten i landskommunen till Frankrikes järnvägar, nationalförmögenhet och statliga universitet. Den parlamentariska republiken slutligen såg sig i sin kamp mot revolutionen tvungen att med repressiva åtgärder förstärka regeringsmaktens medel och centralisering. Alla omvälvningar fullkomnade detta maskineri i stället för att krossa det. De partier, som omväxlande kämpade om makten, betraktade erövrandet av denna oerhörda statsbyggnad som segrans viktigaste byte.

Men under den absoluta monarkin, under den första revolutionen, under Napoleon var byråkratin endast medlet för att förbereda bourgeoisins klassherravälde. Under restaurationen, under Louis Philippe, under den parlamentariska republiken var den ett instrument för den härskande klassen, hur mycket den än strävade efter allenaherravälde.

Först under den andre Bonaparte tycktes staten ha gjort sig fullt självständig. Statsmaskineriet har befäst sig så i förhållande till det borgerliga samhället, att man i dess spets kan nöja sig med 10 decemberföreningens chef, en lyckoriddare vilken skyndat till och höjts på skölden av en drucken soldatesk, som han köpt med brännvin och korb, och som han ständigt på nytt måste locka med korb. Därav den ynkliga förtvivlan, den känsla av den mest oerhörda

förödmjukelse, förnedring, som gör Frankrike beklämt och hindrar det att andas fritt. Det känner sig vanärat.

Och ändå svävar statsmakten inte i luften. Bonaparte representerar en klass, och till och med den talrikaste klassen i det franska samhället, *småbönderna*.

Liksom Bourbon är storjordägarnas dynasti, liksom Orléans är penningens dynasti, är Bonaparte böndernas, d.v.s. den franska folkmassans dynasti. Böndernas utkorade är inte den Bonaparte, som underkastade sig bourgeoisparlamentet, utan den Bonaparte, som upplöste bourgeoisparlamentet. I tre år lyckades det för städerna att förfalska innebörden i valet den 10 december och lura bönderna på kejsardömets återupprättande. Valet den 10 december 1848 uppfylldes först genom statskuppen den 2 december 1851.

Småbönderna utgör en oerhörd massa, vars medlemmar lever under samma förhållanden men utan att komma i mångsidig beröring med varandra. Deras produktionssätt isolerar dem från varandra i stället för att bringa dem att umgås med varandra. Isoleringen gynnas av de dåliga kommunikationsmedlen i Frankrike och av böndernas fattigdom. Den jordlapp de brukar, parcellen, tillåter ingen arbetsdelning i driften, inget utnyttjande av vetenskapen, alltså ingen mångsidig utveckling, inga olikartade talanger, inga rika samhälleliga förhållanden. Varje enskild bondefamilj är nästan självförsörjande, producerar själv omedelbart största delen av vad den konsumerar och får sålunda sina livsförnödenheter mer genom byte med naturen än genom umgänge med samhället. Parcellen, bonden och familjen; bredvid en annan parcell, en annan bonde och en annan familj. Några dussin av dem bildar en by och några dussin byar ett departement. På så sätt bildas den stora massan av den franska nationen helt enkelt genom addition av lika storheter, ungefär som en säck med potatis bildar en potatissäck. För så vitt miljoner familjer lever under ekonomiska existensbetingelser, som skiljer deras levnadssätt, deras intressen och deras bildning från de andra klassernas och ställer dem i fientligt förhållande till dessa, bildar de en klass. För så vitt det endast finns ett lokalt samband mellan småbönderna, för så vitt inte överensstämmelsen i deras intressen skapar någon gemenskap, någon nationell förbindelse och någon politisk organisation bland dem, bildar de inte någon klass. De är därför ur stånd att i sitt eget namn göra sitt klassintresse gällande, vare sig genom parlamentet eller genom ett konvent. De kan inte representera sig själva, de måste representeras. Deras representant måste samtidigt uppträda som deras herre och som en auktoritet över dem, som en oinskränkt regeringsmakt, som beskyddar dem mot de andra klasserna och sänder dem regn och solsken från ovan. Småböndernas politiska inflytande får alltså sitt sista uttryck i att den verkställande makten underordnar samhället under sig.

Den historiska traditionen har gett upphov till den vidskepelsen bland de franska bönderna, att en man vid namn Napoleon skall ge dem tillbaka all förlorad härlighet. Och så kommer där en individ, som ger sig ut för att vara denna man, emedan han bär namnet Napoleon och stödjer sig på Code Napoleon, vilken påbjuder: La recherche de paternité est interdite. (Att efterforska faderskapet är förbjudet.) Efter tjugo års vagabondliv och en rad groteska äventyr blir sagan verklighet och mannen blir fransmännens kejsare. Brorsonens fixa idé förverkligas, emedan den sammanfaller med den fixa idén hos den talrikaste klassen i Frankrike.

Men – kan man invända mot mig – bondeupproren i halva Frankrike, arméns hetsjakt på bönderna, masshäktningarna och massförvisningarna av bönder?

Sedan Ludvig XIV har Frankrike inte upplevt någon liknande förföljelse mot bönderna ”för demagogiska intriger”.

Men man må förstå mig rätt. Dynastin Bonaparte representerar inte den revolutionära utan den konservativa bonden, inte den bonde, som vill bort från sin sociala existensbetingelse, parcellen, utan den som snarare vill befästa den, inte den lantbefolkning, som genom energi

och i anslutning till städerna vill omstörta den gamla ordningen, utan tvärtom hermetiskt inkapslad i denna gamla ordning vill se sig och sitt småbruk räddade och privilegierade av kejsardömets skugga. Dynastin Bonaparte representerar inte upplysningen utan vidskepelsen hos bonden, inte hans omdöme utan hans fördom, inte hans framtid utan hans förgångna, inte hans moderna Cevenner, utan hans moderna Vendée.¹

Den parlamentariska republikens treåriga hårda herravälde hade befriat en del av de franska bönderna från Napoleon-illusionen och om också ännu endast på ytan revolutionerat dem. Men bourgeoisin slog ner dem med våld, så snart de började röra på sig. Under den parlamentariska republiken kämpade de franska böndernas moderna och traditionella medvetande med varandra. Processen försiggick under formen av en ständig kamp mellan skollärarna och prästerna. Bourgeoisin slog ner skollärarna. Bönderna bemödade sig för första gången att uppträda självständigt i förhållande till regeringens verksamhet. Detta kom till uttryck i märens oavbrutna konflikter med prefekterna. Bourgeoisin avsatte märena. Slutligen reste sig bönderna på olika platser under den parlamentariska republikens period mot sin egen avkomma, armén. Bourgeoisin bestraffade dem med belägringstillstånd och avrättningar. Och samma bourgeoisin skriker nu om massornas stupiditet, den vile multitude (fala hop), som förrått dem till Bonaparte. Bourgeoisin har själv med våld befast bondeklassens kejsarliga inställning, den höll fast vid de förhållanden, under vilka denna bonde-religion uppkommer. Helt visst måste bourgeoisin frukta massornas dumhet, så länge de förblir konservativa, och massornas medvetenhet, så snart de blir revolutionära.

I upproren efter statskuppen protesterade en del av de franska bönderna med vapen i hand mot sitt eget votum den 10 december 1848. Skolan efter 1848 hade gjort dem klokare. Men de hade sålt sin själ till historiens dunkla makter, historien tog dem på orden, och ännu var flertalet så vilselett, att bondebefolkningen just i de rödaste departementen öppet röstade för Bonaparte. Nationalförsamlingen hade enligt deras mening hindrat hans rörelsefrihet. Han hade nu bara krossat den boja, som städerna lagt på landsbygdens vilja. På sina håll bar bönderna rent av på den groteska föreställningen: vid sidan av Napoleon ett konvent.

Sedan den första franska revolutionen förvandlat de halvt livegna bönderna till fria jordägare, befäste och reglerade Napoleon de betingelser, under vilka de ostört kunde bearbeta den franska jord, som just kommit i deras händer och tillfredsställa sitt unga ägandebegär. Men vad som gör att den franska bonden nu går under, är just hans parcell, jordens sönderstyckande, den egendomsform som Napoleon befast i Frankrike. Det var just de materiella förhållandena, som gjorde den franska feodalbonden till småbrukare och Napoleon till kejsare. Två generationer var nog för att åstadkomma det oundvikliga resultatet: fortskridande försämring av jordbruket, fortskridande skuldsättning av jordbrukaren. Den "napoleonska" egendomsformen, som i början av 1800-talet var betingelsen för att den franska lantbefolkningen skulle kunna befria sig och berika sig, har under loppet av detta århundrade utvecklats till lagen för deras slaveri och deras fattigdom. Och just denna lag är den första av de "idéés napoléoniennes", som den andre Bonaparte har att försvara. Om han ännu delar böndernas illusion, att söka orsaken till deras ruin inte i själva parcellegendomen utan utanför densamma, i inflytelser från sekundära omständigheter, så kommer hans experiment att brista som såpbubblor, då de kommer i beröring med produktionsförhållandena.

Parcellens ekonomiska utveckling har i grunden förändrat böndernas förhållande till de övriga samhällsklasserna. Under Napoleon kompletterade jordens uppdelning i parceller på lands-

---

¹ I *Cevennerna* i södra Frankrike utspelades i början av 1700-talet ett protestantiskt bondeuppror under parollen: "Ner med skatterna, religionsfrihet!" Bondebefolkningen i *Vendée* var under den stora franska revolutionen den politiskt mest efterblivna och understödde den monarkistiska kontrarevolutionen. – *Red.*

bygden den fria konkurrensen och den begynnande storindustrin i städerna. Bondeklassen utgjorde den allestädes närvarande protesten mot den just störtade jordaristokratin.

De rötter, som parcellen slog i den franska jorden, berövade feodalismen varje näring. Dess råmärken utgjorde bourgeoisins naturliga bålverk mot varje kupp från dess gamla herrars sida. Men under loppet av 1800-talet kom i stället för feodalherrarna städernas ockrare, i stället för de med jorden förbundna feodalplikterna kom hypoteket, i stället för den aristokratiska jordegendomen kom det borgerliga kapitalet. Bondens parcell är endast den förevändning som möjliggör för kapitalisten att pressa ut profit, räntor och jordränta av jordbruket och att låta det bli jordbrukarens sak att se till hur han skall kunna få ihop sin lön för arbetet. Den hypoteksskuld, som vilar på den franska jorden, pålägger de franska bönderna en ränta, som är lika stor som årsräntan på hela den brittiska statsskulden. Parcellen, som befinner sig i ett sådant slaveri hos kapitalet – och dess utveckling driver det oundvikligt dithän – har förvandlat majoriteten av den franska nationen till grottinnevånare. Sexton miljoner bönder (inberäknat kvinnor och barn) lever i grottor, av vilka en stor del endast har en fönsterglugg, andra blott två, de mest gynnade inte mer än tre gluggar. Fönstren är för ett hus, vad de fem sinnena är för huvudet. Den borgerliga ordningen, som i början av århundradet ställde staten som skyltvakt för den nybildade parcellen och gödslade den med lager, har blivit en vampyr, som suger ur det hjärteblodet och hjärnans mærg och kastar det i kapitalets alkemistkittel. Code Napoleon är nu ingenting annat än en lagbok för utmätning, beslagtagande och exekutiv auktion. Till de fyra miljoner (barn o.s.v. inberäknat) tiggare, lösdrivare, förbrytare och prostituerade, som enligt officiella beräkningar finnes i Frankrike, kommer ytterligare fem miljoner, som svävar på avgrundens rand och antingen lever på själva landsbygden eller också ständigt nomadiserar med sina lumpor och sina barn från landsbygden till städerna och från städerna till landsbygden. Böndernas intresse befinner sig alltså inte längre, som under Napoleon, i harmoni med bourgeoisins intressen, med kapitalet, utan står i motsättning till dem. Bönderna finner alltså sina naturliga bundsförvanter och ledare i *stadsproletariatet*, vars uppgift det är att omstörta den borgerliga ordningen. Men den *starka och oinskränkta regeringen* – och detta är den andra ”idée napoléoniennes” som den andra Napoleon måste genomföra – är kallad att med våld försvara denna ”materiella” ordning. Denna ”ordre matériel” är också slagordet i alla Bonapartes proklamationer mot de upproriska bönderna.

Utom av hypoteket, som kapitalet lägger på parcellen tynges denna också av *skatterna*. Skatterna är livskällan för byråkratin, armén, prästerskapet och hovet, kort sagt för hela den verkställande maktens apparat. Stark regering och tunga skatter är identiska begrepp. Parcellen lämpar sig helt naturligt som grundval för en allsmäktig och tallös byråkrati. Det skapar en jämn nivå av förhållanden och personer över hela landets yta. Det möjliggör alltså också en likmässig inverkan på alla punkter av denna likartade massa från ett högsta centrum. Det tillintetgör de aristokratiska mellanstadierna mellan folkmassan och statsmakten. Det framkallar alltså från alla håll denna statsmakts direkta ingripande och dess direkta organ. Det skapar slutligen en sysslolös överskottsbefolkning, som inte kan placeras vare sig på landet eller i städerna och som därför sträcker ut handen efter statsämbeten som ett slags aktningvärda allmosor och provocerar inrättandet av statsämbeten. Under Napoleon var denna talrika regeringspersonal inte endast direkt produktiv, i det att den i form av statliga byggnader m. m. och med statens tvångsmedel utträttade åt den nyuppkomna bondeklassen det som bourgeoisin ännu inte kunde prestera på privatföretagsamhetens väg. De statliga skatterna var ett nödvändigt tvångsmedel för att upprätthålla utbytet mellan stad och land. Småbrukaren skulle annars – liksom i Norge och i en del av Schweiz – i bondsk självförnöjsamhet har brutit sambandet med stadsbon. Med de nya marknader, som Napoleon öppnade med bajonetten, och med kontinentens utplundring gav han tvångsskatten tillbaks med ränta. Den var en sporre för bondens arbete, under det att den nu berövar hans arbete dess sista hjälpkällor och

fullständigt utlämnar honom åt armodet. Och en enorm byråkrati, välgalonerad och välnärd, är den ”idée napoléonienne”, som mest tilltalar den andre Bonaparte. Och skulle den inte vara det, då han är tvungen att vid sidan av de verkliga klasserna i samhället skapa en konstlad klass, för vilken upprätthållandet av hans regim blir till en fråga för det dagliga brödet? En av hans första finansoperationer var därför också att höja tjänstemannalönerna till deras gamla nivå och att inrätta nya sinekurer.

En annan ”idée napoléonienne” är *prästernas* herravälde som regeringsmedel. Men om den nybildade parcellen i sin harmoni med samhället, i sitt beroende av naturmakterna och sin underkastelse under auktoriteten, som skyddade den från ovan, självfallet var religiös, blir den skuldbelastade parcellen, som kommit på kant med samhället och auktoriteten och drivits ut ur sin egen isolering, självfallet irreligiös. Himlen var ett ganska vackert tillskott till den smala jordremsa man nyss vunnit, så mycket mer som den lagar till vädret; men himlen blir en förolämpning, så snart den erbjudes som ersättning för parcellen. Prästen uppträder då bara som den gudliga spårhunden åt den jordiska polisen – en annan ”idée napoléonienne”, som under den andre Bonaparte hade som under Napoleon att övervaka bonderegimens fiender i städerna, utan i stället Bonapartes fiender på landsbygden. Expeditionen mot Rom kommer nästa gång att äga rum i Frankrike självt, men i omvänd mening i förhållande till den herr v. Montalembert¹ tänkt sig.

Kulminationspunkten i ”idéés napoléoniennes” slutligen är *arméns* övervikt. Armén var point d'honneur (hederssak) för småbrukarna, den var de själva förvandlade till heroer, som utåt försvarade den nya egendomen, förhärligade den just erövrade nationaliteten, plundrade och revolutionerade världen. Uniformen var deras högtidsdräkt, kriget deras poesi, den i fantasin förlängda och avrundade jordremsan var fosterlandet och patriotismen den ideala formen för ägandekänslan. Men de fiender, mot vilka de franska bönderna nu har att försvara sin egendom, är inte kosackerna utan rättsbetjänarna och utmätningsmännen. Parcellen ligger inte längre i det så kallade fosterlandet utan i hypoteksboken. Armén själv är inte längre blomman av bondeungdomen, den är träskblomman av landsbygdens lumpproletariat. Den består till stor del av remplaçants, av reservrekryter, liksom den andra Bonaparte själv bara är en remplaçant för Napoleon. Sina hjältedåd utför den nu under klappjakterna på bönderna, under fullgörande av gendarmtjänsten, och om 10 decemberföreningens chef av de inre motsättningarna i sitt system jagas över den franska gränsen, kommer armén efter några banditstreck inte att skörda lagrar utan prygel.

Man ser: *alla ”idéés napoleoniennes” är den outvecklade unga parcellens idéer*, de är meningslösa för den parcell, som har överlevt sig själv. De är bara hallucinationerna under dess dödskamp, ord som förvandlats till fraser, andar som förvandlats till spöken. Men parodin på kejsardömet var nödvändig för att befria massan av den franska nationen från traditionens ok och klart utforma motsättningen mellan statsmakten och samhället. Med det fortskridande undergrävandet av småbruket bryter den på detsamma uppbyggda statsbyggnaden samman. Den statliga centralisering, som det moderna samhället behöver, reser sig endast på ruinerna av det militär-byråkratiska regeringsmaskineriet, vilket smidits i kamp mot feodalismen. Krossandet av statsmaskineriet kommer inte att hota centralisationen. Byråkratin är blott den låga och brutala formen av en centralisation, som ännu är behäftad med sina motsättningar, med feodalism. I och med sina tvivel på den napoleonska restaurationen överger den franska bonden tron på parcellen, störtar hela den på parcellen uppförda statsbygg-

¹ *Montalembert* – det katolska partiets ledare. Under debatterna om avskaffandet av den allmänna rösträtten yttrade han, att man måste sända en romersk expedition till det ”inre” av Frankrike. Därmed avsåg han att understödja den romerska påven och det katolska prästerskapet. Marx däremot talar om expeditionen mot Rom i betydelsen kamp mot prästerskapet. – *Red.*

naden samman och den proletära revolutionen vidmakthåller den *kör, utan vilken dess solosång blir en begravningspsalm inom alla bondenationer.*

De franska böndernas förhållanden ger oss lösningen till gåtan om de *allmänna valen den 20 och 21 december*, som förde den andra Bonaparte upp på berget Sinai, inte för att mottaga lagar utan för att ge lagar.

Förvisso gjorde sig den franska nationen i dessa ödesdigra dagar skyldig till en dödssynd mot demokratin, som låg på sina bara knän och bad: Heliga allmänna rösträtt, bed för oss! De på den allmänna rösträtten troende ville naturligtvis inte avstå från den undergörande kraft, som på dem själva utträttat sådana storverk som att förvandla en Bonaparte II till en Napoleon, en Saulus till en Paulus och en Simon till en Petrus. Folksjälén talar till dem genom valurnan som profeten Hesekiels gud till de märglösa benknotorna: "Haec dicit dominus deus ossibus suis: Ecce, ego intromittam in vos Spiritum et vivetis!" (Så talade Herren Gud till hans ben och sade: Se, jag skall inblåsa en ande i Eder och Ni skall leva!)

Bourgeoisin hade nu tydligen inget annat val än att välja Bonaparte. När puritanerna på kyrkomötet i Konstanz klagade över påvarnas sedeslösa liv och jämrade om att det var nödvändigt att reformera sederna, dundrade kardinal Pierre d'Ailly sitt svar: "Endast djävulen i egen person kan rädda den katolska kyrkan, och ni begär änglar!" Så ropade också den franska bourgeoisin efter statskuppen! Endast 10 decemberföreningens chef kan rädda det borgerliga samhället! Endast stöld kan rädda egendomen, mened religionen, oäktingar familjen, oordning ordningen!

Som den självständiggjorda verkställande makten känner sig Bonaparte kallad att trygga den "borgerliga ordningen". Men denna borgerliga ordnings styrka är medelklassen. Han känner därför att han representerar medelklassen och utfärdar dekret i denna anda. Han är emellertid något endast därigenom att han brutit denna medelklass' politiska makt och varje dag bryter den på nytt. Han känner därför att han är motståndare till medelklassens politiska och litterära makt. Men i och med att han beskyddar dess materiella makt, väcker han deras politiska makt till nytt liv. Orsaken måste därför hållas vid liv men verkan röjas ur vägen, var den visar sig. Men detta kan inte försiggå utan små förväxlingar av orsak och verkan, eftersom båda under sin växelverkan förlorar sina särmärken. Nya dekret, som suddar ut gränslinjen. Bonaparte känner samtidigt, att han står gentemot bourgeoisin som böndernas och överhuvudtaget hela folkets representant, som inom det borgerliga samhället vill lyckliggöra de lägre folkklasserna. Nya dekret, som på förhand lurar de "sanna socialisterna" på deras regeringsvisdom. Men Bonaparte känner framför allt, att han är chef för 10 decemberföreningen, att han är representant för lumpproletariatet, som han själv, hans omgivning, hans regering och hans armé tillhör, och för vilket det framför allt gäller att göra det angenämt för sig och dra kaliforniska vinster på statskassans bekostnad. Och han bekräftar sitt chefskap för 10 decemberföreningen med dekret, utan dekret och trots dekreten.

Denna mannens motsägelsefyllda uppgift förklarar motsägelserna i hans regering, det oklara famlandet hit och dit, som än försöker vinna än försöker förödmjuka än den ena än den andra klassen och i lika hög grad reser alla mot sig, vars praktiska osäkerhet bildar en högst komisk kontrast till den befallande, kategoriska stilen i regeringsakterna, som slaviskt kopieras efter farbrodern.

Industri och handel, alltså medelklassens sysselsättningar, skall under den starka regeringen blomstra som i ett drivhus. Ett otal järnvägskoncessioner gives bort. Men det bonapartistiska lumpproletariatet skall berika sig. Intriger på börserna med järnvägskoncessionerna av förut invigda. Men inget kapital uppträder, som är intresserat för järnvägarna. Banken förpliktas att lämna lån på järnvägsaktier. Men banken skall samtidigt exploateras av Bonaparte själv och man måste därför krusa för den. Banken befrias från sin plikt att varje vecka offentliggöra sin

rapport. Leoninsk överenskommelse mellan banken och regeringen. Folket skall sysselsättas. Statliga byggnadsföretag anordnas. Men de statliga byggnadsföretagen höjer folkets skatteplikt. Alltså sänkning av skatterna genom angrepp på rentiererna, genom konvertering av de femprocentiga obligationerna till 4½-procentiga. Men medelståndet måste åter ha en dusör. Alltså fördubblad vinskatt för folket, som köper en detail och sänkning till hälften för medelståndet, som dricker en gros. Upplösning av de verkliga arbetarassociationerna men löften om kommande associationsunder. Bönderna skall hjälpas. Hypoteksbanker, som påskyndar deras skuldsättning och egendomens koncentration. Men dessa banker skall användas för att slå mynt av huset Orléans' konfiskerade gods. Ingen enda kapitalist vill gå med på denna betingelse, som inte står i dekretet, och hypoteksbanken blir enbart ett dekret o.s.v., o.s.v.

Bonaparte ville gärna uppträda som den patriarkaliska välgöraren åt alla klasser. Men han kan inte ge åt den ena utan att ta från den andra. Liksom man under Frondens tid sade om hertigen av Guise, att han var den mest förbindliga mannen i Frankrike, emedan han förvandlat alla sina gods till skuldförbindelser utfärdade av hans anhängare på honom själv, på samma sätt ville Bonaparte gärna vara den mest förbindliga mannen i Frankrike och förvandla all egendom, allt arbete i Frankrike till en skuldförbindelse på honom personligen. Han skulle gärna vilja stjåla hela Frankrike för att skänka bort det till Frankrike eller snarare för att kunna köpa tillbaks Frankrike med franska pengar, ty som 10 decemberföreningens chef måste han köpa, vad som skall bli hans. Och alla statsinstitutioner förvandlas till institutioner för köp och försäljning: senaten, statsrådet, den lagstiftande församlingen, hederslegionen, soldatmedaljen, tvättstugorna, de statliga byggnadsföretagen, järnvägarna, nationalgardets generalstab utan meniga, huset Orléans' konfiskerade gods. Varje plats i armén och regeringsmaskineriet blir föremål för schackrande. Men det viktigaste under denna process, där man tar Frankrike för att skänka det åt sig själv, det är de procent, som under omsättningen tillfaller 10 decemberföreningens ledare och medlemmar. Den vits, med vilken grevinnan L., herr de Mornys älskarinna, karakteriserade konfiskerandet av de orléanska godsen: "C'est le premier vol de l'aigle",¹ passar in på varje gång som denna örn, som snarare är en *corp*, ger sig ut att flyga. Han själv och hans anhängare säger dagligen till sig själva som den kartesianska munken till girigbuken, vilken skrytsamt räknat upp sina ägodelar på vilka han ännu kan leva i årtal: "Tu fai conto sopra i beni, bisogna prima far il conto sopra gli anni." (Du räknar dina ägodelar, du borde först räkna dina år). För att inte räkna fel på år, räknar de i minuter. Vid hovet, i ministerierna, i spetsen för förvaltningen och armén tränger sig en hop lymlar fram, av vilka man om den bästa måste säga, att man inte vet, varifrån han kommer, en larmande, illa beryktad, rovlysten bohème, som kränger på sig galonerade rockar med samma groteska värdighet som Soulouques² dignitärer. Man kan göra sig en åskådlig bild av detta högre skikt inom 10 decemberföreningen, när man betänker, att *Veron-Crevel*³ är dess moralpredikant och Granier de Cassagnac dess tänkare. När Guizot under sin regeringstid förvandlade denna Granier i ett kråkvinkelblad till ett verktyg mot den dynamiska oppositionen brukade han berömma honom med följande vändning: "C'est le roi des droles", "Detta är narrarnas konung". Man gör orätt, om man liknar hovet och klicken kring Louis Bonaparte med regentskapet eller Ludvig XV. Ty "Frankrike har redan mer än en gång upplevt en mätressregering men hittills aldrig en regering av hommes entretenus (sutenörer)".⁴

¹ Vol betyder flykt och stöld. Uttrycket betyder alltså: "Detta är örnens första flykt" (resp. "stöld") – *Red.*

² *Soulouque* – president i negerrepubliken Haiti som 1850 efter Napoleon I:s mönster gjorde sig till kejsare och omgav sig med ett hov av negermarskalkar och generaler. – *Red.*

³ I sin roman "Cousine Bette" skildrar Balzac i Crevels person – för vilken d:r Veron, tidningen "Constitutionels" ägare, stått modell – den genomliderliga pariskalkborgaren. – (*Marx' anmärkning.*)

⁴ Fru Girardins ord. (*Marx' anmärkning.*)

Bonaparte – som jagas av sin ställnings motstridande krav och som samtidigt är tvungen att likt en taskspelare genom ständiga överraskningar hålla publikens ögon fästade på sig som Napoleons ersättare, alltså att varje dag utföra en statskupp i miniatyr – orsakar virrvarr i hela den borgerliga hushållningen, antastar allt som föreföll revolutionen 1848 oantastligt, gör några villiga att finna sig i en revolution, eldar andra till revolution och skapar en verklig anarki i ordningens namn, under det att han samtidigt berövar hela statsmaskineriet dess helgongloria, profanerar det, och gör det på samma gång frånstötande och löjligt. Han anordnar i Paris en parodi på kulten av den heliga rocken i Trier:¹ kulten av den napoleonska kejsarmanteln. Men om kejsarmanteln till slut hamnar på Louis Bonapartes axlar, kommer den tunga Napoleonstatyn att störta ner från Vendômepelarens topp.

---

¹ En av de ”heliga” relikerna [”den heliga rocken i Trier”], som 1844 utställdes för tillbedjan i katedralen i Trier. – (*Marx' anmärkning.*)

Förklaringar till främmande ord m.m.

<i>aggressiv</i>	anfallslysten.
<i>Akilles</i>	grekisk hjälte vid Troja, osårbar utom i ena hälen.
<i>akut</i>	skarp, tillfällig.
<i>Alexander den store</i>	macedonisk konung (356-323 f.v.t.) berömd genom sitt erövringståg till Asien.
<i>anfiteater</i>	fornromersk teater av cirkustyp; med stigande bänkrader försedd del av teatersalongen.
<i>amulett</i>	skyddsmedel mot sjukdom eller förtrollning.
<i>analogi</i>	inbördes likhet.
<i>antites</i>	motsägelse.
<i>appellera</i>	vädja.
<i>apologi</i>	försvar.
<i>arrondissement</i>	del av franskt landskap.
<i>astrolog</i>	stjärntydare.
<i>attribut</i>	egenskap, kännetecken.
<i>auktoritet</i>	myndighet, anseende.
<i>Austerlitz</i>	stad i Mähren där Napoleon I år 1805 i ett slag besegrade ryssar och österrikare.
<i>autonomi</i>	självbestämning.
<i>auspicer</i>	förebud, ledning, skydd.
<i>Bachus</i>	vinets gud i det gamla Grekland; enligt myten genomströvade han Asien med sitt druckna följe.
<i>bastard</i>	av ”oäkta” härkomst.
<i>banal</i>	vardaglig, platt.
<i>blamage</i>	skymf, blottställande.
<i>blaserad</i>	levnadstrött, övermått på njutningar.
<i>bornerad</i>	begränsad, inskränkt.
<i>Brumaire</i> (brymär)	i den nya kalendern efter franska revolutionen årets andra månad, omfattande slutet av oktober och de tre första veckorna av november.
<i>Buridan</i>	fransk filosof på 1300-talet, bestred att det existerade någon fri vilja, enligt honom måste en åsna ställd mellan två lika höttappar alltså svälta ihjäl, emedan den inte kan bestämma sig för någondera.
<i>caesarism</i>	envåldsmakt.
<i>charlatan</i>	svindlare.
<i>charta</i>	beteckning som använts på vissa statsförfattningar.
<i>Circe</i>	i den antika sagan en trollkvinna, som förvandlade människor till djur.
<i>chikan</i>	vanheder, skandal.
<i>chikanera</i>	vanhedra.
<i>citoyen</i>	medborgare.
<i>civillista</i>	statsanslag för regentens underhåll.
<i>Claremont</i>	i närheten av London – vid denna tid centrum för Orléansdynastins intriger.
<i>dagerrotypi</i>	fotografiskt förfaringssätt; på så sätt återgiven bild.
<i>Damoklessvärd</i>	överhängande, beständig fara.
<i>demission</i>	ämbetsnedläggelse.
<i>deprimera</i>	trycka ner.
<i>desavouera</i>	ta avstånd ifrån.

<i>despoti</i>	envælde, förtryck.
<i>dilemma</i>	trångmål.
<i>disproportion</i>	missförhållande.
<i>dividend</i>	vinst, utdelning.
<i>doktrinär</i>	envis anhängare av en lära.
<i>dotation</i>	hemgift; gåva till förtjänta statsmän, fältherrar etc.
<i>dynasti</i>	härskarätt.
<i>edikt</i>	förordning.
<i>eklektisk</i>	utväljande, utvald.
<i>Ems</i>	uppehållsort för den franska tronpretendenten av Bourbondynastin och centrum för dess intriger.
<i>en detail</i>	styckevis.
<i>en gros</i>	i parti.
<i>epigrammatisk</i>	kortfattad, bitande.
<i>Erisäpple</i>	stridsäpple i den antika gudasagan.
<i>evangelium</i>	glatt budskap.
<i>exklusiv</i>	uteslutande.
<i>exploatera</i>	utnyttja, utsuga.
<i>extrem</i>	ytterligtgående.
<i>fantasmagori</i>	bländverk.
<i>fatalist</i>	ödestroende.
<i>fiktiv</i>	uppdiktad.
<i>flau</i>	matt, med föga omsättning.
<i>formalistisk</i>	att överdriva formens betydelse.
<i>frond</i>	upprorisk sammanslutning.
<i>fusion</i>	sammansmältning.
<i>frygisk luva</i>	mjuk toppmössa som bars av revolutionärerna under franska revolutionen.
<i>fysionomi</i>	ansiktsdrag.
<i>gladiator</i>	fäktarslav i det gamla Rom.
<i>grotesk</i>	vidunderlig, klumpig.
<i>hallucination</i>	sinnesvilla.
<i>harangera</i>	högtidligt tilltala.
<i>heteronom</i>	bestämd av en främmande lag.
<i>honett</i>	hederlig, anständig.
<i>honorariores</i>	ansedda ortspersoner.
<i>hypokondrisk</i>	livstrött, mjältsjuk.
<i>hypotek</i>	inteckning.
<i>identifiera</i>	påvisa överensstämmelse emellan.
<i>illusion</i>	synvilla, falsk förhoppning.
<i>indignation</i>	harm.
<i>indiskret</i>	ogrannlaga, icke tystlåten.
<i>infam</i>	skändlig.
<i>initiativ</i>	uppslag, första steg.
<i>in partibus infidelium</i>	i vissa biskopars titel: i de otrognas landsändar.
<i>insignier</i>	utmärkelsetecken.
<i>insistera</i>	envist yrka.
<i>in spe</i>	i hoppet.
<i>interpellation</i>	fråga av parlamentsmedlem, riktad till ansvarig minister.

<i>intervall</i>	mellanrum.
<i>invektiv</i>	skymford.
<i>irreligiös</i>	icke religiös.
<i>kanonisera</i>	förklara för helgon.
<i>kapacitet</i>	förmåga.
<i>kapitolinska gäss</i>	enligt den fornromerska sagan räddade de heliga gässen på Kapitolium med sitt snatter fästningens besättning från att överrumplas av fienden.
<i>kategorisk</i>	ovillkorlig.
<i>kiliast</i>	en som tror på under, som hoppas på det ”tusenåriga riket”.
<i>klausul</i>	inskränkning, förbehåll, tillägg.
<i>koalition</i>	sammanslutning.
<i>kohesion</i>	egenskap att sammanhånga.
<i>kolorit</i>	färg (blandning).
<i>kommersiell</i>	hörande till handeln.
<i>kompetens</i>	duglighet.
<i>konsolidera</i>	sammansvetsa, stärka inåt.
<i>koncession</i>	medgivande, tillstånd.
<i>konstituera</i>	grunda, utgöra en väsentlig beståndsdel av något.
<i>kontrasignera</i>	förse med ansvarig underskrift.
<i>konvent</i>	representativförsamling i Frankrike, som tillsattes 1792, och vars majoritet bestod av jakobiner, d.v.s. representanter för den revolutionära småbourgeoisin. Det genomförde alla revolutionära åtgärder diktatoriskt.
<i>konvertera</i>	ändra (räntefot).
<i>konvertibel</i>	som går att konvertera.
<i>kotteri</i>	krets som håller ihop, klick.
<i>kretin</i>	kroppsligt och andligt missbildad människa.
<i>leading article</i>	ledarartikel.
<i>lebeman</i>	njutningsmänniska.
<i>legitim</i>	lagligt berättigad.
<i>leoninisk</i>	överenskommelse där man har säkrat sig lejonparten (leo betyder på latin lejon).
<i>överenskommelse</i>	övernaturlig, tjusande.
<i>Magisk</i>	deklamation med musikackompanjemang; rafflande skådespel med musikackompanjemang.
<i>melodram</i>	handels-.
<i>merkantil</i>	”vetenskapen” om det översinnliga.
<i>metafysik</i>	mindretal.
<i>minoritet</i>	engelsk politiker och krigare, genomdrev 1661 inkallandet av Karl II (restaurationen) .
<i>Monk</i>	förslag av riksdagsman.
<i>motion</i>	förhelligande, vilseledande.
<i>mystifikation</i>	kommunalföreståndare i Frankrike.
<i>mär</i>	märk väl.
<i>nota bene</i>	jordlott.
<i>parcell</i>	föraktad, rättslös person.
<i>paria</i>	förlöjligande förvrängning.
<i>parodi</i>	overksam.
<i>passiv</i>	beständighet.
<i>permanens</i>	vördsam begäran.
<i>petition</i>	fotstycke.
<i>pedistal</i>	

<i>position</i>	ställning.
<i>post festum</i>	efter festen, d.v.s. för sent.
<i>prefekt</i>	i Frankrike titel på landshövding.
<i>pretendent</i>	en som gör anspråk.
<i>pretorianer</i>	livgarde.
<i>privilegium</i>	företräde.
<i>profan</i>	låg, simpel.
<i>profanera</i>	vanhelga.
<i>projekt</i>	plan.
<i>prolongering</i>	förlängning ex. av en frist.
<i>puritaner</i>	religiös väpnad förtrupp vid engelska borgarklassens revolution vid mitten av 1600-talet.
<i>prorogation</i>	att uppskjuta, ställa på framtiden.
<i>Pytiass stol</i>	den stol från vilken prästinnan i det antika Delfitemplet förkunnade sina orakelsvar.
<i>pär</i>	medlem på livstid av överhuset i England.
<i>questorer</i>	i det gamla Rom skattmästare, finansförvaltare.
<i>realitet</i>	verklighet.
<i>referens</i>	rekommenderande uttalande.
<i>rekapitulera</i>	återupprepa i sammandrag.
<i>renässansen</i>	övergångstiden till den nya tiden, ung. 1400- och 1500-talen, kännetecknad av den nya penninghushållningen, handelns kraftiga uppblomstring, städernas återuppblomstring, borgarklassens framväxt ur hantverk och handel; i trängre mening det med dess materiella nyheter återuppväckta intresset för antikens kultur.
<i>repression</i>	undertryckande.
<i>restauration</i>	återställande av tidigare förhållanden.
<i>resurs</i>	tillgång.
<i>roué</i>	utsvävande människa.
<i>rumpparlament</i>	ofullständigt parlament.
<i>sanktionera</i>	stadfästa.
<i>Schlemihl</i>	huvudpersonen i en berättelse av A. von Chamisso. Schlemihl säljer sin skugga för stora skatter och vandrar sedan omkring för att söka reda på den.
<i>sekundär</i>	av andrahandsbetydelse.
<i>senator</i>	rådsherre, medlem av senaten.
<i>servil</i>	slavisk, krypande.
<i>sportler</i>	biförtjänster.
<i>status quo</i>	oförändrat läge.
<i>stupid</i>	dum, enfaldig.
<i>Sturm- und Drang</i>	livslustbetonad brytningsperiod.
<i>supremati</i>	överherravälde.
<i>suspendera</i>	avsätta för viss tid.
<i>suverän</i>	oinskränkt, självständig.
<i>talisman</i>	förment beskyddande föremål, försett med magiska tecken.
<i>tories</i>	engelskt konservativt parti som representerade storgodsägarnas intressen.
<i>traditionell</i>	hävdivunnen.
<i>tribun</i>	talarestol; folkledare.
<i>trikolor</i>	den trefärgade franska flaggan.

<i>trivial</i>	alldaglig, platt.
<i>Tuilerierna</i>	residensslott i Paris, nedbränt 1871.
<i>usurpera</i>	med våld bemäktiga sig (en annans plats).
<i>va banque</i>	låt banken gå, allt på ett kort.
<i>vampyr</i>	blodsugande spöke.
<i>veto</i>	jag förbjuder.